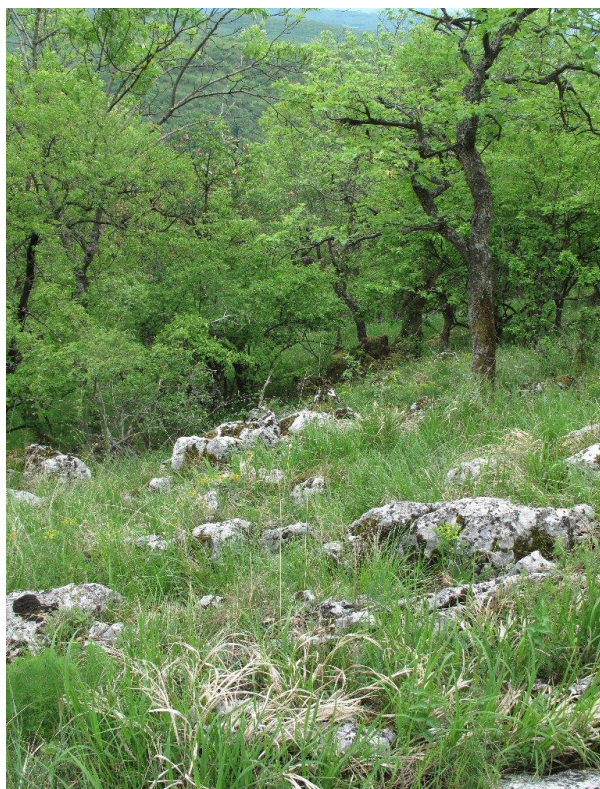

**A HUAN 20001 Aggteleki-karszt és
peremterületei kiemelt jelentőség
természetmegőrzési terület**

NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV

**ANPI
2019.**

Szakmai koordinátor

Farkas Tünde

Közreműködő szakértők

Dr. Boldogh Sándor

Dr. Dányi László

Deli Tamás

Domán Edit

Gruber Péter

Dr. Nagy Antal

Dr. Sum Szabolcs

Dr. Kiss Béla

Gáti Eszter

Huber Attila

Huberné Kreszivnik Viktória

Farkas Roland

Kovács Tibor

Juhász Melinda

Juhász Zsolt

Krajnyák Cecília

Kanyok Zsolt

Ujnné Molnár Mirella

Dr. Szmorad Ferenc

Szabó Ádám

Visnyovszky Tamás

Virók Viktor

Dr. Vojtkó András

A fenntartási terv a Földművelésügyi Minisztérium költségvetési fejezetű Természetvédelmi kártalanító elnevezésű fejezeti kezelésű elirányzat keretében elvégzendő természetvédelmi állapotfelmérési, kármegelőzési és kezelési intézkedések meghatározására irányuló feladatok ellátásának keretében készült.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV	4
1. A terület azonosító adatai.....	5
1.1. Név	5
1.2. Azonosító kód.....	5
1.3. Kiterjedés	5
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy él helyek	5
1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló fajok (kiemelt jelentőségű él helyek*).....	5
1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló él helyek (kiemelt jelentőségű él helyek*).....	6
1.5. Érintett települések	6
1.6. Egyéb védettségi kategóriák.....	8
1.6.1. Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:.....	8
1.6.2. Egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti területek:	8
1.6.3. Nemzetközi jelentőségű területek felsorolása	9
1.6.4. Exlege védett természeti területek típusa és összkiterjedése (ha).....	9
1.6.5. Nemzeti Ökológiai Hálózat	10
1.7. Tervezési és egyéb elírások.....	10
1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek:	10
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	11
1.7.3. Erdőterv-rendelet, körzeti erdőterv:	11
1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	12
1.7.6. Halgazdálkodási tervek	13
1.7.7. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	13
1.7.8. Világörökségi kezelési terv vagy tervezet.....	13
2. Veszélyeztető tényezők.....	14
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	34
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	34
3.1.1. Fő célkitűzések.....	34
3.1.2. További célok	35
3.2. Kezelési javaslatok	39
3.2.1. Élőhelyek kezelése	40
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	119
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	124
3.2.5. Mellékletek	126
3.3.1. Agrártámogatások.....	130
3.3.2. Pályázatok.....	136
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja	137
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	137
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	138
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelőszervekkel.....	139

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

HUAN 20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület (kjKTT)

1.2. Azonosító kód

HUAN20001

1.3. Kiterjedés

23 103,7337 ha

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölő élőhelyek és állatfajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2018. évi változatát vettük alapul.

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló fajok (kiemelt jelentőségű fajok*)

Tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*)
Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*)
Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
Ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*)
Petényi-márna (*Barbus meridionalis*)
Álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*)
Erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*)
Eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*)
Magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*)
Lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*)
Díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*)
Havasi cincér (*Rosalia alpina**)
Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
Keleti mustárlepke (*Leptidea morsei*)
Csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria**)
Anker araszoló (*Erannis ankeraria*)
Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)
Magyar tavaszi-fészbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
Vérfehő hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)
Nagy tölgylepke (*Lycena dispar*)
Díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*)
Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
Sárgahasú unka (*Bombina variegata*)
Dunai tarajosgömbölgő (*Triturus cristatus*)
Nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)
Kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*)

Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
 Nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)
 Nagyfülsdenevér (*Myotis bechsteini*)
 Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)
 Közönséges denevér (*Myotis myotis*)
 Hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*)
 Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)
 Csonkafülsdenevér (*Myotis emarginatus*)
 Farkas (*Canis lupus*)
 Hiúz (*Lynx lynx*)
 Osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*)
 Tornai vért (*Onosma tornensis**)
 Piros kígyószisz (*Echium russicum*)
 Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)
 Illatos csengetty virág (*Adenophora lilifolia*)
 Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*)
 Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)

1.4.2. A kijelölés alapjául szolgáló élőhelyek (kiemelt jelentőségű élőhelyek*)

3130 Oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoeto-Nanojuncetea* vegetációval
 4030 Európai száraz fenyérek
 40A0* Szubkontinentális peripannoni cserjések
 5130 Boróka (*Juniperus communis*)-formációk fenyérekben vagy mészkedvel gyepben
 6190 Pannon sziklagyep (Stipo-Festucetalia pallentis)
 6210 Meszes alapképző féltermészetes száraz gyep és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
 6240* Szubpannon sztyeppék
 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)
 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei
 6520 Hegyi kaszálórétek
 7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek
 8210 Mészképző sziklás lejtők sziklanövényzettel
 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok
 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
 9150 *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön
 9180* Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői
 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdek (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeae*val és *Carpinus betulusszal*
 91H0* Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescensszel*
 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.5. Érintett települések

Borsod-Abaúj-Zemplén megye:

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Aggtelek	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	4380,8	18,9	100
Alsótelekes	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	220,6	0,9	34,2
Bódvarákó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	590,9	2,5	64,0
Bódvaszilas	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	137,2	0,6	7,1
Égerszög	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	848,1	3,6	78,7
Fels telekes	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	269,6	1,1	31,9
Hidvégardó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	269,3	1,1	15,8
Imola	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	216,8	0,9	11,9
Jósvaf	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2154,3	9,3	100
Kánó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	370,02	1,6	26,8
Komjáti	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	429,7	1,8	38,7
Martonyi	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	897,8	3,8	51,1
Perkupa	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1173,7	5,0	60,5
Rudabánya	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	372,3	1,6	22,6
Szalonna	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	985,3	4,2	49,0
Szendr	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	351,2	1,5	6,5
Szin	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1614,9	6,9	89,2
Szinpetri	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	963,4	4,1	99,1
Szögliget	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2749,3	11,8	79,1
Sz 1 sardó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	672,7	2,9	63,0
Szuhaf	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	497,2	2,4	30,9
Teresztenye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	780,3	3,3	89,7
Tornakápolna	Borsod-Abaúj-Zemplén	401,5	1,7	100

	megye			
Tornanádaska	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	478,1	2,0	61,1
Tornaszentandrás	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	71,8	0,3	4,5
Trizs	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	679,8	2,9	66,2
Varbóc	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	989,3	4,3	97,9
Összesen:		23103,7		

ŠA tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőség természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező új helyrajzi számokra is kiterjed.

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

1.6.1. Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:

<i>Kód</i>	<i>Név</i>	<i>Terület</i>	<i>Tervezési terület mekkora részét érinti</i>
HUAN 10001	Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület	23619,6	23103,7337 ha

1.6.2. Egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti területek:

<i>Név</i>	<i>Kiterjedés</i>	<i>Védetté nyilvánító jogszabály</i>	<i>Tervezési terület mekkora részét érinti</i>
Aggteleki Nemzeti Park (NP) (továbbiakban ANP)	20188,2 ha	7/1984. (XII. 29.) OKTH rendelkezés az Aggteleki Tájvédelmi Körzet nemzeti parkká nyilvánításáról - 32/2007. (X.18.) KvVM rendelet Az Aggteleki Nemzeti Park védettségének fenntartásáról	20188,2 ha
Zabanyik-hegy TT (TT)	62,51	- 131/2011. (XII. 21.) VM rendelet a Zabanyik-hegy természetvédelmi terület létesítéséről	62,54 ha

Aggtelek-Rudabánya-Szendr alapszelvény TE (TE)	9,2	13/1991. (XII. 24.) KTM rendelet az Aggtelek-Rudabánya-Szendr i hegység földtani alapszelvényeinek védetté nyilvánításáról	9,2 ha
Alsó-hegy Erd rezervátum	229,3	1/2000. (III.24.) KöM rendelet	229,3
Haragistya-Lófej Erd rezervátum	611,4	1/2000. (III.24.) KöM rendelet	611,4
Nagy-oldal Erd rezervátum	486,3	1/2000. (III.24.) KöM rendelet	486,3

1.6.3. Nemzetközi jelent ség területek felsorolása

<i>Név</i>	<i>Kód</i>	<i>Kiterjedés (ha)</i>	<i>Kihirdet jogszabály</i>
Aggteleki-karszt és Bódva-völgy Nemzetközi Jelent ség Madárél hely (IBA)	43 (HUA01)	28 600	-
Aggteleki Bioszféra Rezervátum		45 311	1979. július 23. 7/2007. (III.22.) KvVM rendelet és a bioszféra-rezervátumokról szóló 9/2007. (K.V.Ért.4.) KvVM utasítás).
Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai világörökségi helyszín és véd övezete	725ter	48 585 (csak a magyarországi részterület)	1995. december 06. felterjesztés elfogadásának id pontja
Baradla-barlangrendszer és kapcsolódó vizes él helyek Ramsari Terület	1092.	2075,3	2001. augusztus 14. jelölés éve

1.6.4. Exlege védett természeti területek típusa és összkiterjedése (ha)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§ (2) alapján exlege védett értékek.

Források:

- 80 db forrás terület nélkül (csak a 2017.01.01-ig védettek)
- 414 db barlang, 13 db víznyel

Földvárak:

<i>Név</i>	<i>Település</i>	<i>Hrsz</i>	<i>Kor</i>
Bakbány-vár	Imola	046/1	középkori

Óvár	Szögliget	079	középkori
Szúnyog-domb	Martonyi	024/2	skori

Lápok (az alábbi lista csak az Aggteleki Nemzeti Park védett természeti területén kívül elhelyezkedő lápokot tartalmazza):

<i>Azonosító</i>	<i>Név</i>	<i>Település</i>	<i>Hrsz</i>	<i>Kiterjedés (ha)</i>
AN0021	Telekes-völgy	Alsótelekes	08, 036a, b, c	5,79
AN0005	Szuha-völgy	Szuhaf	087/3	0,61
AN0016	Vermek-lápa	Trizs	079/4	0,39
AN0017	Vizetes-völgy	Tornakápolna	032 a, f, g	2,28
AN0023 és 0022	Szövetény-völgy	Szin	0179/2, 0169, 0168, 0158/4, 0190/4, 0185b, 0189/1	8,7
AN0020	Nagy-völgy	Kánó	039/12a, 039/11a, 039/13a, 039/14a, b 039/5a	14,83
Összesen:				32,6

1.6.5. Nemzeti Ökológiai Hálózat (Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről 2018. évi CXXXIX. Törvény alapján)

<i>Kód</i>	<i>Név</i>	<i>Terület (ha)</i>	<i>Tervezési terület mekkora részét érinti (%)</i>
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Magterület	20912,133	90,5
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Ökológiai folyosó	361,994	1,5
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Puffer terület	1592,426	6,8
Nemzeti Ökológiai Hálózaton kívül		237,1807	1,2

1.7. Tervezési és egyéb elírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek:

Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terve - kihirdetés alatt
 Zabanyik-hegy TT természetvédelmi kezelési terve - 131/2011. (XII. 21.) VM rendelet a Zabanyik-hegy természetvédelmi terület létesítéséről
 Védett földtani alapszelvények eddig kihirdetve 3 db (Varbóc: Lászi-forrás és Szénvölgy-tető, Bódvarákó: Nyúlkert-lápa) 55/2015. (IX. 18.) FM rendelete földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Országos Területrendezési Terv (2003. évi XXVI. törvény)
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Terve ó 10/2009. (V. 5.) Megyei Önkormányzati rendelet

Település	Terv készültségi foka	Elfogadó rendelet száma
Aggtelek	elfogadott terv	9/2005. (XII. 4.)
Alsótelekes	elfogadott terv	10/2004. (XI.23.)
Bódvarákó	elfogadott terv	5/2006 (IV. 20.)
Bódvaszilás	elfogadott terv	6/2005. (VII. 21.)
Égerszög	el zetes adatszolgáltatás	ó
Fels telekes	nincs	-
Hidvé gardó	elfogadott terv	2/2003. (III. 13.)
Imola	elfogadás alatt áll	ó
Jósvaf	elfogadott terv	5/2002. (X. 17.)
Kánó	elfogadott terv	11/2004. (X.27.) r
Komjáti	elfogadott terv	5/2005. (IV. 28.)
Martonyi	elfogadott terv	4/2004. (I. 6.)
Perkupa	elfogadott terv	9/2002. (XII. 11.)
Rudabánya	elfogadott terv	8/2013.(VII.29.)
Szalonna	elfogadott terv	12/2003. (X.20.)
Szendr	elfogadott terv	12/2005. (XI. 30.)
Szin	elfogadott terv	9/2005. (VIII. 31.)
Szinpetri	elfogadott terv	6/2005. (VI. 04.)
Szögliget	elfogadott terv	10/2009. (XII. 22.)
Sz l sardó	elfogadott terv	20/2005. (IV.24.)
Szuhaf	elfogadott terv	5/2013. (IX. 13.)
Teresztenye	elfogadott terv	6/2007. (VIII. 30.)
Tornakápolna	elfogadott terv	9/2004. (IX. 16.)
Tornanádaska	elfogadott terv	1/2002. (II. 08.)
Tornaszentandrás	elfogadott terv	6/2005. (IV. 24.)
Trizs	elfogadott terv	6/2002. (VIII. 28.)
Varbóc	elfogadott terv	9/2002. (XII. 11.)

1.7.3. Erd terv rendelet, körzeti erd terv:

A természetmeg rzési terület összesen 4 erd tervezési körzetet érint. A körzetek erd tervezése már a 2009. évi XXXVII. tv. hatályba lépése után indult, esetükben az erd tervezési folyamathoz a 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet alapján részletes Natura 2000 javaslatok (a körzetben található Natura 2000 területeken el forduló közösségi jelent ség fajok és él helytípusok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzéséhez, fenntartásához és helyreállításához szükséges biotikai adatok és az elérend célállapot leírása) készültek. Az erd tervezési folyamat ezen kívül a tervezési (és részben gazdálkodási) irányelveket magába foglaló erd terv-rendeletek alapján zajlott, illetve mindhárom körzet esetében készült egy Natura 2000 el vizsgálat is. Ez utóbbi elemzések során a betervezett erdészeti munkák Natura 2000 célkit zésekkel való kompatibilitását (összeegyeztethet ségét) részletesen megvizsgálták, s az el zetes tervezéseket szükség szerint módosították. Az így lezárt (az új tervezési szisztéma keretei között törzskönyvi számmal már nem rendelkező) erd tervek közül a Szend i Körzet erd terve 2019-2028 (jelenleg tervezés alatt), Gömöri Körzet erd terve 2013-2022, a Jósvaf i Körzet erd terve 2014-2023, a Tornai Körzet erd terve 2015-2024 között van érvényben és használatban.

A természetmegrzési területet érint körzeti erd terveket (a körzetek nevét, az érintett településeket, az erd terület-adatokat és a következ erd tervezések évét) az alábbi táblázat foglalja össze:

Erd tervezési körzet	Érintett települések	Aktuális erd terület (ha)	Következ erd tervezés éve
Szendri Körzet	Alsótelekes, Felsőtelekes, Rudabánya, Szendr	532,36	2028
Gömöri Körzet	Szuhaf	493,41	2022
Jósvaf i Körzet	Aggtelek, Égerszög, Jósvaf , Szinpetri, Szilárdó, Teresztenye, Tornakápolna, Imola, Kánó, Trizs	8424,89	2023
Tornai Körzet	Bódvarákó, Bódvaszilas, Hidvégardó, Komjáti, Martonyi, Szalonna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Perkupa, Szin, Szögliget, Varbóc	9115,28	2024
Összesen:		18565,94	

Az erd gazdálkodók részére kiadott erd gazdálkodási üzemtervek (a 2009. évi XXXVII. törvény életbe lépése után: erd tervek) érvényessége a körzeti erd tervekével megegyez .

1.7.4. Tájegységi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A vadgazdálkodási körzetek és a körzeti vadgazdálkodási tervek megs ntek. Helyettük létrejöttek a vadgazdálkodási tájegységek, a vadgazdálkodási tájegységekr l szóló 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján, amelyekre a tájegységi vadgazdálkodási tervek vonatkoznak, ez alapján a terület az Északi hegy- és dombvidéki vadgazdálkodási táj 204. sz. Cserehát-Aggteleki Vadgazdálkodási Tájegységben helyezkedik el.

A területet összesen 8 vadászterület érinti.

Vadászterület kódja	Vadászatra jogosult neve	Vadg. terv érvényessége
651610	Északerd Zrt. (3525 Miskolc Deák tér 1.)	2007-2020
654501	Martonyi és Vidéke Vadásztársaság (3534 Miskolc Fazola Henrik utca 11. 3.em. / 4 ajtó)	2017-2037*
654502	Császtai Bors Vezér Vadásztársaság. (3780 Edelény Tompa M. 2/A)	2017-2037*
654400	Perkupati Egyetértés Vadásztársaság (3758 Szalonna, Kossuth út 20.)	2017-2037*
651700	Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (3758 Jósvaf Tengersizem oldal 1.)	2017-2037*

651803	Kánói Vadásztársaság (3735 Kánó Erdészház telep 32. 5.sz épület)	2017-2037*
654301	Várdombi Hubertus Vadásztársaság (3780 Edelény Miklós Gy. út 58.)	2017-2037*
651801	Északerd Zrt. (3525 Miskolc Deák tér 1.)	2017-2037*

1.7.6. Halgazdálkodási tervek

Az Aggteleki Nemzeti Park területén található, vagy azt érint vízterek közül az alábbiak min sülnek halászati vízterületnek: Jósva, Kec -patak, Tohonya-patak, Juhász-patak, Rét-patak, Telekes-patak, Ménes-patak, Bódva, Tengersizem-tó.

Halgazdálkodásra jogosultak:

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (Jósva-patak forrásától a Tohonya-torkolatig, Tohonya-patak, Kec -patak, Tengersizem-tó, Juhász-patak, Rét-patak, Telekes-patak)

Északerd Zrt. (Ménes-patak)

Észak-Magyarországi Horgász Egyesület (Jósva-patak a torkolattól a Tohonya-patak torkolatáig, Bódva)

A jóváhagyott halgazdálkodási tervek fellelhet k a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földm velésügyi Igazgatóságán.

1.7.7. Vízgy jt -gazdálkodási terv

Vízgy jt -gazdálkodási terv (2-6. Sajó a Bódvával vízgy jt alegység) 2016. Kiadja: Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság. A terv megtekinthet a Vízügyi Igazgatóság honlapján: <http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

1.7.8. Világörökségi kezelési terv vagy tervezet

Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terve egyben világörökségi kezelési terv is lesz ó jelenleg kihirdetés alatt.

2. Veszélyeztet tényez k

Kód	Veszélyeztet tényez neve	Jelent ség e (H = nagy, M = közepes, L = kis jelent ség)	Érintett terület aránya (az adott m velés i ág %-ban)	Milyen jelöl él helyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02	Mez gazdasági m velési mód változása (kivéve lecsapolás és égetés)	L	1-2%	Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei, 6210 Meszes alapk zet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>), 6240 Szubpannon sztyeppék 6410 Kékperjés láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion coeruleae</i>) 4030 Európai száraz fenyérek, vérf hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zlepke (<i>Lycaena dispar</i>) Az él helyek beszántása, tárcsázása a jelöl él helyeket megszünteti, a jelöl fajokat kipusztítja.
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	L	5-10%	Vérf hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zlepke (<i>Lycaena dispar</i>), álolaszsáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>), erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>), eurázsiai rétisáska (<i>Stenobothrus eurasius</i>), hasas- és harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i> , <i>V. angustior</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora liliifolia</i>) és ezek él helyein (6520, 6440) a nem megfelelően megválasztott kaszálási időpont, illetve a kaszálás szárazúzással való helyettesítése károsítja a

				lárvákat, illetve a kifejlett állatokat és a növényfajokat.
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	M	15%	<p>Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>) Tohonya-bércen lévő helyén a lovak és a vadak intenzív rágása hatására a virágzó egyedek nagy százaléka lerágásra kerül, csökkentve ezzel a magtermelését és a faj terjedési képességét. Javasolt a gallykerítés cseréje és ezzel a faj megóvása.</p> <p>A lovak itatása során használt patakok, patakszakaszok és az azokat kísérő nedves élőhelyek, 7230 Mészkegyerdő üde lág- és sásrétek, 6430 Síkságok és a hegyvidéki magashegységig tartó szelvények hidrofili magaskórós szegélytársulásai, 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hez tartozó mocsárrétjei, 6520 Hegyi kaszálórét</p> <p>6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hez tartozó mocsárrétjei 6210 Meszes alapkötet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) és az ezeket preferáló fajok, mint a tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) számára az intenzív taposás járókáros hatással.</p>

A21	Növényvéd szerek használata a mez gazdaságban	M-H	25-50%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, de az idegenforgalmi barlangok esetében is, mivel a barlangi véd övezetek, víznyel k környezete nagyrészt mez gazdasági m velés alatt áll es zések során onnan kemikáliák mosódhatnak be a barlangokba. A vízszennyezés a barlangok érzékeny él világát károsítja. Víznyel k felszíni véd övezetében ezért meg kell tiltani a kemikáliák használatát. A vegyszerhasználat, különösen a nem szelektív szerek, valamint a vegyszerek vizes él helyek közelében történ használata az összes jelöl fajt károsíthatja. Denevérek esetében a jelöl fajok táplálékbázisát képez ízeltlábúak irtása negatívan hat e fajokra (táplálkozási lehet ségek besz kítése, indirekt toxicitás).
A19-20	Szerves trágya kijuttatása mez gazdasági területre M trágya kijuttatása mez gazdasági területre	M	25%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, de az idegenforgalmi barlangok esetében is, mivel a barlangi véd övezetek, víznyel k környezete nagyrészt mez gazdasági m velés alatt áll es zések során onnan nagy mennyiség szerves trágya, vagy m trágya mosódhatnak be a barlangokba. A vízszennyezés, magas szervesanyag, foszfát stb. a barlangok érzékeny él világát károsítja. Víznyel k felszíni véd övezetében ezért meg kell tiltani a trágya használatát
A15	Mez gazdasági talajm velés (pl. szántás)	L	10%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, de az idegenforgalmi barlangok esetében is, mivel a barlangi véd övezetek, víznyel k környezete nagyrészt

				mez gazdasági m velés alatt áll. Annak érdekében, hogy talaj ne mosódjon be a barlangokba növényzettel állandóan fedett terület kívánatos az eróziós zónában, tehát gyepek, vagy erd . Amennyiben a gyepeket szántóvá alakítják, illetve sekély m velést a mélym velés váltja fel, vagy a szántási irány megváltozik, az erózió növekszik.
B	Erdészet	M-H	25-50%	Havas cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) esetében holtfa eltávolítása, az id s tölgyesek vágása illetve hiánya, a nevel vágások és tisztítások jelentenek problémát. Anker araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>), optimális él helyét nyíltabb, mozaikos szerkezet tölgyesek képezik, ezért az ilyen biotópok vegetációs min ségének, valamint szerkezetének erd telepítés következtében történ megváltozása az Anker araszoló életterének sz külését, illetve a populációk csökkenését (vagy széls séges esetben és hosszabb távon akár elt nését) eredményezheti. A magyar tavaszi-fés sbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), keleti mustárlepke (<i>Leptidea morsei</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) Valamennyi erd lakó faj fennmaradását fenyegetheti egyrészt a mesterséges erd felújítás módja, másrészt annak jellege. El bbi szempontból a tarvágás jelentheti a legkomolyabb veszélyt, hiszen ó a tápnövények és az él hely egyidej megsemmisítésével ó a populációk szükségszer pusztulásához vezet

			<p>Farkas (<i>Canis lupus</i>), hiúz (<i>Lynx lynx</i>) erdészeti tevékenységekkel együtt járó zavarás a probléma.</p> <p>8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok esetében a bejáratok mikroklímájának megváltoztatása az felettük lévő erdek eltávolításával.</p> <p>9130 Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>), 9150 A <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkösei mészkövön, 9180 Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i>-erdők, 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőrös (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), 91G0 Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i>, 91H0 Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescensszel</i>, 91M0 Pannon cseres-tölgyesek esetében a tarvágás, az egykorúság, a rövid vágásforduló, az elegyfajok és a megfelelő cserjeszint hiánya, az idegenhonos illetve inváziós fajok jelenléte csökkenti az erdei élőhelyek természetességi mutatóit. Gyertyános-tölgyesekben az elgyertyánosodás és hársasok riseszikaerdőkben az elkeseredés is probléma. A nem megfelelő erdőgazdálkodás, a korhomogén erdők, vágásos üzemmód okozza a problémát. Minden erdőlakó denevérfajra egyértelműen az erdőgazdálkodás gyakorolja a legnagyobb negatív hatást. A véghasználatok eredményeként a nagyobb egykorú (korhomogén) foltok</p>
--	--	--	---

				<p>kialakításával csökken az erd lakó fajok számára alkalmas táplálkozóterületek kiterjedése.</p> <p>A kor- és fafajhomogén erd k mind a búvóhelyek, mind a táplálkozási lehet ségek szempontjából szuboptimálisak vagy teljesen alkalmatlanok e fajok számára. Az idegenhonos fajokból álló erd k mind búvóhely mind vadászterület szempontjából szuboptimálisak a közönséges denevér, nagyfűl denevér és a nyugati pisedenevér (<i>M. myotis</i>, <i>M. bechsteinii</i>, <i>B. barbastellus</i>) számára. Az erd gazdálkodással járó hatások a nagyragadózókat zavarják. Az álló és fekv holtfák eltávolítása, a xilofág rovarok populációinak visszaszorulását eredményezi, az odvas fák kivágása az odulakó denevérek nagyfűl denevér és a nyugati pisedenevér (<i>M. bechsteinii</i>, <i>B. barbastellus</i>) búvóhelyeit szünteti meg, a nem megfelelő helyen kialakított rakodók, döntések ó pl. a boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>) él helyét károsítják. Magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) esetében a zombolyok és a barlangbejáratok környéki tarvágások, a mikroklíma változás és a bemosódási viszonyok megváltozása miatt káros.</p>
B29	Egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket	H	20%	<p>Boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>). A vágásterületeken folyó égetés az elmúlt évben Jósvaf környékén károsította a boldogasszony papucs állományt, mivel az éget helyet</p>

				<p>nem egyeztetették a természetvédelmi kezeléssel. Javasolt a jelöl növényfajok él helyén a vágástéri hulladék égetésének mellőzése, vagy legalább az éget helyek egyeztetése. Minden gyepes jelöl él helyen a gyepen történő faanyagdeponálást, rakodó kialakítását, készletezést kerülni kell.</p> <p>Magyar tavaszi-fés szbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>)</p> <p>Mivel a faj lárvái a talajban (illetve esetenként a talaj felszínén) bábozódnak, ezért potenciális veszélyforrásként értékelhet az él helyén végzett bármely olyan tevékenység, amely a talaj felső rétegének sérelmével vagy fokozott mértékű terhelésével jár.</p>
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	5-10%	<p>Osztrák sárgafarkú sárkányfő (<i>Dracocephalum austriacum</i>)</p> <p>Zabonyik-hegyi él helyén az illegális keresztülhajtás a faj populációját károsítja a faj töveit a taposással.</p> <p>Hiúz (<i>Lynx lynx</i>), a faj erősen érzékeny a zavarásra. A szőlőfeltáróút-hálózat és annak gyakori használata az állatok zavarásával jár.</p> <p>6240, 6520 él helyeken átvezet nem helyrajziszámozott öspontán kialakult földutak károsítják az él helyeket.</p>
G07	Vadászat	H	15%	<p>Hiúz és farkas (<i>Lynx lynx</i>, <i>Canis lupus</i>)</p> <p>Hajtóvadászatok során a fajok óhatatlanul belekerülnek a hajtásba, melyek zavarják az állatokat és a vadászatok során a szélvélletlenül történő kilövéses elhalálozások is előfordulnak. Denevérek zavarása a szürkületi esti vadászatok miatt.</p>

G11	Illegális begyjtés, gyjtés és termelés/szállítás	H	10%	Tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>) él helyén a falopások során kialakított ösvények, taposás és vonszolás károsítja a fajt és annak él helyét.
L06	Állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, él sködés, patogénitás)	M-H		Minden közösségi jelent s jelöl él helytípusban (91G0, 6240, 6210, 9180, 91M0, 6190, 4030, 7230, 6440, 6430, 91E0, 40A0, 6410, 5130) és számos közösségi jelent ség jelöl faj esetében probléma pl. tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), álolaszáska (<i>Paracaloptenus caloptenoide</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) esetében az inváziós növényfajok terjesztése a szórókon általános él helyi leromlást okoz, a gyepeken, tisztásokon kialakított szórók, lesek degradálják a gyepet. Díszes tarkalepke estében a vaddisznók kitúrják a lárvákat. Az egyéb állatfajokat pedig a vadak túrása, taposása veszélyezteti. Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>) piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora lilifolia</i>), bíboros sallangvirág (<i>Himantoglossum caprinum</i>)*, leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), álolaszáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>). Ezeket a fajokat és minden jelöl él helyet bizonyos

				mértékig a vadak rágása, taposása, túrása veszélyezteti.
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek (Barlanglátogatás)	L-H	10-50%	8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) A barlangok nagyon érzékeny élőhelyek, tehát mindennemű zavarás, világítás, szennyezés, beleértve a fényszennyezést is, károsítja az élőhelyet. A magyar vakfutrinka esetében a vizsgálatok igazolni látszanak, hogy a kiépített, gyakran járt barlangszakaszokról valószínűleg a sötét érintetlen részére húzódott vissza a faj. A telel helyek zavarása nagyon komoly probléma lehet a <i>B. barbastellus</i> és nyugati piszcedenvér, <i>M. bechsteinii-nagyfül denevér</i> és a <i>M. dasycneme</i> és tavi denevér fajok kivételével az összes jelölt faj esetében.
H08	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	L-M	5-30%	Hiúz és farkas (<i>Lynx lynx</i> , <i>Canis lupus</i>), magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok számára a gyakori emberi jelenlét, Az osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>) 6240 szubpannon sztyeppék esetében a

				gépjarm vel való taposás, a 91G0 pannon gyertyános-tölgyeseknél a vágástéri hulladék égetése jelent veszélyforrást.
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	M	15-30%	<p>Az illatos csengetty virágnak (<i>Adenophora liliifolia</i>) az aszályos nyarak, a csapadék egyenl tlen eloszlása és az évi középh mérséklet emelkedése miatt egyre északabbra kerül a faj elterjedési határa. A területre l a faj már évek óta nem került el , holott korábban több ismert el fordulása is volt. A kiszáradó magaskórósok, láp és mocsárrétek, alacsony vízállású patakok és a karsztvízszint csökkenése miatt elapadó, vagy id szakossá váló források a tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>), szitaköt fajok (<i>Coenagrion ornatum</i>, <i>Leucorrhinia pectoralis</i>) állományokat és azok él helyeit (3130 Oligomezotróf állóvizek <i>Littorelletea uniflorae</i> és/vagy <i>Isoet-Nanojuncetea</i> vegetációval 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas k ris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterd k (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>) 7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek 6410 Kékperjés //láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>) 6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubihoz</i> tartozó mocsárrétjei)</p>

				veszélyeztetik. De negatív hatással vannak a szárazabb gyepek 6520 hegyi kaszálórétek, 5130 borókaformációk fajösszetételére, és befolyásolják egyes lepkefajok életfeltételeit is pl. keleti mustárlepke és díszes tarkalepke (<i>Leptidea morsei</i> <i>Hypodryas maturna</i>).
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mez gazdasági vagy erdészeti gyakorlat által okozott közvetlen változás)	H	30-50%	Vérf hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zlepke (<i>Lycaena dispar</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>), <i>Leptidea morsei</i> , osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora lilifolia</i>), bíboros sallangvirág (<i>Himantoglossum caprinum</i>)*, leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), eurázsiai rétisáska (<i>Stenobothrus eurasius</i>), álolaszsáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>), erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>), Anker araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>), magyar tavaszi-fés s bagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) esetében a nyílt él helyek bezáródása, megsz nése. 4030 Európai száraz fenyérek, 5130 Boróka (<i>Juniperus communis</i>)-formációkban a rezg nyár és nyír, valamint a kutyabenge (<i>Frangula alnus</i>) el retörése, pionír erd k kialakulása tapasztalható. 6520 Hegyi kaszálórétek, 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i> hoz tartozó mocsárrétjei, 6210 Meszes alapk zet

				<p>féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>), 7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek</p> <p>6240 Szubpannon sztyeppék</p> <p>6410 Kékperjés láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)</p> <p>6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós társulásai, 40A0 Szubkontinentális peripannon cserjések, 6190 Mész sziklagyepek</p> <p>A nyílt él helyeket, illetve az itt él fajokat a kezelések felhagyása utáni szukcesszió jellemzi. Mind a száraz, mind a nedves gyepekben, csarabos él helyeken tapasztalható ez a jelenség.</p>
J01	Felszíni és felszín alatti vizeket érint kevert forrású szennyezés (édesvízi és szárazföldi)	M	10%	<p>A hínárvegetációt, a forrásgyepeket, patak kísér vegetációt - 3130 Oligomezotróf állóvizek <i>Littorelletea uniflorae</i> és/vagy <i>Isoetoneanojuncetea</i> vegetációval</p> <p>6410 Kékperjés láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)</p> <p>6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai</p> <p>6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei - valamint a 8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangokat, de az idegenforgalmi barlangokat is, valamint az itt él jelöl fajokat ó Tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>)</p> <p>Hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)</p>

				<p>Harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) Ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>) Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>) Lápi szitaköt (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) Díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>) Magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) Sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>) Dunai tarajosg te (<i>Triturus cristatus</i>) óveszélyezteteti. A szennyezés miatt a rovarvilág károsodik, így a denevérek táplálékbázisa is csökken. A vakfutrinkát is veszélyezteteti a felszínre bemosódó szennyezés.</p>
I01	Az Unió számára veszélyt jelent idegenhonos inváziós fajok	M-H	15-50%	<p>Tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) F leg a tornanádaskai Alsó-hegyen jelent nagy problémát a bálványfa terjedése, amely erdősen degradálja a sziklagyepeket és sztyepréteket, valamint a bennük élő közösségi jelentőségű fajokat. A bálványfa agresszív terjedését, csak vegyszeres technológiával lehet megállítani, melyet csak nagyon körültekintően cseppmentes technológiával javasolt alkalmazni. Az aranyvessző fajok a sziklagyepek kivételével szinte minden jelölt élőhelyen előfordulnak, szerencsére a több éves kezelésnek köszönhetően az ANP-on belül már csak igen kis mértékben, de az azon kívül eső területeken még szükség</p>

				<p>van a visszaszorításra.</p> <p>Japán keserű és selyemkóró szintén potenciális veszély, de ezeknek a terjedési is visszaszorulóban elsősorban ligeterdőkben és települések közelében jellemző.</p> <p>A nedves patakmenti élőhelyeken - 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőrös (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), 6430 Síkságok és a hegyvidéki magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai, 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei - a sokvirágú napraforgó és a süntök degradáló hatásával még számolni kell, és ellene a védekezést meg kell szervezni.</p> <p>A jelöl-lepkefajok esetében vérfangyaboglárka, nagy tölgylepke, keleti mustárlepke és díszes tarkalepke (<i>Maculinea teleius</i>, <i>Lycaeana dispar</i>, <i>Leptidea morsei</i>, <i>Hypodryas maturna</i>) az élőhelyükön a tápnövények visszaszorulása az inváziós növények miatt lehet veszélyforrás.</p> <p>Az élőhelyre érzékeny jelöl-csigafajoknál (<i>Vertigo moulinsiana</i>, <i>V. angustior</i>) az élőhelyek átalakulása miatt veszélyes.</p>
I04	Problémát jelentő szonoz növény- és állatfajok	L	5%	<p>Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) a bolygatás pl. leégés, vadtúrás stb. hatására száraz gyepekben, hegyi kaszálóréteken -6210 Meszes alapközvetlen féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változatai (<i>Festuco-Brometalia</i>) 6240 Szubpannon sztyeppék 6520 Hegyi kaszálórétek ó</p>

				<p>tapasztalható a siskanád tippán gyors terjedése, melyet több helyen a kaszálás hiánya is feler sít. Az agresszív faj kiszorítja a természetvédelmi szempontból értéke fajokat, közöttük a jelöl növényfajokat is az adott él helyr l</p> <p>A 4030 csarabos fenyérekén és az 5130 Boróka-formációkban a nyír, nyár, kutyabenge el retörése tapasztalható.</p> <p>Denevérekre a nyestek, valamint a macska- és gyöngybaglyok jelent s zavarást és kárt okozhatnak, különösen az épületlakó kolóniák esetében. Az átgondolatlan bagolytelepítések komoly veszélyt jelentenek.</p> <p>A biotópok átalakítása, átalakulása agresszív honos fajok miatt, illetve a tápnövények visszaszorulása Anker araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>) díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) esetében.</p>
A11, H04	leégés	L	5-15%	<p>Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), bíboros sallangvirág (<i>Himantoglossum caprinum</i>)*, leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), tornai vért (<i>Onosma tornense</i>), keleti mustárlepke (<i>Leptidea morsei</i>), Anker araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>), magyar tavaszi-fés sbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>)</p> <p>6240 Szubpannon sztyeppék, 6210 Meszes alapk zet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változatai (<i>Festuco-Brometalia</i>), 40A0 Szubkontinentális peripannon</p>

				<p>cserjések</p> <p>A települések környékén lévő szőlőhegyeket korábban tavasszal idősebb, idősebbre leégetik, hogy a kaszálással nem hasznosított területekről a fűszert eltávolítsák. Ezek az antropogén hatásra gyújtott tüzek, felügyelet hiányában egész domboldalak leégéséhez vezetnek, melyek károsítják a jelöl növény és állatfajok élőhelyeit, tápnövényeit, valamint közvetlenül a populációit.</p>
F31, F32, K04	<p>Hidrológiai viszonyok egyéb módosítása lakossági vagy rekreációs célból</p> <p>Hidrológiai viszonyok egyéb módosítása ipari vagy kereskedelmi célból</p>	L-M	5-15%	<p>Jelöl halfajokra - Ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>), Petényimárna (<i>Barbus meridionalis</i>) - ható veszélyforrás, a mederbe rakott akadályok a migrációt gátolják, a fenékkotrás az ingola fajok lárvái számára jelenthet veszélyt míg a többi jelöl halfaj fiatal és adult egyedei számára is káros. tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas- és harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>, <i>V. angustior</i>), valamint a díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>) ó számára a meder és forrás feltöltés, lecsapolás, kis vízi ermevek, duzzasztók építése, nagy mennyiségű vízkivétel és az áramlásviszonyok megváltoztatása nagy problémát jelent.</p>
N02	<p>Aszály és csapadékmennyiség csökkenése a klímaváltozás következtében</p>	L-H	10-100%	<p>Boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), illatos csemettyevirág (<i>Adenophora lilifolia</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>), dunai tarajosgöngyöcske (<i>Triturus cristatus</i>), vérfangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy tölgyzlepke (<i>Lycaena dispar</i>), <i>Leptidea</i></p>

				<p><i>morsei</i>, tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>), lápi szitaköt (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>), erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas matura</i>), valamint az összes jelöl él helytípus (6240, 6210, 8210, 91M0, 6190, 6520, 4030, 9150, 7230, 6440, 6430, 91E0, 6410, 3130, 5130)</p> <p>A globális felmelegedés hatására megváltozott csapadékmennyiségi és csapadékeloszlási viszonyok a montán elterjedés és a nedvességigényes fajok populációit hátrányosan befolyásolják. Az összes jelöl él hely elterjedésének határát, kiterjedését módosíthatja, illetve a nedvességigényes él helyek félszáraz, vagy száraz él helytípusokba alakulhatnak át. A kisvizek eltérése a kétéltek szaporodóhelyeit csökkenti.</p> <p>Az összes épületlakó denevérállományra negatív hatást gyakorolnak az egyre gyakoribb hullámok. Az ellést közvetlenül követő időszakban a szálláshelyek túlmelegedése a hőregulációra képtelen kölykök pusztulását okozza.</p>
--	--	--	--	---

Potenciális veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelöl él helyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
-----	----------------------------	--	-----------------------------	--

		jelentőség		
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	L	5%	Harántfogú és hasas törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i> és <i>V. moulinsiana</i>) Esetében, ha a területet intenzíven kaszálják a szervesanyag folyamatosan elkerül a területre, a táplálékbázis kevesebb lesz.
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés legeltetés	L	5%	Harántfogú- és hasas törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i> és <i>V. moulinsiana</i>) esetében a taposási kár miatt.
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	L	15%	A közönséges denevér, hegyesorru denevér, csonkafül denevér (<i>Myotis myotis</i> , <i>M. blythii</i> és <i>M. emarginatus</i>) fajokra gyakorolhat hatást a táplálékbázis (haszonállatok ürülékében fejlőd, illetve vérében táplálkozó Dipterák) csökkenésén keresztül.
B05	Fakitermelés újratelepítés vagy természetes felújulás nélkül	L	1-2%	Erdei élőhelyekhez kötődő lepkefajok esetében Anker-araszoló, magyar tavaszi-fészbagoly, díszes tarkalepke (<i>Erannis ankeraria</i> <i>Dioszeghyana schmidtii</i> <i>Hypodryas maturna</i>), de nem jelentős, mivel általában van felújítás.
B20	Növényvédőszeres erdészeti használata	L	5%	Minden erdei rovarfaj, de különösen a lepkefajok Anker-araszoló, magyar tavaszi-fészbagoly, díszes tarkalepke (<i>Erannis ankeraria</i> <i>Dioszeghyana schmidtii</i> <i>Hypodryas maturna</i>) számára veszélyes az egyes erdészeti munkákat kísérő vegyszerezés, szerencsére a területen nem jellemző.
F02	Építkezés vagy átalakítás (pl. lakott területé vagy településé) meglévő városi vagy rekreációs területeken	H	80	A meglévő épületben lévő denevérszálláshelyek esetében (különösen a <i>Rhinolophus</i> -fajok és a nagytermetű <i>Myotisok</i> érintettek) lehet veszélyeztetett tényező. Minden épületlakó denevér-kolónia érintett lehet.
G12	Járulékos kifogás vagy véletlen elpusztítás (horgászati vagy vadászati tevékenységek következtében)	L	1-2%	Jelölő halfajokra ható potenciális veszélyforrás. Ingola-fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>), Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>)
E09	Egyéb földi, vízi és	L	5%	A hiúz nagyon érzékeny a zavarásra,

	légi közlekedési tevékenység			a gyakran használt és s r feltáróúthálózattal rendelkező erdő részletekből elköltözik.
H07	Zavaró és pusztító hatású kutatási vagy monitorozási tevékenységek (Barlangkutatás)	L	1-2%	Denevérek és magyar vakfutrinka esetén lehet zavaró hatás.
H04	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	M	10%	Az épületlakó denevér-kolóniák esetében fordulhat elő, de barlangi állatok károsításával kapcsolatban is vannak tapasztalataink.
H06	Lezárás vagy korlátozott bejutás adott területre/él helyre	M	30%	Korábban általános probléma volt barlangoknál, bányavágatoknál, ma a nem megfelelően lezárt járatok átalakítása a feladat. Különösen a hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>) megőrzése tekintetében fontos tényező, ugyanis ez a faj semmilyen lezárást nem tolerál.
F24	Zaj-, fény-, hő- vagy egyéb szennyezést okozó lakossági vagy rekreációs tevékenységek és struktúrák	L	1-2%	Jelöl denevérfajok - Nyugati pisedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) Kereknyergű patkósdenevér (<i>Rhinolophus euryale</i>) Kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) Nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) Nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>) Tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>) Közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) Hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>) Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>) Csonkafülű denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)- és az egyéb éjjeli aktív állatok számára zavaró. Az épületlakó kolóniákat igen negatívan érintheti a szállásépületek dekorációs célú kivilágítása. A területet használó, illetve a közvetlen környéken szaporodó épületlakó fajok közönséges denevér, csonkafülű denevér, hegyesorrú denevér (<i>Myotis myotis</i> , <i>M. emarginatus</i> , <i>M. blythii</i>) állományaira komoly veszélyt jelent

				tényez .
L06	Állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, él sködés, patogenitás) (Zsákmány elérhet ségének csökkenése)	L-M	1-5%	<p>Magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) esetében f leg a Meteorbarlangban jelentkez probléma lehet, mivel a lezárás miatt egyre kevesebb a szerves törmelék a barlangban, amelyen a táplálékállat ugróvillások élnek.</p> <p><u>Versengés:</u> Erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>) a faj a fennsík gyepeiben terjeszked nagy avarszöcske (<i>Pholidoptera aptera</i>) -val, való együttes jelenlétének és esetleges versengésének részletei nem ismertek, kutatást igényelnek, de mint potenciális veszélyeztet tényez szóba jöhet.</p> <p><u>betegségek behurcolása (mikrobiális patogének):</u> Egyel re nem kell en tisztázott veszélyeztet tényez . A klímaváltozás felmelegedést okozó hatása miatt növekedhet jelent sége (pl. déli elterjedés patogének észak felé húzódása miatt) denevérek estében.</p> <p>Hiúz és farkas (<i>Lynx lynx</i>, <i>Canus lupus</i>) populációkra is veszélyeztet tényez lehet.</p> <p><u>Ragadozás:</u> Nyestek és baglyok okozta kártétel denevéreknél.</p> <p><u>behurcolt vagy betelepült fajok miatt kialakult antagonizmus (ellentét):</u> Az épületlakó denevérek kolóniákat igen negatívan érintheti a parlagi galambok betelepítése. Ez a hatás a Natura 2000 területen még közvetlenül nem jelenik meg, de a területet használó épületlakó közönséges denevér, hegyesorrú denevér, nagy patkósdenevér (<i>Myotis myotis</i>, <i>M. blythii</i>, <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) állományait veszélyeztet tényez .</p> <p><u>Növényi parazitizmus (él sködés):</u> Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), potenciális</p>

				veszélyforrás, melyet pár évvel ezel tt a farkaslesi állománynál tapasztaltunk. Az elmúlt években azonban nem tért vissza a károsító faj.
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	L	1-5%	A források, patakok feltölt dése kedvez tlen a jelöl csigafajok hasas és harátfogú törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i> , <i>V. angustior</i>) számára.
M05	Földomlás, földcsuszamlás	L	0-5%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangoknál és barlangi jelöl fajoknál potenciális veszélyforrás lehet pl. nagymennyiség csapadék, földmozgások.
M06	Földalatti beomlás (természetes folyamat)	L	0-5%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangoknál és a barlangokban él jelöl fajok esetében potenciális veszélyforrás lehet pl. nagymennyiség csapadék, földmozgások, felszíni tevékenységek pl. erd gazdálkodás hatására.
N07	Egymással kapcsolatban álló fajok (pl. táplálékforrás / zsákmány, ragadozó / él sköd , szimbióta, stb.) állománycsökkenése vagy kihalása a klímaváltozás következtében	M	30%	Összes jelöl faj esetében (pl. klímaváltozás hatásai: id járási széls ségek el retörése, táplálék-bázis csökkenése, patogének terjedése)

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkit zés, a terület rendeltetése

3.1.1. F célkit zések

Általános célkit zés: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkit zése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelent ség fajok és él helytípusok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000

területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, helyreállítása.

3.1.2. További célok

- A 8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok megőrzése, zavartalanságának biztosítása.
- A 6190 pannon sziklagyeppek és a 40A0 szubkontinentális peripannon cserjéseknél a zavartalanság biztosítás, szükség esetén a természetes állapot helyreállítása.
- A meszes alapkötet 6210 féltermészetes száraz gyeppek, 6240 szubpannon sztyeppék, mint a piros kígyószisz (*Echium russicum*) és a leánykököröcsin (*Pulsatilla grandis*) élőhelyein és egyéb gyeses élőhelyeknél cserjésedés nyomkövetése, túlzott mértékű cserjésedés esetén a területek helyreállítása cserjeirtással.
- Kaszálható gyeses élőhelyek, különösen a 6520 hegyi kaszálórétek fennmaradásának kaszálással történő biztosítása.
- 5130 boróka-formációk mozaikosságának megőrzése a gyeppek kaszálásával, a fászszerű növényzet mozaikos meghagyásával, esetleg kismértékű legeltetéssel.
- A jelenleg természetközeli állapotú 9180 Tilio-Acerion-erdők és 91H0 Pannon molyhos tölgyesek és karsztbokorerdők esetében a zavartalanság biztosítása.
- Minden jelölt élőhelytípusban szükséges az esetlegesen megjelenő özőnnövények eltávolítása.
- Minden közösségi jelentőségű erdei élőhelyen (9130, 9150, 9180, 91E0, 91G0, 91H0, 91M0), természetközeli állapotú, vegyeskorú erdők megőrzése, helyreállítása. Az erdők természetes folyamatainak (erdődinamika, szukcesszió, regeneráció) elősegítése és fenntartása. Az állomány szerkezet változatosságának növelése, a természetes vegetációdinamikai állapotok megközelítése. A jelölt élőhelyeken kizárólag természetvédelmi célú erdőkezelés alkalmazása. A természetközeli erdőgazdálkodásra vonatkozó elvek alkalmazása során a folyamatos erdőborítás elérése érdekében faanyagtermelést nem szolgáló, örök erdő vagy átalakító üzemmód alkalmazása. Az erdők biológiai sokféleségét, vízháztartását, talaját, természetes felújulását, a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyeket nem veszélyeztető módú és mértékű erdei haszonvételek biztosítása, szükség szerinti korlátozásokkal.
- A sérülékeny, zavarásra érzékeny táji és a természeti értékek megővése érdekében a látogatás irányítása, a területen való közlekedés szükség szerinti korlátozása.
- A közösségi jelentőségű természeti értékek állapotának rendszeres nyomonkövetése és dokumentálása. Az adatok, információk folyamatos értékelése és elemzése a természetvédelmi kezelés szakmai megalapozása, fejlesztése, hatékonyságának növelése érdekében.
- Minden jelentősebb épületlakó denevérrkolónia esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása és a kedvező adottságok (pl. megfelelő méretű bérépülő nyílások, héjazat) fenntartása. Szaporodási időszakban minden jelentősebb épületlakó denevérrkolónia esetében az épületek díszkivilágításának mellőzése.
- Minden fontos denevér-telési helyen a teljes telelési időszak során a denevérek zavartalanságának biztosítása, illetve a barlangbejárások szüneteltetése. Minden lezárt, vagy nem megfelelően lezárt barlang esetében denevérbarát lezárás, illetve

biztonságos denevérbejárók létesítése. A gyenge állékonyságú bányavágatok fenntartása, helyreállítása és rendszeres ellenrzésér l.

- Az erd kben a denevérek és odúlakó madárfajok számára alkalmas odvas fák meg rzése.
- A hiúz (*Lynx lynx*) és a farkas (*Canis lupus*) állományának meg rzése érdekében az él helyük zavartalanságának biztosítása.
- A tiszai ingola (*Eudontomyzon spp.*) és a Petényi-márna (*Barbus meridionalis*) állományok fennmaradása érdekében természetközeli állapotú, olyan gyorsabb folyású patakszakaszok fenntartása, amelyeken a hosszirányú átjárhatóság biztosított. A patakokat kísér fás vegetáció fenntartása, a kisvízi meder szélén is. Az állományaik növekedése érdekében a telepített pisztráng-állományok visszaszorítása. A halgazdálkodási tervekben érvényre kell juttatni, hogy haltelepítés csak indokolt esetben végezhet .
- Az erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*) állományának fenntartása a fennsíki magas fűv gyepek és az ezekhez kapcsolódó s r , cserjés szegélyek meg rzésével.
- Az álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*) állományainak meg rzéséhez a fennsíki a meleg, száraz, alacsony fűv gyepek fenntartása.
- Az eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*) állományainak meg rzéséhez a déli kitettség , xerotherm sztyepprétek, erd ssztyepp foltok, illetve sziklagyepekkel mozaikoló karszt-bokorerd k meg rzése, helyreállítása.
- A magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*) állományok fennmaradása érdekében a barlangi él helyek zavartalanságának fenntartása.
- A tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*) állományok fennmaradása érdekében természetközeli állapotú, szennyez désekt l mentes patakszakaszok és források fenntartása.
- A vérf hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) állományok fennmaradása érdekében a vérfűves üde gyepek a faj életmenetét figyelembe vev kaszálással történ fenntartása.
- A sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*) védelme érdekében a kökényes cserjések kezelésének térbeni, időbeni korlátozásával.
- A jelöl kétél fajok meg rzése érdekében a szaporodást és egyedfejl dést szolgáló vizes él helyek meg rzése, helyreállítása.
- Az illatos csengetty virág (*Adenophora liliifolia*) állományának meg rzése érdekében az él helyén kétevente kézi szelektív cserjeirtást végzése.
- A bíboros sallangvirág (*Himanthoglossum caprinum*) állományának meg rzése érdekében az él helyein a cserjésedés nyomkövetése és szükség esetén az er sen záródott cserjések felnyitása.
- Az osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*) esetében az Arany-hegy és Farkasles lokalitásokban a cserjésedés nyomkövetése és szükség esetén cserjeirtás végzése. A Tohonya nev lokalitásban a sövénykerítés felújítása.
- A boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) állományának meg rzése, él helyein az erd gazdálkodási tevékenységek, valamint a vágástisztítás korlátozása.
- A tornai vért (*Onosma tornensis*) állományának meg rzése érdekében az él helyén elforduló bálványfa és feketefeny eltávolítása. Az él helyén cserjésedés nyomkövetése és szükség esetén az er sen záródott cserjések felnyitása.
- Kizárólag a Natura 2000 kijelölés céljaival, természetvédelmi célkit zésekkel összhangban álló vadgazdálkodás folytatása.

Mivel a terület számos nemzetközi és hazai védettségi kategóriával átfed, figyelemmel kell lenni az ezekhez kapcsolódó célkit zésekre is.

HUAN100001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület esetében:

- A területen található közösségi jelent ség jelöl madárfajok, különös tekintettel a császármadár (*Bonasa bonasia*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), szürke küll (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix uralensis*) és bajszos sármány (*Emberiza cia*) állományok meg rzése, a fajok kedvez természetvédelmi helyzetének fenntartása, helyreállítása, illetve növelése.
- Az erd tervezés során a jelöl fajok állományának meg rzése érdekében a terület erdeiben a természetközeli állapotú él helyfoltok meg rzését, az egyes területek erd gazdálkodás alóli mentesítését, illetve a folyamatos erd borítást biztosító, elegyes-vegyeskorú-mozaikos állományszerkezetet eredményez erd kezelés felé történ elmozdulást kell biztosítani.
- shonos fafajú, természetster állományokban csak természetes felújítás (felújítívágás, szálalívágás) tervezhet . Idegenhonos fafajokkal elegyes erd kben ugyancsak a természetes felújítások valamelyikét kell alkalmazni.
- A nevel vágást (tisztítást, gyérítést), készletgondozó használatot, felújítívágást, bontívágást, szálalívágást az shonos lombos elegyfafajok kíméletével (az idegenhonos fafajok rovására), az állományokon belül meglév változatosság meg rzésével és b vítésével kell tervezni. Az id sebb, böhönc-jelleg faegyedek (hagyásfák, famatuzsálemek) és az odúlakó madarak számára kiemelt fontosságú odvas fák minden esetben visszahagyandók.
- Növedékfokozó gyérítések, készletgondozó használatok, felújítívágás, bontívágás, szálalívágás tervezése esetén (shonos lombos fafajokból) lábon álló és fekv holtfa egy része mindenhol visszahagyandó a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopus leucotos*) állományok meg rzése érdekében.
- Tarvágásos véghasználat csak idegenhonos fafajú erd részletekben, vagy állományrészekben, maximum 3 ha kiterjedésben tervezhet . Az idegenhonos fafaj letermelése után mesterséges erd sítésre csak a potenciális erd társulás f - és elegyfafajai tervezhet k, illetve használhatók.
- A császármadár (*Bonasia bonasia*) állományok meg rzése érdekében az erd ápolási munkák során az er sen cserjés aljú erd foltok meghagyása, valamint a vaddisznó állomány visszaszorítása szükséges.
- A bajszos sármány (*Sylvia nisoria*) él helyein az idegenhonos fafajok pl. bálványfa visszaszorítása szükséges.
- A térségre jellemz gyepterületek természetközeli állapotának fenntartása a megfelelő gyephasznosítás és kezelés biztosításával;
- A mez gazdasági földhasználatra visszavezethet , a táplálékláncon keresztül ható vegyi terhelés kockázatának mérséklése, illetve megszüntetése.
- A területen lév középvezeték vezetékek és oszlopok madárvédelmi eszközökkel történ felszerelése.
- A jelöl fajok esetében a fészkel helyek háborítatlanságát biztosítani kell a költési id szakban.

Az Aggteleki Nemzeti Park vonatkozásában a természetvédelmi és tájvédelmi célkit zés:

Védje és rizze a táj jellegzetes arculatát és természeti értékeit, különösen a jellegzetes karsztos formakincset (töbröket, víznyelket, sziklaalakzatokat, szurdokvölgyeket, barlangrendszereket), a forrásokat, tavakat és felszíni vízfolyásokat, a jellegzetes karsztvegetációt (a karsztbokorerdket, a magashegységi fajoknak is otthont adó erdket), a hegyi kaszálókat és a mocsárréteket, valamint ezen él helyek természetes növény- és állatvilágát.

Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai világörökségi helyszín vonatkozásában a nemzetközi jelölésből származó célkitűzés:

Az Aggteleki-és a Szlovák-karszt barlangjainak, a világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értékének megőrzése, mely magában foglalja az egyedülálló, nemzetközi jelentőségű karsztos táj, a felszín feletti és a felszín alatti képződmények, a biológiai sokféleség, mint kiemelkedő tudományos, egészségügyi, oktatási, rekreációs és esztétikai érték megőrzését. A kiemelkedő egyetemes érték megőrzése Magyarországnak, mint a Világörökség Egyezmény részes államának kötelezettsége.

Tekintettel arra, hogy az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai világörökségi helyszín kiemelkedő egyetemes értéke kizárólag természeti érték, és a kezelési feladatokat külön jogszabály alapján az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság látja el, ex lege az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság az aggteleki helyszín világörökségi gondnoksága. A 32/2012 (V. 8.) NEFMI rendelet 7. § (1) bekezdése szerint a kultúráért felelős miniszter a kijelölt világörökség gondnoksággal támogatási szerződést kötött (11897/2014/KULTUR számú támogatási szerződés) a világörökség gondnoksági feladatok ellátására.

Aggteleki bioszféra-rezervátum célja:

A Föld nagy ökoszisztéma-típusait reprezentáló, kiemelkedően értékes tájak, ökoszisztémák, fajok és azok genetikai sokféleségének megőrzése, ezen kívül a fenntartható fejlődés modellterületeiként lokális szinten a kulturális, szociális és ökológiai javak fenntartható használatának elősegítése, valamint a kutatási és oktatási tevékenység támogatása. A térségben a különleges geológiai és faunisztikai értékeket őrző barlangrendszerek, illetve karsztterületek egyedülálló és rendkívül fajgazdag élővilága, az ország több endemikus fajának védelme, valamint az ember és a természet harmonikus, fenntartható kapcsolatának elősegítése.

Ramsari Terület (A Baradla-Domica barlangrendszer és kapcsolódó vizes élőhelyek) célja:

A vizes élőhelyek megőrzése, fenntartható vagy bölcs hasznosításuk elősegítése és az erre vonatkozó megfelelő jogi, intézményi és együttműködési keretek biztosítása. A vizes területek erőforrásainak hasznosítását olyan módon célozza meg, melyek egyúttal azok ökológiai jellegét nem befolyásolják, tehát a rövidtávú kizsákmányolás helyett a hosszabb távú, fenntartható hasznosítás a célja.

Nemzetközi Jelentőségű Madárelőhely (IBA) (Az Aggteleki-karszt és a Bódva-völgy területén) célja:

A vadonélő madárfajok, rajtuk keresztül pedig az erdket magába foglaló életközösség fennmaradásának hosszú távú biztosítása.

3.2. Kezelési javaslatok

šA 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján š(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltér rendelkezése hiányában kötelez földhasználati szabályokat nem állapít meg.ö

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben el forduló közösségi jelent ség értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelöl értékek meg rzéséhez milyen kezelési el írás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létez el írások esetében azok kötelez jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az el írásokra csak utalást tesz. A tervkészítés id pontjában jogszabály alapján kötelez en betartandó el írásokon túli, a célokhoz illeszked , kívánatos kezelést megfogalmazó el írás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.ö

A Natura 2000 célok megvalósításához kapcsolódó, erd - és gyepterületeket, valamint mez gazdasági területek egyaránt érint és gazdálkodáshoz köthet természetvédelmi javaslatokat kell en konkretizált és rendszerezett kezelési javasolt el írások kialakítása érdekében ún. kezelési egységek (KE) szerint dolgoztuk ki. A kezelési egységek több szempont alapján elkülönített, a különböző él helyi sajátosságokhoz és az erd k állományjellemzőihez igazodó, térben is lokalizálható egységek, melyek az esetek nagy hányadában nem követik sem az ingatlan-nyilvántartási határokat, sem az erd részlet-határokat. E megközelítés indoka, hogy a Natura 2000 célok hosszú távú megvalósításához a valós él hely és állományviszonyokra, valamint az aktuális területhasználati és/vagy gazdálkodási formákra alapozottan megfogalmazott irányelvekre van szükség.

A kezelési egységek meghatározásánál hozzávet legesen azonos jellemzőkkel bíró, s ezért többé-kevésbé azonos kezelést igényl , térben is jól elhatárolható, több kritérium alapján levezethet egységeket igyekeztünk felállítani. Gyepterületeken egységesen kezeltük a védett és nem védett Natura 2000 területeket. Az erd s kezelési egységek lehatárolása összességében 3 különböző szempont figyelembe vételével történt:

(1) *Egyedi sajátosságokkal rendelkező, illetve különleges státuszú területek.* ö Védett természeti területen (Aggteleki Nemzeti Park) belül vannak olyan területi egységek, melyek kezelési egységbe sorolását valamilyen egyedi sajátosság, vagy jogszabályból levezethet speciális kötöttség határozza meg. Ezek a kezelési egységek jórészt él helyi besorolástól függetlenül kialakított, de Natura 2000 jelöl él helyek és/vagy fajok jelenlét is biztosító területrészeket (erd rezervátum magterületek, érintetlenül fenntartandó fokozottan védett területek) foglalnak magukba.

(2) *Él helytípusok szerinti differenciálódás.* ö A kezelési egységek kialakításának legfontosabb tényezője, hiszen a természetvédelmi kezelési irányelvek jelent s része él helyspecifikus. Hasonló kezelési igények esetén (például zonális erd knél) ugyanakkor többféle él helytípus is kerülhet egy kezelési egységbe. Él helytípus-kategóriaként alaphelyzetben a Natura 2000 jelöl él helytípusokat alkalmazzuk, nem közösségi jelent ség és másodlagos erd s él helyeknél viszont a teljes kör tematikai és területi lefedettséget biztosító ÁNÉR-2011 él helytípusok is megjelennek.

(3) *Korosztályviszonyok.* ö Mindössze egy kategóriánál felmerül tényező, ebben az esetben (úgymond korosztályi alapon) a vágásterületek, erd sítések és nemrégiben záródott

fiatalosok (ÁNÉR-kódok: P1, P3, P8) elkülönítésére került sor. A kategória kialakításának oka, hogy a vágásos erd gazdálkodás során kialakult vágásterületek és az azok ismételt beerd sülésével/beerd sítésével létrejöv kezdeti erd -stádiumok (hozzávet legesen 25-30 éves korig) speciális állapotjellemz kkel bírnak és bennük a zárt, id sebb erd k kezeléséhez képest jelent sen eltér tevékenységek folynak.

A fenti szempontrendszerrel kialakított kezelési egységek ó mivel jelöl és nem jelöl él helytípusokat egyaránt tartalmaznak ó lefedik a teljes tervezési területet. Védetség alapján kezelési egységeket nem differenciáltunk, de egyrészt vannak olyan kezelési egységek, amelyek csak védett területen fordulnak el , másrészt a jogszabályok alapján kötelez en betartandó szabályok és irányelvek az elkülönítést megfelel módon biztosítják. A gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatokat és a jogszabályi el írások miatt kötelez en betartandó el írásokat praktikus okok miatt a kezelési egységek szerinti ismertetés el tt, azokból kiemelve tárgyaljuk. A vonatkozó térkép a 3.2.5. fejezetben található.

A fenntartási terv javaslatait az Aggteleki Nemzeti Park kezelési tervével, mely egyben Világörökségi Kezelési Terv összhangban kell alkalmazni ó jelenleg kihirdetés alatt -, hiszen minden el írás és javaslat szükséges a világörökség helyszín Kiemelked Egyetemes Értéke meg rzése szempontjából is. Figyelembe kell venni tovább a Zabanyik-hegy Természetvédelmi Terület kezelési tervének el írásait is. A tervet a földtani alapszervényként, földtani képz dményként, valamint ásvány és smaradvány-lel helyként külön jogszabályban meghatározott részterületekre vonatkozó természetvédelmi kezelési tervek figyelembe vételével kell alkalmazni.

3.2.1. Él helyek kezelése

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthet általános javaslatok:

Az itt felsorolt javaslatok az összes kezelési egységre (KE) vonatkoznak.

Közlekedéssel kapcsolatos javaslatok:

- A területen utak nyomvonalát lehet ség szerint a Natura 2000 területen kívülre, vagy meglév utak nyomvonalára lehet tervezni, de minden esetben a nemzeti park igazgatósággal el zetesen egyeztetni szükséges.
- Új közlekedési létesítmények, illetve olyan vonalas létesítmények kiépítése, melyek a jelöl él helyek károsodását okozzák nem tervezhet k.
- A területre gépjárm vel csak a területen jogszere n gazdálkodók és karbantartást végz k, valamint a természetvédelmi kezel léphet be engedély nélkül.

Látogatással, turisztikával, bemutatással kapcsolatos javaslatok:

- A terület a jelzett turistautakon és az erdészeti utakon gyalogosan szabadon látogatható. (Kivéve: Az egyes fajok él - és fészkel helyeinek látogatását a természetvédelmi kezel id szakosan korlátozhatja). Kerékpárral - a közutak kivételével ó csak a külön jelzéssel ellátott turistautakon szabad közlekedni.
- A turisztikai és sportolási célú fejlesztéseket ó pl. turistautak, pihen k, kilátótornyokó minden esetben el zetesen egyeztetni kell a nemzeti park igazgatósággal.
- Látogatás vagy bemutatás céljából a kijelölt turistautak, tanösvények kizárólag gyalogosan, a kijelölt kerékpárutak kizárólag kerékpárral vagy gyalogosan, a kijelölt és engedélyezett lovas ösvények kizárólag lóval vagy gyalogosan vehet k igénybe. Mentésülnek a területen való tartózkodáshoz a természetvédelmi hatóság által kiadott

engedély beszerzése alól a természetvédelmi kezeléshez kapcsolódó, vagy egyéb, jogszabályban meghatározott tevékenység során az igazgatóság munkatársai, az igazgatóság által szervezett és vezetett túrák résztvevői, és az igazgatóság megbízásából, vagy az igazgatósággal kötött együttműködési megállapodás alapján kutatást végzők. Amennyiben az igazgatóság vagyongazdálkodási hozzájárulást adott fokozottan védett területen nyíló barlang látogatásához, az adott alkalommal a fokozottan védett természeti területre történő, kizárólag a barlang megközelítése érdekében történő belépéshez nem szükséges külön hatóság engedély beszerzése. Közvetlen életveszély elhárítása, barlangi mentés vagy egyéb más módon el nem hárítható vészhelyzet megszüntetése esetén a fokozottan védett területre történő belépéshez nem szükséges természetvédelmi hatóság engedélyének beszerzése.

- A felhagyott külszíni bányák rekultivációja, tájrendezése során a földtudományi természeti értékek megőrzésének, bemutathatóságának feltételeit a terület adottságainak megfelelően biztosítani kell.

Kutatással kapcsolatos javaslatok:

- Kutatás csak ellenőrzött módon, a természetvédelmi hatóság engedélyével, a természetvédelmi kezelő hozzájárulásával végezhető.
- Amennyiben kutatási tevékenységet nem az igazgatóság megbízásából, kezdeményezésére vagy részvételével terveznek megvalósítani, az engedélykérelem beadásakor egyidejűleg kutatási tervet is be kell nyújtani a természetvédelmi hatósághoz. Az engedélyezési eljáráshoz kötött táj- vagy természetvédelmi célú kutatásokhoz kapcsolódóan szakmai jelentést kell leadni az igazgatóság részére a tárgyévvet követő év január 31-ig.

Vizekre vonatkozó javaslatok:

- A felszíni és felszín alatti vizekkel újabb vízkivétel csak az igazgatósággal egyeztetve lehetséges.
- Patakban, vízfolyásokban gépjárművel való közlekedést kerülni kell, kivéve, ha gazdálkodási tevékenység kapcsán más módon nem lehet megoldani az átkelést.
- A felszíni és felszín alatti ivóvízbázisok védelme érdekében a területen található sérülékeny, elsősorban karsztos eredetű ivóvízbázisokat, a vízmelegedőket és azok védőterületeit nyilván kell tartani, és kezelésükkel a vonatkozó jogszabályokban előírt módon, az ott élő természeti értékek életmenetét figyelembe véve kell gondoskodni. Ivóvízbázisok és vízmelegedő védőterületek kijelölését egyeztetni kell az igazgatósággal.

Településekre, épített környezetre, tájvédelmi szempontú javaslatok:

- Védett és világörökségi területeken a szőlőhegyeken, zártkertekben, pincés és présházás területeken kizárólag szőlő és egyéb gyümölcsfeldolgozására vagy tárolására szolgáló épületek helyezhetők el. Újonnan létesítendő pincék és présházák szerkezetének, megjelenésének illeszkednie kell az adott területre jellemző hagyományos pincékhez, présházákhoz.
- Védett bel- és külterületen, valamint világörökségi területen a hagyományos településszerkezethez nem igazodó telekalakítás nem engedélyezhető. A hagyományos kialakítású épületek felújítása, átalakítása során az épületre jellemző eredeti arányokat fenn kell tartani. Az épületek utcafronti homlokzatán a meglévő hagyományos építészeti motívumokat felújítás, átalakítás során is maradéktalanul meg kell őrizni. Az épületek homlokzatának, külső falfelületeinek festése, burkolása során az élénk, feltűnő, a területre jellemző hagyományos faluképebe nem illő színek használata tilos (települések Településképi rendeletei) Épületek homlokzatán vulkanikus kőzet,

csempe, pala, márvány és szintetikus díszburkolatok alkalmazása tilos. (települések Településképi rendeletei) Tet fedésre kizárólag természetes alapanyagok használhatók, amelyek színe egységesen természetes nem festett barna, vörös, vagy azok árnyalata lehet. Külterületen kerítés anyaga csak mészkő, fa, szonon fajokból álló él sövény, patics, drótháló lehet.

- Az új épületek, építmények, nyomvonalas létesítmények, berendezések létesítésekor, valamint a meglévő kővítés során gondoskodni kell a tájba illesztésről.
- A településrendezési tervben szerepeltetni és érvényesíteni kell a barlangok felszíni védőövezetére vonatkozó előírásokat.
- A táji értékek megóvása érdekében minden olyan tevékenység megakadályozása, amely a tájkép átalakításával jár. A terület táji értékeit világörökségi és a történeti táji védettség szempontjából a természeti és kultúrtörténeti értékekkel együtt szükséges védeni.

Barlangokra vonatkozó javaslatok:

- Barlangokon belül az ott kialakult ökoszisztémák megőrzése érdekében a szélsőségesen oligotróf viszonyokat meg kell őrizni, a fényhiányos állapotot fenn kell tartani, és a külső mesterséges eredetű szerves szennyezést meg kell akadályozni.
- A földtani és felszínalaktani természeti értékek és azokhoz kapcsolódó természetes élvilág károsítását, megsemmisítését eredményező tevékenység tilos. (1996 évi LIII. Törvény a továbbiakban Tvt. 65.§ (2)).
- Barlangok természetvédelmi és egyéb célú lezárását úgy kell megtervezni és kivitelezni, hogy az alkalmazott műszaki megoldás biztosítsa a barlangba bejáró denevérek számára a sérülésmentes be- és kijutást a megfelelő átereszt képesség mellett.
- Az újonnan felfedezett barlangokban, barlangszakaszokban a feltárás során a sértetlen és sérülékeny képződmények környezetében a járóútvonalat úgy kell meghatározni és szükség esetén kijelölni, hogy biztosított legyen a képződmények sérüléstől való megóvása.
- Feltáró kutatás során keletkezett bontási törmelék barlangon belül történő elhelyezéséről úgy kell gondoskodni, hogy se a törmelék szállítása, mozgatása, se a törmelék felhalmozása, tárolása ne károsítsa a barlang képződményeit. E követelménynek és az élet- és balesetveszély megelőzésére vonatkozó követelménnyel együttesen és egyenlő súllyal kell megfelelni.
- Barlangi mentési gyakorlat ideje alatt az adott feladat elvégzéséhez minimálisan szükséges számú személy tartózkodhat a barlangban.
- Barlangban végzett, nem barlangfeltárási célú tudományos kutatás esetében az adott szakterületen dolgozó szakember számára a barlangba történő belépéshez, kutatási tevékenységhez érvényes barlangi kutatásvezetői igazolvány nem szükséges, de a kutatási tevékenység csak szakképzett kíséret (barlangi túravezető vagy kutatásvezető) jelenlétében végezhető. Barlangban végzett gyűjtés (kizárólag kutatással összefüggésben végezve) minden esetben egyedi, az igazgatóság, mint vagyionkezelő általi elbírálást igényel. Cseppképződmények darabjainak és gerinces smaradványok barlangi gyűjtése csak olyan kutatási céllal végezhető, amelyből várható tudományos eredmény és a barlangban okozott kár összevetése után a nagy valószínűséggel eredményes lesz. A fentiek mérlegelése hatósági engedélyezési eljárás keretében, az igazgatóság szakemberének bevonásával történik.
- Azon barlangok esetében, amelyek bejárásához barlangi kötéltechnika alkalmazása szükséges, a kötélpályákat és a biztosítást az igazgatóság által kiadott beszerelési vázlatok, bejárési útmutatók alapján kell kiépíteni. A beszerelési vázlatok, bejárési

útmutatók beszerzése és alkalmazása a barlangi kutatásvezet vagy barlangi túravezet felelőssége és kötelessége.

- A következő barlangok, barlangszakaszok látogatásához vagyonkezelési hozzájárulás nem adható ki, látogatásuk kizárólag természetvédelmi kezelési vagy kutatási célból lehetséges. Baradla-barlang: hosszútúra, továbbá a Retek-ág fő ágai torkolata és az Elosztó közötti szakasz kivételével a barlang többi része; Béke-barlang: Felfedező-ág, Felső járatok (pl. Fekete zsák terme, Égi dagonya); Dancza-barlang: szifonon túli részek; Esztramosi Felső-táró 2. sz. ürege, Hosszútúra-i-barlang, Magas-tető-i-barlang, Rákóczi-oldaltáró-barlangja, Rákóczi 3. sz. barlang, Kossuth-barlang: Felső-ág, Háromkirályok-ág, Reménytelen-szifon (búvármerülés); Meteor-barlang: Lakatosakna, Agyagos, Lapos-terem; Rákóczi 1. sz. és 2. sz. barlang nem kiépített részek ó búvármerülés; Rejtekek-zsomboly: nem kiépített részek; Szabadság-barlang: Gyöngyfolyosó, és az Óriás-terem utáni részek; Vass Imre-barlang: Felső-ág alatti és feletti járatok (pl. Eldorádó, Vörös tavi-ág, Sajt, Fekete-ág); Baradla Rövid-Alsó-barlang: 4. szifonon túli részek; Csörgő-forrásbarlang, Iskola-zsomboly, Nagy-oldali-zsomboly, Rákóczi 4. sz. barlang, Baradla Hosszú-Alsó-barlang, Rákóczi táró 1. sz., 2. sz., 3. sz., 5. sz., 7. sz., 8. sz. ürege, Rákóczi oldaltáró üregei, Esztramos 1. szint barlangjai, Esztramos 5. szint 1. sz. barlangja, Esztramos 6. szint 3. sz. barlangja, Esztramos Csillás táró üregei.
- Kizárólag elektromos lámpa használható a következő barlangokban, barlangszakaszokban: Baradla-barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, Baradla-tető-i-zsomboly, Béke-barlang, esztramosi Felső-táró 2. sz. ürege, esztramosi Földvári Aladáróbarlang, Rákóczi 1. sz. és 2. sz. barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, a Rákóczi 3. sz. és 4. sz. barlang, Rákóczi-oldaltáró barlangjai, Rejtekek-zsomboly, Szabadság-barlang, Vass Imre-barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, Meteor-barlang, Kopasz-vigaszb-barlang, Kopasz-gally-oldali 2. sz. víznyel barlang, Hosszútúra-i-barlang, Rákóczi táró 1. sz., 2. sz., 3. sz., 5. sz., 7. sz., 8. sz. ürege, Rákóczi oldaltáró üregei, Rákóczi táró 6. sz. ürege, Esztramos 1. szint barlangjai, Esztramos 5. szint 1. sz. barlangja, Esztramos 6. szint 3. sz. barlangja, Esztramos Csillás táró barlangjai.
- A barlang képződményei és élővilágának megőrzése érdekében kizárólag tiszta, a felszínről vagy más barlang üledékéből, kitöltéséből származó szennyezést nem tartalmazó ruházatban történhet a belépés az esztramosi Felső-táró 2. sz. ürege, az esztramosi Rákóczi 1. sz. és 2. sz. barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, a Rákóczi 3. sz. és 4. sz. barlang, Rákóczi-oldaltáró barlangjai, Rákóczi-táró 4. sz. ürege, Esztramos 6. szint 1. sz. és 2. sz. barlangjai, Esztramos Délnyugati táró 1. sz. és 2. sz. barlang, Esztramos Szalagos táró ürege, Rákóczi táró 1. sz., 2. sz., 3. sz., 5. sz., 7. sz., 8. sz. ürege, Rákóczi oldaltáró üregei, Rákóczi táró 6. sz. ürege, Esztramos 1. szint barlangjai, Esztramos 5. szint 1. sz. barlangja, Esztramos 6. szint 3. sz. barlangja, Esztramos Csillás táró barlangjai, Rejtekek-zsomboly és Betlehem-zsomboly esetében.
- A barlangban önfűrészt, 5-6 cm hosszú expanziós díbelet, illetve alapcsavart elhelyezni csak a barlang vagy barlangrész feltáró időszakában szabad (pl. kürt mászás, első bejárás, első kötéltechnikai kiépítés).
- Szerves anyagok barlangba történő bevitele (pl. faácsolat létesítéséhez) csak különösen indokolt esetben, kutatási, balesetmegelőzési céllal lehetséges. A munkálatok befejezésekor a bevitt szerves anyagokat el kell távolítani a barlangból.
- Barlangban étkezés csak az arra kijelölt területen lehetséges, szemetetelést kerülni kell.
- A barlang hosszú távú, időálló járhatóvá tételének érdekében csak nagy élettartamú, nagy hosszúságú (a sziklában lévő díbelethossz: 10 cm; átmérő 10 mm) ragasztott vagy expanziós díbeletet, alapcsavarokat szabad beépíteni.

- Amennyiben a barlang bejárásához barlangi kötéltechnika alkalmazása szükséges, a kötélvezetést úgy kell megoldani, hogy a barlangfal sérülékeny, képződményes felületei taposási és egyéb kárt ne szenvedjenek.
- Barlangkiépítéssel, kutatással összefüggő lyukfúrásnál akkumulátoros fúrógépet kell használni a barlangi mentés kivételével.
- A barlangban filmezés csak természetvédelmi hatósági engedély birtokában, az igazgatóság természetvédelmi szakmai felügyeletével történhet.

Egyéb javaslatok:

- Natura 2000 jelölés helyen iparterület kialakítása nem engedélyezhető.
- A teljes Natura 2000 területen szennyvíz-tisztítótelepek, szeméttelpek elhelyezése nem támogatható. Az illegális hulladéklerakásokat fel kell számolni.
- Távközlési tornyok, nagyméretű reklámtáblák elhelyezése a meglévő könn kívül nem javasolható a területen.
- A területhasználat során nem kerülhetnek ki a környezetbe jelölésfajta és/vagy élőhelyet károsító anyagok (szennyvíz, trágya, vegyszerek, só stb.).
- Minden gazdálkodáshoz köthető és gazdálkodáshoz nem köthető javaslat szükséges a világörökségi helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzése szempontjából is.

3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Minden kezelési egységre vonatkozóan:

Bányászattal kapcsolatos javaslatok:

- A teljes területen bányatelek nem fektethető, meglévő bányatelek nem bővíthetők, valamint bányanyitás nem támogatható.

Vadászattal kapcsolatos javaslatok:

A védett területeken általános célkitűzés a kizárólag a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban álló módon és mértékben folytatott vadgazdálkodás. A nagyvadállományt a terület természetes vadeltartó képességének megfelelő szinten kell tartani a körzeti vadgazdálkodási tervben és az üzemtervben foglaltaknak megfelelően, a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban.

A természetvédelmi célú vadgazdálkodás egyik legfontosabb feladata azon vadászható fajok állomány szabályozása, melyek életképességük (táplálkozás, élőhely-átalakítás) folytán a védett terület állapotát, a védett fajok természetvédelmi helyzetét jelentősen rontják, természetvédelmi károkat okoznak. Kizárólag olyan létszámú nagyvad-állomány fenntartása támogatható, amely nem veszélyezteti az élőhelyének természetes folyamatait és biológiai sokféleségét. Alapelve a vadászati és vadgazdálkodási létesítmények minimalizálása, a vadászat természetvédelmi céloknak való alárendelése, valamint a vadászattal összefüggő természetkárosító cselekmények megelőzése.

- Fokozottan védett természeti területen szántott vadföld nem létesíthető.
- Mivel (szántott) vadföldeken csak egyszikék (kivéve energiaszár) és pillangósok termeszthetők. A művelés során fokozott figyelmet kell fordítani a gyomnövények terjedésének megelőzésére.
- Erdőrezervátum és bioszféra rezervátum magterületén szóró, szózó, vadetető, állandó magaslat elhelyezése nem engedélyezhető.

- Erdő rezervátum és bioszféra rezervátum magterületén hordozható (mobil) magaslesek szeptember 1-től február 28-ig használhatók vagy tárolhatók.
- Vadgazdálkodás során szóró gyepre és tisztásra nem telepíthet, preferált etetanyagok: kizárólag tiszta (kihelyezés előtt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrárakódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma).
- Egy-egy alkalommal, egy-egy szóróra legfeljebb 10 kg szemes-, vagy 100 kg lédús takarmány juttatható ki. A szórók környezetét folyamatosan figyelemmel kell kísérni, az esetlegesen megjelenő gyomnövényeket rendszeres kaszálással vagy kihúzással még megérlelés előtt el kell távolítani.
- Sózók az egyes helyszínek fokozott feltúrásának és szétapósásának elkerülése érdekében csak tuskószó, szózláda, vagy szózóvályú formájában üzemeltethetők.
- Zárttéri vadtartás és bármilyen vadkibocsátás hatósági engedélyhez kötött, a tervezési területen természetvédelmi szempontból nem támogatható, kivéve az őshonos fajok repatriációja céljából, az igazgatósággal egyeztetett módon történő tevékenységeket.
- A használaton kívüli, leromlott állapotú vadgazdálkodási-vadászati létesítmények elbontásáról és a bontott anyag elszállításáról a vadászatra jogosult gondoskodik.
- A vadászati és vadgazdálkodási létesítményeket természetes anyagokból, tájba illő módon kell megépíteni. E szempontokat a meglévő, felújításra szoruló létesítmények karbantartásakor, átalakításakor is érvényesíteni kell.
- Élő fára vagy élő fához rögzítve vadgazdálkodási létesítmény nem építhető.
- A meveltet (kaszált) gyepterületeken levő nagyvadakat a környékét rendezetten kell fenntartani: a téli etetési időszak után az etet hely környékén szétszórta szénát össze kell gyűjteni, és év közben legalább egy alkalommal az etet hely körül felverő gyomokat megérlelés előtt le kell kaszálni.

3.2.1.2.1. Erdők

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A Natura 2000 célok megvalósításához kapcsolódó, erdő területeket érintő és gazdálkodáshoz köthető természetvédelmi javaslatokat kell ezen konkretizált és rendszerezett irányelv-csomagok kialakítása érdekében ún. kezelési egységek (KE) szerint dolgoztuk ki. A kezelési egységek több szempont alapján elkülönítettek, az élő helyi sajátosságokhoz és az állományjellemzőkhöz igazodó, térben is lokalizálható egységek, melyek az esetek nagy hányadában nem követik sem az ingatlan-nyilvántartási határokat, sem az erdő részlethatárokat. E megközelítés indoka, hogy a Natura 2000 célok hosszú távú megvalósításához a valós állományviszonyokra, valamint az aktuális területhasználati és/vagy gazdálkodási formákra alapozottan megfogalmazott irányelvekre van szükség.

A kezelési egységek meghatározásánál hozzávetőlegesen azonos jellemzőkkel bíró, ezért többé-kevésbé azonos kezelést igénylő, térben is jól elhatárolható, több kritérium alapján levezethető egységeket igyekeztünk felállítani. Az Aggteleki-karszt területére és természetvédelmi területeken az erdő kezelési egységek elhatárolása összességében 3 különböző szempont figyelembe vételével történt:

(1) *Egyedi sajátosságokkal rendelkező, illetve különleges státusú területek.* A védett természeti területen (Aggteleki Nemzeti Park) belül vannak olyan területi egységek, melyek kezelési egységbe sorolását valamilyen egyedi sajátosság, vagy jogszabályból levezethető speciális kötöttség határozza meg. Ezek a kezelési egységek jórészt élő helyi besorolástól függetlenül kialakított, de Natura 2000 jelölő élő helyek és/vagy fajok jelenlétét is biztosító

területrészeket (erd rezervátum magterületek, érintetlenül fenntartandó fokozottan védett területek) foglalnak magukba.

(2) *Él helytípusok szerinti differenciálódás.* A kezelési egységek kialakításának legfontosabb tényezője, hiszen a természetvédelmi kezelési irányelvek jelentős része élőhelyspecifikus. Hasonló kezelési igények esetén (például zonális erdőknél) ugyanakkor többféle élőhelytípus is kerülhet egy kezelési egységbe. Élőhelytípus-kategóriaként alaphelyzetben a Natura 2000 jelölésű élőhelytípusokat alkalmazzuk, nem közösségi jelentőségű és másodlagos erdőszélhelyeknél viszont a teljes körű tematikai és területi lefedettséget biztosító ÁNÉR-2011 élőhelytípusok is megjelennek.

(3) *Korosztályviszonyok.* Mindössze egy kategóriánál felmerül tényező, ebben az esetben (úgymondjuk korosztályi alapon) a vágásterületek, erdősítések és nemrégiben záródott fiatalosok (ÁNÉR-kódok: P1, P3, P8) elkülönítésére került sor. A kategória kialakításának oka, hogy a vágásos erdőgazdálkodás során kialakult vágásterületek és az azok ismételt beerdülésével/beerdősítésével létrejövő kezdeti erdőstádiumok (hosszávetlegesen 25-30 éves korig) speciális állapotjellemzőkkel bírnak és bennük a zárt, idősebb erdők kezeléséhez képest jelentősen eltérő tevékenységek folynak.

A fenti szempontrendszerrel kialakított kezelési egységek, mivel jelölésű és nem jelölésű élőhelytípusokat egyaránt tartalmaznak, így lefedik a teljes tervezési területet. Védelem alapján kezelési egységeket nem differenciáltunk, de egyrészt vannak olyan kezelési egységek, amelyek csak védett területen fordulnak elő, másrészt a jogszabályok alapján kötelezően betartandó szabályok és irányelvek az elkülönítést megfelelő módon biztosítják. A gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokat és a jogszabályi előírások miatt kötelezően betartandó előírásokat praktikus okok miatt a kezelési egységek szerinti ismertetés mellett, azokból kiemelve tárgyaljuk. Az általános kezelési javaslatok védett természeti területekre vonatkozóan követik az Aggteleki Nemzeti Park előkészített, de jogszabályi formában még nem megjelent természetvédelmi kezelési tervében leírt irányelveket

Az erdőterületekre alkalmazott kezelési egységek áttekintése:

- KE-1: Erdőrezervátum-magterületek
- KE-2: Beavatkozás nélkül fenntartandó fokozottan védett erdők
- KE-3: Vágásterületek, erdősítések, fiatalosok
- KE-4: Zonális erdők
- KE-5: Szikladomborzatú erdők
- KE-6: Molyhostölgyesek és mészkőrölölgyesek
- KE-7: Éger- és fűzligetek
- KE-8: Fenyvesek
- KE-9: Akácok
- KE-10: Egyéb idegenhonos fafajú erdők
- KE-11: Regenerálódó puhafás és keményfás erdők

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthet kötelezően betartandó előírások:

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános előírásokat a kötelezően betartandó előírásokat az erdőtervezési, az erdővédelmi és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, illetve annak hatályos módosításai, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 24.) FM rendelet és módosításai rögzítik. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet előírásai szintén kötelezően érvényesek, míg a természetvédelmi előírásokról szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerét a védett természeti területeken előírásokat a 32/2007. (X. 18.) KvVM rendelettel megteremtett védettségű Aggteleki Nemzeti Park területén előírásokat kell betartani.

Az Aggteleki Nemzeti Park területén az erdőgazdálkodásra, illetve az erdőkezelésre vonatkozó általános javaslatok a természetvédelmi kezelési tervben rögzített irányelvekkel állíthatók párhuzamba (a kezelési terv jogszabályként való megjelenése esetében a megfogalmazott elvek kötelezően érvényesek lesznek).

A nem védett területeken javaslatként (a jelenlegi erdőgazdálkodási gyakorlat lehetséges irányaként) azonos, vagy közel azonos javaslatok fogalmazhatók meg, kötelezően érvényes azonban ezeken a területeken (hacsak más jogszabály előírásai nem írják) a javaslatoknak későbbi módosítások nem lesznek.

Mindezeket túl további, a természetmegőrzési terület egy-egy részterületére vonatkozó szabályokat rögzítenek a 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet alapján készített ún. erdőtervezési rendelvek. Utóbbi rendelvek erdőgazdálkodásra vonatkozóan elég részletes és konkrét előírásokat tartalmaznak az alábbiakban részletezzük (az egyes körzetekre vonatkozó irányelvek között jelentős átfedés/azonosság mutatkozik).

A Szendri Erdőtervezési Körzet (Alsótelekes, Felsőtelekes, Rudabánya és Szendrő községhatárok) területére vonatkozó erdőtervezési terv (2019-2028), melynek tárgyalása még zajlik.

A Gömöri Erdőtervezési Körzet (Szuhafej községhatár) területére vonatkozó, az erdőtervezési terv 2013-2022 közötti érvényessége során kötelezően betartandó (releváns) erdőgazdálkodási szabályok [85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet].

A Jósvafői Erdőtervezési Körzet (Aggtelek, Égerszög, Jósvafő, Szinpetri, Szilárd, Teresztenye, Tornakápolna, Imola, Kánó és Trizs községhatárok) területére vonatkozó, az erdőtervezési terv 2014-2023 közötti érvényessége során kötelezően betartandó erdőgazdálkodási szabályok [60/2013. (VII. 19.) VM rendelet].

A Tornai Erdőtervezési Körzet (Bódvarákó, Bódvaszilás, Hidvégardó, Komjáti, Martonyi, Szalonna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Perkupa, Szin, Szögliget és Varbóc községhatárok) területére vonatkozó, az erdőtervezési terv 2015-2024 közötti érvényessége során kötelezően betartandó erdőgazdálkodási szabályok [47/2014. (IV. 24.) VM rendelet].

Fás szárú ültetvények esetén kötelezően betartandók a 135/2017 (VI.9) Korm. rendeletben megfogalmazottak.

Gazdálkodáshoz köthet önkéntesen vállalható kezelési javaslatok:

1. Erd rezervátum-magterületek

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-1

(b) **Kezelési egység meghatározása:** Az Aggteleki Nemzeti Park területére es , 1/2000. (III. 24.) KöM rendelet szerinti erd rezervátumok (Haragistya-Lófej ER, Nagy-oldal ER, Alsó-hegy ER) érintetlenül, mindenféle beavatkozás nélkül fenntartandó magterületei.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:**

Érintett ÁNÉR él helyek (jelent sebb él helytípusok): K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5: bükkösök; LY2: törmeléklejt -erd k; LY3: bükkös sziklaerd k; LY4: tölgyes jelleg sziklaerd k és tet erd k; L1: mész- és melegkedvel tölgyesek; M1: molyhos tölgyes bokorerd k; L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek

Érintett Natura 2000 él helyek (jelent sebb él helytípusok): szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejt k és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erd i (9180), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával és Carpinus betulusszal* (91G0), pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescensszel* (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelent ség fajok: osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), tornai vért (*Onosma tornensis*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy mustárlepke (*Leptidea morsei major*), magyar tavaszi-fés sbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), szarvas álganéjtúró (*Bolbelasmus unicornis*), nagy h scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), gyászscincér (*Morimus funereus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfül denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*)

(d) **Javasolt el írások:**

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési -javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba való sorolás (ahol ez esetleg még nem történt meg).
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	A kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések, és

		tisztások esetén merülhet fel, a magterületen nem engedélyezhető.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	A kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések és tisztások esetén merülhet fel, a magterületen nem engedélyezhető.
E10	Meghatározott erdő részletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	Az erdő rezervátum magterület besorolása miatt ez az alkalmazandó szabály, de fontos, hogy idegenhonos fajok kitermelése sem lehetséges.
E24	Az erdő részleteken belül élő nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	A beépített nyílt élőhelyek fenntartása. Ezekon a területeken kerülni kell a készletezést, rakodást, víztesteken a járművel történő keresztülhajtást stb. Elzárva ezeket körül kell határolni és természetes nyílt állapotukat fenntartani szükséges.
E39	A mikroélel helyek fenntartása.	Az állományok teljes érintetlenségének biztosításával, pl. állóófekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, biotóp fák, facsoportok megtartásával. Az E24-es ponttal is összhangban értendő.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdő területeken, magterm állományokban) történő elvégzése.	Nagyobb területeket érintő erdő károk esetén sem lehetséges semmilyen kémiai védekezés (légi úton sem).

E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	Nagyobb területeket érint erd károk esetén sem lehetséges semmilyen kémiai védekezés (légi úton sem)
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
Kód	Vadgazdálkodásira vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetet , szóó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan (a rezervátumként, beavatkozás nélkül való fenntartás kritériuma miatt) él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem fogalmazhatók meg.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

Az erd rezervátum-magterület besorolás miatt a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erd dinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok šm kódéséhez a vadhatás er teljes mérséklése szükséges).

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etet hely, szóó, magasles) elhelyezése nem lehetséges.

A kezelési javaslatok az erd rezervátum-magterületekre vonatkozó általános szabályoknak (= mindenféle emberi beavatkozástól mentes fenntartás) megfelel en kerültek megfogalmazásra.

2. Fokozottan védett területen lév , beavatkozás nélkül fenntartandó erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: Az Aggteleki Nemzeti Park területére es , 32/2007. (X. 18.) KvVM rendelet szerint fokozottan védettnek min sül erd területek közül azon tömbök, amelyek távlatilag érintetlenül, mindenféle beavatkozás nélkül, a természetes erd dinamikai folyamatoknak teret engedve, de vadhatás, inváziós fajok és természetes bolygatások jelenléte tekintetében természetvédelmi kontroll biztosításával) tartandók fenn (bioszféra rezervátum magterületek, erd rezervátum-véd övezet shonos lombos állományai, egyéb fokozottan védett területek).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek (jelent sebb él helytípusok): K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5: bükkösök; LY2: törmeléklejt -erd k; LY3: bükkös sziklaerd k; LY4: tölgyes jelleg sziklaerd k és tet erd k; L1: mész- és melegkedvel tölgyesek; M1: molyhos tölgyes bokorerd k; L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek

Érintett Natura 2000 él helyek (jelent sebb él helytípusok): szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejt k és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erd i (9180), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával és Carpinus betulusszal* (91G0), pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescensszel* (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelent ség fajok: osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), tornai vért (*Onosma tornensis*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy mustárlepke (*Leptidea morsei major*), magyar tavaszi-fés sbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), szarvas álgnéjtúró (*Bolbelasmus unicornis*), nagy h scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), gyászscincér (*Morimus funereus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfűl denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafűl denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Az érintetlenül fenntartandó fokozottan védett területek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása (ahol ez még nem történt meg).
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén, tisztásoknál merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén, és tisztásoknálmerülhet fel.
E10	Meghatározott erd részletekben az él helyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A beavatkozás nélkül fenntartandó fokozottan védett területekre vonatkozó f szabály.

E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelent törzsek kitermelése lehetséges.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	Csak akkor merülhet fel, ha idegenhonos fafajok eltávolítása miatt történik munka egy-egy erd ben.
E24	Az erd részleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Az állományok szinte teljes érintetlenségének biztosításával. Pl. álló ó fekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvizes él helyek, tisztások stb.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Mindez természetesen csak az idegenhonos fafajok kitermelése esetén felmerül szempont.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Idegenhonos fafajok (pl. feny k) kitermelése esetén sem végezhet .
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Amennyiben valamilyen nagyobb térlépték bolygatás esetén az erd borítottság helyreállítása érdekében aktív beavatkozás szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományokban esetleg jelentkez akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.

E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következő írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a faszárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az el forduló akácsarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	A kitermelt/kivágott idegenhonos fafajok faanyaga a helyszínen is hagyható.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei

		alapján ó összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetet , szózó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok alapesetben nem merülnek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló, els sorban a zavaró hatások elhárítására irányuló intézkedések (kiemelten az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása) a gazdálkodási jelleg kezelési, fenntartási javaslatok között szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A fokozott védettségre alapozottan a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erd dinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok šm kódéséhező a vadhatás er teljes mérséklése szükséges).

Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelent száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegel zési céllal.

Jelent sebb, nagyobb területet érint abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erd borítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közrem kódésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etet hely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

A kezelési javaslatok abban a szellemben kerültek megfogalmazásra, hogy az Aggteleki Nemzeti Park egyes fokozottan védett területeinek érintetlenül, természetes erd dinamikai folyamatokra alapozott fenntartását biztosítani lehessen. A célkit zés elérésének alapvet feltétele a nagyvadlétszám jelent s mérték csökkentése, a vadhatás mérséklése. Emellett az idegenhonos fafajok esetleges megjelenésének nyomkövetésére is fontos teend , az e tekintetben esetlegesen szükségessé váló természetvédelmi célú beavatkozásokra a megfogalmazott irányelvek lehet séget biztosítanak.

Fokozottan védett és erd rezervátum területen kívül lév erd k

3. Vágásterületek, erd sítések, fiatalosok

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-3

(b) **Kezelési egység meghatározása:** A gazdálkodás alá vont zonális erdők (cseres- és gyertyános-tölgyesek, bükkösök) vágásos erdő gazdálkodás során (véghasználat után) kialakult olyan fázisai (üres vágásterületek, természetes újulattal fedett vágásterületek, mesterséges erdő sítések, hézagos vagy zárt fiatalosok), amelyeknél a középkorú és/vagy idős faállomány hiánya miatt az alapvető helyi jellegzetességek/specifikumok átmenetileg megszűnnek, a zárt állományok mikro-mező léptékben értelmezhető klímája leromlik, a zárterdei légyszárúak és állatfajok visszahúzódnak vagy eltűnnek, pionír és bolygatásjelz (esetleg adventív, inváziós) légyszárúak és fásszárúak jelennek meg, vagy válnak dominánssá, meghatározóvá.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:**

Érintett ÁNÉR élő helyek: P1: shonos fafajú fiatalosok; P3: újonnan létrehozott shonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdő sítés; P8: vágásterületek

Érintett Natura 2000 élő helyek (feltételesen): szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával és Carpinus betuluszal* (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

(d) **Javasolt elírások:**

Kód	Erdő területekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élő helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Védett fajok esetében merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élő helyek védelmének figyelembe vételével.	Védett fajok esetében merülhet fel.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdő szegély létrehozásának el segítése vagy a meglévő fenntartása. Az el- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	Tisztítások során érvényre juttatható szempont.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei élő helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfa meg hagyása.	Hagyásfákra vonatkozóan érvényesítendő szempont.
E19	Az el- és véghasználatok során az elzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Tisztítások során érvényre juttatható szempont. Első sorban az shonos elegyfák (köztük a pionír fafajok) és egyes cserjefajok megtartása érdekében lehet

		alkalmazni.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdő gazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E26	Az erdőhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintjén hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdő társulásra/közösségi jellegű helyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E28	Természetes-, természetesen - és származék természetességi állapotú erdőben a nevelési vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelési vágások során az idegenhonos fafajok eltávolítása.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelési vágások során az idegenhonos fafajok egyedekének megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E39	A mikroélel helyek fenntartása.	A lehetőséghez képest a legnagyobb mértékben (pl. állófekvésként holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvízes élel helyek, tisztások stb.).
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	Lehetőleg lehetőség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájidegen fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelező, az azon kívül eső területeken ajánlott.
E57	Az erdő felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájidegen fafaj alkalmazása.	Védett természeti területen kötelező, az azon kívül eső területeken ajánlott.
E58	Az erdő felújítások során a természetes erdő társulásnak megfelelő elegyfa fajok biztosítása.	Védett természeti területen kötelező, az azon kívül eső területeken ajánlott.

E61	Talajvédelmi rendeltetés és felnyíló (erdő sztyepp jelleg) erdők esetében a felújítás során a tájhoz fajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése.	Talajvédelmi rendeltetés esetén a természetes úton megjelent szon újulat mind megőrzendő.
E63	Tájidegen fajokból álló erdő sítés legalább 20% elegyarányban tájhoz fajokkal elegyítendő.	Nem védett területeken merülhet fel.
E65	Intenzíven terjedő idegenhonos faj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű megőrzése.	Nem védett területeken is.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	A vágásterületeken és fiatalosokban jelentkező akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő elírások mellett:	
	É Az ellenőrzés biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színezőanyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akácársarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás idő a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Akácársarjak és bálványfa ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi elírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehető szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkkel kombinálva, akácársarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdő területeken, magterm állományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	

E83	Az erd szegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása.	
E85	A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.	E20 kiegészítése az időbeli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján az összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz és Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szóv vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok annyiban merülnek fel, hogy vágásos erdőgazdálkodás korai fázisaiban (üres vágásterület, mesterséges erdősítés, pótlás, folyamatos és befejezett erdősítés ápolása) van a legtöbb lehetőség az él helyek állapotának javítását szolgáló egyik legmarkánsabb intézkedés, nevezetesen a fafajcsere végrehajtására (egyidejűleg az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítására).

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

shonos fafajok által determinált erdősítési célállománytípusok megállapítása.

A korábbi állományból visszamaradt shonos lombos hagyásfák és fiatal facsoportok kímélete, megtartása.

Csak részleges (padkás vagy tányéros) talajelkészítés alkalmazása.

Mesterséges erdősítések és pótlások során az adott terület helynek megfelelő potenciális erdő társulás f -és elegyfajainak bevitelét.

Az erd sítés-ápolások és tisztítások során az shonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, rezg nyár, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az el forduló idegenhonos fajok (feny félek, akác) fokozatos visszaszorítása.

A kivágott akácok és bálványfa sarjainak utókezelésére vegyszeres technológia is alkalmazható. Az egyéb gyomfajok (jellemz en lágyszárú vágásnövények és szedrek) okozta problémák kezelésénél a vegyszerhasználat kerülend .

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etet hely, sózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

A kezelési javaslatok igazodnak a vágásterületek, erd sítések és a fiatal, záródó vagy záródott állományok sajátosságaihoz. Lehet séget biztosítanak a véghasználat utáni nyílt (vágás)területeken az idegenhonos fajok elleni fellépésre, szükség esetén akár a vegyszerhasználatra, illetve hangsúlyozzák az shonos fajok, elegyes, idegenhonos elemekt l mentes fiatalosok kialakításának szükségességét és fontosságát.

4. Zonális erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: A makroklimatikus viszonyok által meghatározott, széls ségekt l mentes, (sekély-)középmély-mély term réteg talajokon kialakult zonális erd k (cseres- és gyertyános-tölgyesek, bükkösök) középkorú és id s állományai.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5: bükkösök; L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek; L2b: cseres-kocsányos tölgyesek

Érintett Natura 2000 él helyek: szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával és Carpinus betuluszal* (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelent ség fajok: boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy mustárlepke (*Leptidea morsei major*), magyar tavaszi-fés sbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), szarvas álganéjtúró (*Bolbelasmus unicornis*), nagy h scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), gyászscincér (*Morimus funereus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfül denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*)

(d) Javasolt el írások:

Az egyértelm sítés kedvéért a táblázaton kívül szövegesen is megadjuk a kezelési javaslatokat.

Vágásos üzemmódba sorolt középkorú állományok:

- A nevel vágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az shonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, szilek, magas k ris, bükk, nyír, rezg nyár, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az el forduló idegenhonos fajok (feny félek, akác) fokozatos visszaszorítása. A kivágott akácok és bálványfák sarjainak utókezelésére vegyszeres technológia is alkalmazható.
- Szórt vagy kisfoltos mintázat mellett az elegyfajok arányának 20-40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszú távon (f leg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) kifejezetten elegyes, sok (shonos) fajból álló erd k kialakítása és fenntartása.
- A szálanként vagy kisebb csoportokban megjelen cser és molyhos tölgy (lokálisan max. 20-30% elegyarányig történ) tudatos megtartása.
- Az átmér -eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, b vítése. A visszamaradó állományban az átlagátmér nél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az el z állományokból (vagy legel erd kb l) visszamaradt, az állomány átlagkoránál id sebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, meg rzése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelöl fajok (pl. erd lakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és eml sök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú meg rzésével végezhető.
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító, homogenizáló jelleg állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erély belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épülő, mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erély munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a bes r södött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig er sebben gyérítjük.).
- A távlatilag átalakításra tervezett erd kben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/meger sítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglévő újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászó fák szomszédságában (megfelel hálózatban, egymástól legalább 40-60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy famagasság átmér j lékek is nyithatók.
- A holtfához köt d él szervezetek él helyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5-20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mell zend , valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- Az erd fennmaradását és egészségi állapotát jelent sen veszélyeztetet erd védelmi ok, valamint az utak és turistautak környéki veszélyhelyzet elhárítása kivételével az egészségügyi fakitermelések mell zése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erd talaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb kör megóvásával történ elvégzése.

Vágásos üzemmódba sorolt idős állományok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következésképpen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményez, esetenként erdősen leegyszerűsítve végrehajtott), ún. erdősen felújítógátások helyett 15-30 éves időtartamra elnyújtott, egyenlőtlen (lékes-csoportos-foltos, esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítógátások, vagy a 30-60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményező szálalógátások alkalmazása. Rövidebb időtartamú véghasználatok és nagyobb erdő részletek esetén javasolt a részterületi végvágások (és esetleg bontógátások) kivitelezése.
- A bontógátások/szálalógátások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehetőleg hosszabb ideig való fenntartása.
- A bontógátások/szálalógátások során a tővön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelölő fajok (pl. erdőlakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és emlősök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való lehetőleg részleges visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.
- A bontógátások/szálalógátás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében levő fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megővése, felszabadítása.
- A felújítási folyamat végén 5-10%-nyi területen, az idősebb állomány élőkészletének 5-10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalógátások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az idősebb állományokon belüli különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhely terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) is magukba foglalják.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések időleges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalógátásos erdő felújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átalakító üzemmódba fordítása.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5-20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tővön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellett, valamint a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdő talaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megővésével történő elvégzése.

Átalakító és örökérdő üzemmódba sorolt állományok:

- Átalakító és örökérdő üzemmódba sorolt állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (idős, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékésed erdő kép) jelentenek, ezért irányelvek szintjén együtt tárgyaljuk őket (valójában a jelenleg szálalógátásos üzemmódba sorolt állományokban is átalakítás folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél e tekintetben sem teszünk különbségeket).
- Az átalakítás komplex, szálalógátással indított folyamata során a kiinduló (idős) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmérőeloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidejű alakítása. A biológiai szempontból értékeesebb, az erdőlakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jellegű stb.) törzsek, illetve a

- faállományhoz köthet mikrohabitatok legalább részleges megtartása. (A talajszerkezet odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú megőrzésével végezhető.)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történő megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások elnyelvényesítésére.
 - A száraló szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű fakitermelések mellőzése.
 - Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megővése, sérülésmentes felszabadítása.
 - A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az elforduló idegenhonos fajok fokozatos visszaszorítása. A kivágott akácok és bálványfák sarjainak utókezelésére vegyszeres technológia is alkalmazható.
 - Az átalakítási folyamat során az erdő részletek 5-10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek (shagyásfa-csoportok) elzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhely terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok elfordulási helyei) és az egykori legelő erdőkből visszamaradt öreg hagyásfákat is magukba foglalják.
 - A holtfához kötődő élő szerkezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen hagyása, hektáronként legalább 5-20 m³ holtfa jelenlétének folyamatos biztosítása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellett, a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
 - A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
 - A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdő talaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megővésével történő elvégzése.

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdőterület erre alkalmas részleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örök erdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja, illetve amennyire a 2009. évi XXXVII. tv. értelmében szükséges.
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetesen erdőkből 200 m-es körzetében idegenhonos fajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	

E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erd szegély létrehozásának el segítése vagy a meglév k fenntartása. Az el - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekv holtfa jelenlétének biztosítása.	Nem védett területen egészségügyi termelésnél minimum 5 m ³ /ha álló holtfa, törzskiválasztó- és növedékfokozó gyérítés, felújítóvágás bontó- és végvágás, készletgondozó használat, szálalóvágás és egyéb termelés esetén legalább 5-20 m ³ /ha álló és/vagy fekv holtfa visszahagyása. Védett természeti területen valamennyi 15 cm mellmagasági átmér feletti, shonos fafajú álló holtfa visszahagyandó.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelent törzsek kitermelése lehetséges.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhönös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	shonos elegyfák és cserjeszint kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E26	Az el használatok során az elegyfa fajok alsó és fels lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erd társulásra/közösségi jelent ség él helyre jellemz összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	
E27	A természetes erd társulás/közösségi jelent ség él hely megfelel állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevel vágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelel záródásának fenntartása.	

E28	Természetes-, természetszer - és származék természetességi állapotú erdőkben a nevelő vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E31	A nevelő vágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	
E33	Természetes, természetszer és származék erdőkben a tarvágás mellőzése.	
E36	Az adott erdő részletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos üzemmódba sorolt állományokban minél nagyobb arányban.
E37	Tájhonos fafajú állományok véghasználatában az idős állományban legalább 5% területi lefedettséget biztosító hagyásfa csoport (mikroélel hely) visszahagyása, lehetőség az idős állomány szerkezetét és összetételét is reprezentáló formájában.	Hagyásfa-csoport nem védett területeken.
E38	Honos fafajú állományok véghasználatában átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélel helyek visszahagyása, lehetőség az idős állomány összetételét jellemző formában.	Hagyásfa-csoport védett területeken.
E39	A mikroélel helyek fenntartása.	A lehetőséghez képest a legnagyobb mértékben (pl. álló-fekv. holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvízes élel helyek, tisztások stb.stb.).
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdő részlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vontatónyom kialakulása. A talaj- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erdőterv-rendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	Lehetőleg szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	Honos fafajú állomány tájhonos fajokkal történő felújítása.	A zonális erdők f - és elegyfajainak alkalmazásával.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a természetvédelmi terület szerinti	Az állományok alatt, illetve azok hézagaiban jelentkező akácok és

	nemzeti park igazgatósággal történt elzetes egyeztetést követően.	bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő elírások mellett:	
	ÉAz ellenrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színezőanyag keverése.	
	ÉJavasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, faszárú: augusztus-szeptember.	Akácсарjak és bálványfa ellen augusztus és szeptember hónapokban.
	ÉAlkalmazás idő: a faszárú fajok visszaszorítása érdekében ókéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Akácсарjak és bálványfa ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	ÉAz alkalmazható szerek lehet legkörnyezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	ÉErdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi elírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, akácсарjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magterméállományokban) történő elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszak megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E83	Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és faszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás) történő megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélynevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Térben változó erélynevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.	Első sorban bükkös állományokban, a havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>)

		védelme érdekében.
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, sózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erd k szerkezetének javítása, az álló és fekv holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jelleg kezelési, fenntartási javaslatok között, a d) pont alatt szerepelnek. Megemlítend viszont, hogy a KE-8, KE-9 és KE-10 egységek alatt szerepeltetett idegenhonos fafajú állományok zömét (szinte 100%-át) hosszú távon valamelyik zonális erd társulássá (cseres-tölgyessé, gyertyános-tölgyessé, vagy bükkössé) kell majd visszaalakítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A karsztvidék és sz kebb térsége zonális erdei a területen folyó erd gazdálkodás legf bb bázisai, így a kezelési javaslatok megfogalmazásánál a középkorú és id s állományokban esedékes, gazdálkodási jelleg tevékenységek mindegyikére ki kellett térni. A nevel vágások végzése során az elegyes, változatos szerkezet , mikrohabitatokban gazdag erd k kialakítása és fenntartása a cél, a megfogalmazott javaslatok ennek megfelelő en ezekre a kérdésekre fókuszálnak. A véghasználatok kapcsán a vágásos üzemmódtól való minél nagyobb mérték eltávolodást, a folyamatos erd borítás felé való elmozdulást helyeztük a középpontba: a felújítóvágások szálalóvágásokkal való felváltása, illetve a szálaló állományszerkezet felé való átmenetet biztosító erd m velési beavatkozások említése egyaránt ezt az irányt hangsúlyozza. A megfogalmazott javaslatok egyidej leg szolgálják az idegenhonos fafajok fokozatos visszaszorítását és általában a karsztvidéki erd takaró nagyobb hányadát lefed zonális erd k természetességi állapotának javítását is.

5. Szikladomborzatú erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: Extrém geomorfológiai adottságokhoz (éles gerinc, meredek lejtő, szikla völgy) és sziklás-köves törmelékes, igen sekély-sekély termésköves réteg-vastagságú talajokhoz kötődő, a domborzati-termésköves helyi viszonyok miatt kifejezetten védérendő jellegű szikla-, szurdok- és törmelék-lejtő-erdők, illetve sziklai cserjések.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: LY1: szurdokerdő k; LY2: törmelék-lejtő-erdő k; LY3: bükkös sziklaerdő k; LY4: tölgyes jellegű sziklaerdő k és tölgyes erdő k; M7: sziklai cserjések

Érintett Natura 2000 él helyek: szubkontinentális peripannoni cserjések (40A0), a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdők (9180)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), nagy mustárlepke (*Leptidea morsei major*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*)

(d) Javasolt elírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű él helyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökös erdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	A szikla-, szurdok- és törmelék-lejtő-erdők faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása (ahol ez még nem történt meg) és az állományok külön erdőterületbe kerülnek, vagy egy-egy erdőterület nagyobb hányadát kiteszik).
E04	Közösségi jelentőségű él helyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetstabil erdőterület 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű él helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos

		állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E10	Meghatározott erd részletekben az él helyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A véderd -jelleg miatt ez az állományok zömére vonatkozó f szabály.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelent törzsek kitermelése lehetséges.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E24	Az erd részleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E39	A mikroél helyek fenntartása.	A lehet ségekhez képest a legnagyobb mértékben (pl. álló-fekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvizes él helyek, tisztások stb.), az érintetlenség biztosításával.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Mindez természetesen csak az idegenhonos fajok kitermelése esetén felmerül szempont.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Idegenhonos fajok (pl. feny k) kitermelése esetén sem végezhet .
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájthonos faj alkalmazása.	Amennyiben valamilyen nagyobb térlépték bolygatás esetén az

		erd borítottság helyreállítása érdekében aktív beavatkozás szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományokban esetleg jelentkez akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkkel kombinálva, az el forduló akácsarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	A kitermelt/kivágott idegenhonos fafajok faanyaga a helyszínen

		is hagyható.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.	E20 kiegészítése az időbeli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján az összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel az kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz és Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él helyrekonstrukció és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (a véderdő-jelleg miatt itt leginkább csak az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása merülhet fel) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a d) pont alatt szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A véderdő-jelleg és a kiemelkedő természeti értékek miatt a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújítási és differenciálódási folyamatok szimulációjához a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges.).

Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.

Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt, a taposási, rágási kár elkerülése érdekében.

A kezelési javaslatok megfogalmazására a viszonylag speciális természetű helyi viszonyok, az érintett él helytípusok unikális jellege és sérülékenysége, továbbá a kapcsolódó természeti

értékek figyelembe vételével került sor. A javasolt intézkedések az érintetlenül, természetes erd dinamikai folyamatokra alapozott fenntartás, illetve a minimális beavatkozás elvét követik. Ez a megközelítés a közösségi jelentőségű fajok számára sok álló és fekvő holtfa, illetve sokféle mikrohabitat kialakulásához biztosít keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehet segítséget adni. Az erd dinamikai folyamatok érvényesülése kapcsán megfogalmazásra került, hogy a vadhatást (egyébként a tervezési terület más közösségi jelentőségű élőhelytípusainak érdekében is) mérsékelni kell.

6. Molyhostölgyesek és mészkerülő tölgyesek

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: Száraz gerinceken és meredek déli oldalakon (mész- és dolomit alapkötzetben) kialakult zárt molyhostölgyesek, felnyíló (gyepekkel mozaikos) karsztbokorerdek, továbbá (egészen kis területen) kisavanyodó alapkötzetben fellépő zárt mészkerülő tölgyesek. A domborzati-termi helyi viszonyok miatt valamennyi ide sorolt állománytípus véderd jellegű.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR-élőhelyek: L1: mész- és melegkedvelő tölgyesek; L4a: zárt mészkerülő tölgyesek; L4b: nyílt mészkerülő tölgyes, M1: molyhos tölgyes bokorerdek

Érintett Natura 2000-élőhelyek: pannoni molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel (91H0)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: osztrák sárkányfő (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), tornai vértó (*Onosma tornensis*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*), magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), szarvas álganéjtűró (*Bolbelasmus unicornis*), nagy hím scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), gyászscincér (*Morimus funereus*)

(d) Javasolt élőírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési élőírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örök erdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	A molyhostölgyesek és mészkerülő tölgyesek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása (ahol ez még nem történt meg) és az állományok külön erdőrészletbe kerülésük, vagy erdőrészlet nagyobb hányadát kiteszik).
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetközeli erdőkből 100 m-es	Nem védett területeken releváns javaslat.

	körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E10	Meghatározott erdészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A védendő-jelleg miatt ez az állományok zömére vonatkozó szabály.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelentő törzsek kitermelése lehetséges.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdész gazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E24	Az erdészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E39	A mikro-élőhelyek fenntartása.	A lehetőségekhez képest a legnagyobb mértékben (pl. állófekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvízes élőhelyek, tisztások stb.), az érintetlenség biztosításával.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erdész terv-rendelet szerinti április 1.) között végezhet fakitermelés. Mindez természetesen csak az idegenhonos

		fafajok kitermelése esetén felmerül szempont.
E50	A vágásterületen történő égetés mellzése.	Idegenhonos fafajok (pl. fenyő) kitermelése esetén sem végezhető.
E57	Az erdő felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájthonos fafaj alkalmazása.	Amennyiben valamilyen nagyobb térlépték bolygatás esetén az erdő borítottság helyreállítása érdekében aktív beavatkozás szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m. ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	Az állományokban esetleg jelentkező akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következők mellett:	
	É Az ellenrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színezőanyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen előforduló akác-sarjak és bálványfa ellen augusztus és szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás előtt a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében előkéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren elő a gyalogakác kivételével elő fainjektálással.	Az esetlegesen előforduló akác-sarjak és bálványfa ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	É Az alkalmazható szerek lehet legkörnyezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehetőseg szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az előforduló akác-sarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.

E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermékek állományokban) történő elvégzése.	Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges. Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszaki megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	A kitermelt/kivágott idegenhonos fafajok faanyaga a helyszínen

		is hagyható.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	A véderd -jelleg és a kiemelked természeti értékek miatt a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erd dinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok űm ködéséhez a vadhatás er teljes mérséklése szükségesFakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelent száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegel zési céllal.
Kód	Vadgazdálkodásira vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetét , szóó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (a véderd -jelleg miatt itt leginkább csak az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása merülhet fel) a gazdálkodási jelleg javasoltel írások között, a d) pont alatt szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok megfogalmazására a viszonylag speciális term helyi viszonyok, az érintett él helytípusok unikális jellege és sérülékenysége, továbbá a kapcsolódó természeti értékek figyelembe vételével került sor. A javasolt intézkedések az érintetlenül, természetes erd dinamikai folyamatokra alapozott fenntartás, illetve a minimális beavatkozás elvét követik. Ez a megközelítés a közösségi jelent ség fajok számára sok álló és fekv holtfa, illetve sokféle mikrohabitat kialakulásához biztosít keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehet séget ad. Az erd dinamikai folyamatok érvényesülése kapcsán megfogalmazásra került, hogy a vadhatást (egyébként a tervezési terület más közösségi jelent ség él helytípusainak érdekében is) mérsékelni kell.

7. Éger- és f zligetek

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Többletvízhatás alatt álló term helyeken (völgytalpakon, lefolyástalan mélyedésekben és patakok-folyók mentén) kialakult, jellemz en mézgas éger és törékeny f z alkotta ligeterd k, illetve elenyész hányadban égeres láperd k és f zcserjések (rekettyefüzesek).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: J4: f z-nyár ártéri erd k; J5: égerligetek; P2a: üde és nedves cserjések

Érintett Natura 2000 él helyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas k ris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterd k (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)

Érintett közösségi jelent ség fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja, illetve ha az a patakok és a Bódva folyó mentén jelentkez egyéb kezelési-fenntartási szempontokkal nem ütközik.
E04	Közösségi jelent ség él helyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetszer erd k 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.

E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erdő részletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A védett természeti területre es, ide sorolt állományok nagy részénél alkalmazandó, azon kívül opcionális.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévő fenntartása. Az elő- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az idegenhonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	A ligeterdő szegélyeinek fenntartása (ahol van), az idegenhonos fafajú törzsek kitermelése.
E15	A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).	A védett természeti területre es, ide sorolt erdőknél (a törzskiválasztó gyéritések gyenge eréllyel esetleg még elvégezhető).
E16	A gyéritések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik erdőnevelés, vágás, vagy véghasználat.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák megőrzése.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelölű madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az előforduló fokozottan védett madárfaj igényei alapján az összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel meg kell állapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz és Horváth 2010

E21	Az erd részletben megjelölt mikroél helyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmér t elér álló és/vagy fekv holtfa folyamatos fenntartása.	
E24	Az erd részleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E26	Az el használatok során az elegyfa fajok alsó és fels lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehet ség szerint a természetes erd társulásra/közösségi jelent ség él helyre jellemz összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás.
E27	A természetes erd társulás/közösségi jelent ség él hely megfelel állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevel vágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelel záródásának fenntartása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás.
E28	Természetes-, természetszer - és származék természetességi állapotú erd kben a nevel vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehet ség szerinti teljes eltávolítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás.
E33	Természetes, természetszer és származék erd kben a tarvágás mell zése.	
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonzolásos közelítésének mell zése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.	Ahol csak lehet, rövidfában és megemelve kell megoldani a közelítést és kiszállítást.
E36	Az adott erd részletben véghasználat esetén száralóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos üzemmódba sorolt állományokban minél nagyobb arányban.
E38	shonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroél helyek visszahagyása, lehet leg az id s állomány összetételét jellemz formában.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik véghasználat.
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvizek megóvása
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonzolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	

E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd tervrendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	shonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történ felújítása.	Az éger- és f zligetek f - és elegyfajainak alkalmazásával.
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erd felújítások során a természetes erd társulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vizes él hely jelleg miatt a vegyszerhasználat minimalizálása szükséges.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	Jelent sebb, nagyobb területet érint abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erd borítottság helyreállítása érdekében esetileg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az érintett nemzeti park igazgatóság közrem ködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
E75	Kártev k elleni védekezésnél kémél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és

		kivitelezése csak az érintett nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdő részletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erély nevelési vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kíméléte.	Első sorban a méretbeni eloszlás javítására kell koncentrálni, ha egyáltalán történik egy ligeterdőben valamilyen beavatkozás.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	Ahol a ligeterdő esetleg ilyen üzemmódban vannak.
E94	Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével.	Ahol egyáltalán felmerül az egészségügyi termelés kérdése.
E95	A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével.	Ahol egyáltalán történik nevelési vágás, vagy véghasználat.
E96	Fokozottan védett jelölésű madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.	E20 kiegészítése az időbeli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján az összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz és Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szőrő, vadetető, szőrő nem létesíthető.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él helyrekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, els sorban a fiatal állományokban esedékes nevel vágások (tisztítások, törzskiválasztó gyérítések) lehet ségének biztosításával kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a minimális beavatkozások elvét követik, a közösségi jelent ség fajok számára sok álló és fekv holtfa, illetve sokféle mikrohabitat kialakulásához biztosítanak keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehet séget adnak.

8. Fenyvesek

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: Egykori gyepterületeken (jellemz en legel kön), kopár gerinceken és hegyoldalakon, vagy shonos lombos állományok helyén (azok véghasználata után) mesterségesen létrehozott, feny fajok dominanciájával jellemezhet erd k (erdei-, fekete-, luc-, vörös-, jegeny- és duglászfenyvesek).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: S4: ültetett erdei- és feketefenyvesek; S5: egyéb ültetett tájidegen fenyvesek, RDa: shonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származékerd k

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelent ség fajok: boldogasszony papucs (Cypripedium calceolus), farkas (Canis lupus), hiúz (Lynx lynx)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Az shonos lombos fa- és cserjefajok kímélete.

E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelési vágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroökológiai helyek fenntartása.	Az állománynevelési és átalakítási munkák során a mikrohabitatok (pl. odvas fa) lehetséges szerinti (átmeneti) megtartása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdő részlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A talaj- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	Különösen az erdő talajvédelemre kell nagy figyelmet fordítani.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erdőterv-rendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés. A térbeli korlátozás az őshonos lombos törzseket és állományrészeket érintheti.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	Lehetséges szerinti. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhozonyos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelező, az azon kívül eső területeken ajánlott.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Védett természeti területen a fafajcsere kötelező, az azon kívül eső területeken ajánlott tájhozonyos fafajokkal.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kíméléte, valamint a talajtakaró megővése.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdő véghasználata során a táj- és természet helyhozonyos fafajok egyedeinek megővése (az alsó- és lehetséges szerinti a cserjeszintben is).	

E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományok alatt jelentkez akácodosás megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).		
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az el forduló akácsarjak visszaszorítása érdekében.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.

Kód	Vadgazdálkodásira vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szóó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos feny fajok által uralt (az esetek nagy részében kisebb arányban shonos lombos fafajokat is tartalmazó) állományokat védett természeti területen (ANP) hosszú távon a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelel erd társulássá/él helytípussá kell alakítani, s ugyanezen f irányelv javasolható a nem védett területeken található állományokra is. A célállapotként megjelölhet él helytípusok szinte kizárólag zonális erd k (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, szubmontán bükkösök). A fafajcserés átalakítások egy jelent s része (különösen rossz egészségi állapotú luc-, erdei- és feketefenyvesek esetében) lényegében csak tarvágást követ mesterséges erd sítéssel biztosítható. A jobb egészségi állapotú, lombelegyes állományokban ugyanakkor a lombos šváraö és a természetes (a lazább záródású, fényben gazdagabb állományokban helyenként a kifejezetten er s térségbeli vadhatás ellenére is m köd) erd dinamikai folyamatokra alapozva fokozatos, több évtizedre elnyúló (a természetvédelmi elvárásokkal és a Natura 2000 szempontokkal jobban harmonizáló) rekonstrukciós munka is végezhet . Az átalakítási munkák részletes megtervezésére a körzeti erd tervezés keretei között nyílik lehet ség (a jelenleg érvényben lev erd tervek jelenleg is számos olyan el írást, illetve fakitermelési lehet séget tartalmaznak, amelyek a rekonstrukciót, a fafajcserés átalakítást szolgálják).

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem shonos fafajokból álló erd ket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és el írások alapján, hosszú távon (lehet leg fokozatosan, vagy kis terület tarvágásokkal) a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelel él helytípussá kell alakítani. A nem védett Natura 2000 területek esetében ugyanez az irányelv ajánlásként fogalmazható meg, s véghasználatok tervezésénél legalább az követend , hogy az erd sítési célállománytípusok közé minimum egy shonos fafajok által meghatározott állománytípus kerüljön be. A javasolt átalakítások az egyéb védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók részbeni megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és a hagyásfák meg rzését, az shonos fafajú, elegendes állományok kialakítását egyaránt lehet vé teszik, illetve biztosítják.

9. Akácok

a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: shonos lombos állományok helyén (azok véghasználatát után) mesterségesen létrehozott, vagy egykori gyepeken, legel kön szubspontán terjeszkedés révén kialakult, akác dominanciájú erd k.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: S1: akácültetvények, RDb óshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (akácelelegyes vegyes spontán erdők)

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

(d) Javasolt elírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű él helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelentőségű fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelentőségű él helyek miatt merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelentőségű fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelentőségű él helyek miatt merülhet fel.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az el- és véghasználatok során.	
E19	Az el- és véghasználatok során az elzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Az óshonos lombos fa- és cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az óshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Az állománynevelési és átalakítási munkák során a mikrohabitatok

		(pl. odvas fa) lehet ségek szerinti (átmeneti) megtartása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonzsolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	Különösen az erd talaj védelemre kell nagy figyelmet fordítani.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. A térbeli korlátozás az shonos lombos törzseket és állományrészeket érintheti.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Védett természeti területen a fafajcsere kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erd k véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehet ség szerint a cserjeszintben is).	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományok alatt jelentkez akácosodás megfékezésére.
E69	A környez gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akácсарjak ellen augusztus ó szeptember hónapokban.

	ÉAlkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Akácсарjak ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	ÉAz alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, akácсарjak visszaszorítása érdekében.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásira vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, sózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(d) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Az akác által uralt állományok(az esetek egy részében kisebb-nagyobb arányban, legalább az alsó szintben).

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem shonos fafajokból álló erd ket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és el írások alapján, hosszú

távon (lehet leg fokozatosan, vagy kis terület tarvágásokkal) a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelelő él helytípussá kell alakítani.) a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelelő erd társulássá/él helytípussá kell alakítani, s ugyanezen f irányelv alkalmazása javasolható a nem védett területeken található állományokra is. A célállapotként megjelölhet él helytípusok szinte kizárólag zonális erd k (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, szubmontán bükkösök). A fafajcserés átalakítások jelent s része az akác agresszív viselkedése (er s sarjadzása) és a meglehet sen magas ráfordítás-igény miatt tarvágást követ mesterséges erd sítéssel biztosítható. A lombelegyes állományokban ugyanakkor a lombos švázó (állományrészek, facsoportok, egyes fák) megtartásával a természetvédelmi elvárásokkal és a Natura 2000 szempontokkal jobban harmonizáló rekonstrukciós munka végezhet . Az shonos lombos foltok visszahagyása a védett természeti területen (ANP) megkövetelhet , a fennmaradó részeken ajánlható. Az átalakítási munkák részletes megtervezésére a körzeti erd tervezés keretei között nyílik lehet ség (a jelenleg érvényben lev erd tervek ó f leg védett természeti területeken ó jelenleg is számos olyan el írást, illetve fakitermelési lehet séget tartalmaznak, amelyek a rekonstrukciót, a fafajcserés átalakítást szolgálják).

(e) Kezelési javaslatok indoklása:

A nem védett Natura 2000 területek esetében ugyanez az irányelv ajánlásként fogalmazható meg, s véghasználatok tervezésénél legalább a követend , hogy az erd sítési célállománytípusok közé (az akác agresszív jellegét l és az akácok nehéz átalakíthatóságától függetlenül) minimum egy shonos fafajok által meghatározott állománytípus kerüljön be. A javasolt átalakítások az egyéb védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók részbeni megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és a hagyásfák meg rzését, az shonos fafajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehet vé teszik, illetve biztosítják.

10. Egyéb idegenhonos fafajú erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: shonos lombos állományok helyén (azok véghasználata után) mesterségesen létrehozott, idegenhonos fafajok (de: nem feny k és akác) dominanciájával leírható erd k (jellemz en vöröstölgyesek, nemesnyárasok, nem shonos fafajú fasorok, erd sávok).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: S2: nemesnyárasok S3: egyéb ültetett tájidegen lombos erd k, S7 nem shonos fafajú fasorok, erd sávok, RDb ó shonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erd k (nem fenyves, nem akác)

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelent ség fajok: -

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Az shonos lombos fa- és cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhet faállományokban a nevel vágások során az shonos fafajok egyedeinek meg rzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Az állománynevelési és átalakítási munkák során a mikrohabitatok (pl. odvas fa) lehet ségek szerinti (átmeneti) megtartása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	Különösen az erd talaj védelemre kell nagy figyelmet fordítani.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. A térbeli korlátozás az shonos lombos törzseket és állományrészeket érintheti.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az

		alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Védett természeti területen a fafajcsere kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és term. helyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehet ség szerint a cserjeszintben is).	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m. ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt elzetes egyeztetést követően.	Az állományok alatt jelentkező akácodosás megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő elírások mellett:	
	É Az ellenrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színezőanyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen előforduló akác-sarjak ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen előforduló akác-sarjak ellen pl. Lontrel 300, Medallon Premium.
	É Az alkalmazható szerek lehet legkörnyezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi elírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
E72	Lehetség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az előforduló akác-sarjak visszaszorítása érdekében.

E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Az egyéb (=nem akác) idegenhonos lombos fafajok (jellemz en vöröstölgy) által uralt, az esetek egy részében kisebb arányban shonos lombos fafajokat is tartalmazó állományokat védett természeti területen (ANP) hosszú távon a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelel erd társulássá/él helytípussá kell alakítani, s ugyanezen f irányelv javasolható a nem védett területeken található állományokra is. A célállapotként megjelölhet él helytípus a vöröstölgyes állományok helyzete miatt szinte kizárólag a gyertyános-tölgyes. A fafajcserés átalakítások egy része reálisan itt is tarvágást követ mesterséges erd sítéssel biztosítható, azonban shonos lombos švázaló rendelkező állományokban a meglév természetközeli állapotú erd foltokra és az er s térségbeli vadhatás ellenére helyenként azért m köd erd dinamikai folyamatokra alapozva fokozatos (a természetvédelmi elvárásokkal és a Natura 2000 szempontokkal jobban harmonizáló) rekonstrukciós munka is végezhet . Az átalakítási munkák részletes megtervezésére a körzeti erd tervezés keretei között nyílik lehet ség (az érintett állományok korjellemz i miatt a jelenleg érvényben lev erd tervek ilyen típusú el írásokat, illetve fakitermelési lehet ségeket nem nagyon tartalmaznak).

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem shonos fafajokból álló erd ket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és el írások alapján hosszú távon (lehet leg fokozatosan, vagy kis terület tarvágásokkal) a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelel él helytípussá kell alakítani.

A nem védett Natura 2000 területek esetében ugyanez az irányelv ajánlásként fogalmazható meg, s véghasználatok tervezésénél legalább a követendő, hogy az erdő sítési célállománytípusok közé minimum egy szonoros fafajok által meghatározott állománytípus kerüljön be. A javasolt átalakítások az egyéb védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók részbeni megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és a hagyásfák megőrzését, az szonoros fafajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehet végezni, illetve biztosítani.

11. Regenerálódó puhafás és keményfás erdők

a) Kezelési egység kódja: KE-11

(b) Kezelési egység meghatározása: szonoros lombos állományok, gyepekben, vízfolyásokban, mélyedésekben, töbrökben, felhagyott gyümölcsösökben kialakult vegyes lombú, de szonoros fafajokból álló spontán erdők. Sok esetben ezek még nem üzemtervezett erdők.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: RB szonoros fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők, RC szonoros fafajú keményfás jellegtelen erdők

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: -

(d) Javasolt elírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdőterület erre alkalmas részleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökzöld vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja, illetve ha már van kialakult közösségi jelentőségű élőhely.
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetközeli erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Ha van közösségi jelentőségű élőhely a közelben.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közeli nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erdőrészletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	F leg a töbrök pionír erdőiben, illetve a Kavicsbánya spontán erdőiben releváns.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állomány szélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévő erdő fenntartása. Az el- és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az szonoros növényekre nézve)	A ligeterdő szegélyeinek fenntartása (ahol van), az idegenhonos fafajú törzsek kitermelése.

	kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás, vagy véghasználat.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az erdő- és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	
E24	Az erdő részleteken belül erdő nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E26	Az erdőhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdő társulásra/közösségi jellegű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás.
E27	A természetes erdő társulás/közösségi jellegű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás.
E28	Természetes-, természetstör - és származék természetességi állapotú erdőben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonzószalagos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.	Ahol csak lehet, rövidfában és megemelve kell megoldani a közelítést és kiszállítást.
E36	Az adott erdő részletben véghasználat esetén száralóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos üzemmódba sorolt állományokban minél nagyobb arányban.
E38	Időhonos fafajú állományok véghasználatának során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélelőhelyek visszahagyása, lehetőség szerint az idős állomány összetételét jellemző formában.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik véghasználat.

E39	A mikroél helyek fenntartása.	Odvas fák, tuskók, holtfa, kisvizes él helyek, tisztások, erd szegélyek.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	shonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történ felújítása.	
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erd sítések során a természetes erd társulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vizes él helyen a vegyszerhasználat minimalizálása szükséges.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kémél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erd részletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erély nevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Els sorban a méretbeni eloszlás javítására kell koncentrálni, ha egyáltalán történik egy ligeterd ben valamilyen beavatkozás.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	Ahol a ligeterd k esetleg ilyen üzemmódban vannak.

E94	Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentő veszélyeztetett erdő védelmi ok kivételével.	Ahol egyáltalán felmerül az egészségügyi termelés kérdése.
E95	A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével.	Ahol egyáltalán történik nevelővágás, vagy véghasználat.
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdő gazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.	E20 kiegészítése az időbeli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján az összhangban a madárvédelmi területre (SPA) megfogalmazott irányelvekkel kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz és Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a m. kódú terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Fafajösszetételtől függően 91E0 puhafás ligeterdő, vagy valamilyen honos fafajú zonális erdő (cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes) felé való elmozdulást kell elősegíteni.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

Közös jellemzőjük (döntően) a spontán kialakulás, a vegyes fafajösszetétel és vegyes szerkezet. A kezelésük lehetséges elveit a puhafás erdőknél minimális beavatkozás az idegenhonos elemek kiszálalásával. Keményfás erdőknél a fafajgazdagságot és a szerkezeti változatosságot megtartó extenzív jellegű gazdálkodás/haszonvételek lehetségesek, elsősorban természetesen az erdő kialakításának és igényeivel és célállapotával.

3.2.1.2.2. Vizes élőhelyek

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az álló és folyóvizek, forráskifolyók természetes növényzetének és állatvilágának megőrzése, a vízminőség romlásának megakadályozása, az ökológiai vízmennyiség biztosítása a cél ezeken az élőhelyeken. Lehetőség szerint a háborítatlanság biztosításával kell ezt elérni. Egyes esetekben azonban szükség lehet egyes túlszaporodott hínárnövények visszaszorítására és/vagy a vízi életközösségekbe természetes vagy mesterséges úton bekerült idegenhonos fajok eltávolítására. Meg kell akadályozni a különböző eredetű szennyeződések vízbe jutását is lehetőség a megelőzés elve szerint.

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési-el írás javaslatok:

Kötelez en betartandó el írások:

1995. évi LIII. törvény A környezet védelmének általános szabályairól, 1995. évi LVII. törvény A vízgazdálkodásról, 1995. évi LXXXII. törvény Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetéséről, 1996. évi LIII. törvény A természet védelméről, 232/1996. (XII.26.) Korm. rendelet A vizek kártételei elleni védekezés szabályairól, 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet A felszín alatti vizek védelméről, 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet A felszíni vizek min sége védelmének szabályairól, 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet A vizek mez gazdasági eredet nitrátszennyezéssel szembeni védelméről, 147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról, 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet A nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról.

Betartandó továbbá a 2-6. Sajtó a Bódvával vízgyjt alegység vízgyjt -gazdálkodási terve (2016) és a Halgazdálkodási tervek el írásai.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

Álló és folyóvizek növényzete

(a)Kezelési egység kódja: KE-12

(b)Kezelési egység meghatározása: álló és folyóvizek hínárvegetációja és nyílt vizei, források moha és lágyszárú vegetációja, illetve forráskifolyók lápos gyepjei

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition hínárnövényzete, 7220 Mésztufa források, 7230 Meszes lápok

Érintett ANÉR él helyek: Ac: Álló és lassan áramló vizek hínárnövényzete; U8: folyóvizek, U9: állóvizek, C1 Forrásgyepek, D1 Meszes láprétek, rétlápok

Érintett Natura 2000 fajok: Tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*), Ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*), Petényi-márna (*Barbus meridionalis*), Lápi szitaköt (*Leucorrhinia pectoralis*), Vöröshasú unka (*Bombina bombina*), Sárgahasú unka (*Bombina variegata*), Dunai tarajosg te (*Triturus cristatus*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Vizes él helyekre vonatkozó kezelési-javaslatok	Magyarázat
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása, idegenhonos halfaj nem telepíthet .	
V67	A területen mindennem beavatkozást kerülend , kezeletlen állapotban való fenntartás indokolt.	Kivéve inváziós fajok és túlszaporodott hínárnövényzet (pl. Tengersizem-tó) visszaszorítása.

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

Él helyrekonstrukció havaria esetben merülhet fel pl. extrém aszályos id szakban kiszáradás, ekkor a vízutánpótlásról lehet ség szerint gondoskodni kell, valamint kistavak feliszapolódása esetén pl. Kender-tó, Vörös-tó kotrással lehet a vízszintet helyreállítani. A jósvaf i Tengersizem-tavon a hínáros békaszt l visszaszorításával lehet növelni a nyílt vízfelületet.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A hínarasok beavatkozás nélkül fenntartandó érzékeny él helyek. A felszíni víz, források szennyezését kell megakadályozni. A jelöl halfajok megóvása miatt a vegyszerhasználat és a haltelepítés kerülése szükséges. A vizes él helyeken az ökológiailag szükséges vízmennyiség folyamatos biztosítása a cél, valamint az él helyeken jelentkez inváziós fert zöttség mechanikus módszerekkel történ visszaszorítása a legnagyobb feladat. A források a jelöl kétéltek számára is él helyet nyújtanak.

3.2.1.2.3. Gyeppek

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

Gyeppek esetében legfontosabb feladat a nyílt, inváziós és gyomfajoktól mentes, természetes növénytakaróval fedett él helyek meg rzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen antropogén hatásra kialakuló gyakori t zeseteket megelőzése, a megfelelő és kímél agrotechnika kiválasztása, a jelöl fajok életmenetét, virágzását, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vev legeltetési és kaszálási id pont megválasztása, szükség esetén a szelektív cserjeirtás. A nyílt területek meg rzése, fenntartása a területen táplálkozó, él , fészkel közösségi jelent ség madárfajok szempontjából is el nyös, tekintettel HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi területtel való átfedésre. A vadgazdálkodási létesítmények (szóó, szóó, vadet) gyepen történ elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált tórása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni. A vad által okozott gyepfeltúrássok elegyengetése, minden esetben egyedi elbírállás, az igazgatósággal való el zetes egyeztetést igényel.

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési el írás-javaslatok:

Kötelez en betartandó el írások:

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelent ség természetvédelmi rendeltetés területekr l szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet el írásai és a Zabanyik-hegy TT természetvédelmi kezelési terve (131/2011. (XII.21) VM rendelet) kötelez érvény ek. Ezen el írásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között. Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítend őHelyes Mez gazdasági és Környezeti Állapotő fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti el írásokat a Natura 2000 gyepterületeken történ gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknel is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelez en alkalmazandó a őHelyes Mez gazdasági és Környezeti Állapotő feltételrendszere. A term földek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a term föld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít, ezeket is be kell tartani.

306/2010 Kormányrendelet a leveg védelméről az égetésre vonatkozó el írások.

259/2011. (XII.7) Korm. rendelet, mely többek között a t zvédelmi birságról is szól.
 Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 83/2014 (III.14) Korm.rendelet, 223/2014 (IX.4.) és 120/1999. (VII.6) Korm rendeletek.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

1. Magaskórósok

(a)Kezelési egység kódja: KE-13

(b)Kezelési egység meghatározása: partok menti magaskórós vegetáció, illetve álló vizek parti vegetációja

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai

Érintett ÁNÉR él helyek: B1a: nem t zegképz nádasok, gyékényesek; D5: patakparti és lápi magaskórósok

Érintett Natura 2000 fajok: Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), Vért hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), Nagy t zlepke (*Lycaena dispar*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Vizes él helyekre vonatkozó kezelési-javaslatok	Magyarázat
V1	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben él szervezetekre nem veszélyes min sítés anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írás-javaslatok	
GY20	Kizárólag kaszálással történ hasznosítás.	
GY27	Nem speciális növényvéd szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Harisos él helyen.
GY96	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	Az szi vérfüves foltokban kell kijelölni.

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A területen cél az él helyeken fokozottan jelentkező inváziós fert zöttség mechanikus ó cseppmentes technológia esetén - esetleges vegyszeres- módszerekkel történ visszaszorítása.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A vízparti növényzet meg rzése a jelöl szitaköt és lepkefajok meg rzése, a vízmin ség javítása miatt fontos. A magaskórósok mind a jelöl lepkefajok, mind pedig a zempléni futrinka él helyéül szolgálnak, meg rzésük, természetes fajösszetételük fenntartása beavatkozás nélkül, vagy kaszálással történ hasznosítással javasolt.

2. Mezofil kaszálók

(a) Kezelési egység kódja: KE-14

(b) Kezelési egység meghatározása: fajgazdag, magasfüv nedves gyepek és kaszálórétek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 6440- Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei, 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 6520- Hegyi kaszálórétek

Érintett ÁNÉR él helyek: D34: Mocsárrétek, D2: kékperjés rétek, B4: Lápi zsombékosok, zsombék-semlyék komplexek, B5: nem zsombékoló magassárrétek, E1: Franciaperjés rétek nedves változatai

Érintett Natura 2000 fajok: Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), Vérfé hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), Nagy t zlepke (*Lycaena dispar*), Díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	Kivéve a kaszálást akadályozó mérték vaddisznótúrások elegyengetése. A módszert és az id pontot az igazgatósággal egyeztetni kell.
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	T zpászták létesítése nem megengedett.	

GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	D2, D34, B4-es él helyen lehet legkézi módszerrel történő kaszálás - esetleg sávos - képzelhető el, melynek időpontját a jelöl lepkefajok életmenetéhez, valamint az itt revírt fogláló haris (<i>Crex crex</i>) állományok szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani.
GY23	A felhalmozódott fű avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fűszárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórta jelentkező szonós cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	Ha nincs a területen olyan növény- vagy állatfaj, amelyre időbeni korlátozás szükséges.
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Harisos él helyen.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelően, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe véve kaszálási terv készítése és egyeztetése a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	A vérfüves területek június 15. előtt amennyiben van megfelelő mennyiségű fű kaszálhatók, a későbbi időpontban történő kaszálás esetén az elhagyandó foltokat a nemzeti park igazgatósággal kell egyeztetni.
GY96	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	Az ősi vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen történő kialakítása.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély él helyek a kaszátlan területbe beletartozhatnak.	

GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követően 30 napon belül.	
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.	Az erdőszéli vérfüves foltokban elhagyott területekre értendő.
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Ugyanakkor az inváziós aranyvessző és sokvirágú napraforgó fajok is ezeket az élőhelyeket veszélyeztetik leginkább, ezért visszaszorításukra nagy gondot kell fordítani. A gyakran bokorfüzesekkel mozaikosan megjelenő élőhelyeken, illetve a kiszáradó félben lévő, korábban esetleg legeltetett és kökényes-galagonyás cserjésekkel tarkított területeken a becserjésedés megakadályozása, illetve a teljesen becserjésedett területeken az élőhelyek felnyitása fontos feladat. A feltúrt gyepeket a gépi kaszálást akadályozó vaddisznótúrások egyengetésével, kímélő módszerekkel pl. hengerezés helyre lehet állítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található mocsárrétek sérülékeny élőhelyek, rendkívül érzékenyek a kiszáradásra, a nehéz gépekkel és a nagy létszámú állatállománnyal történő taposásra. Megfigyelésüknél mindig az aktuális vízállapotokat is figyelembe véve, kíméletes módszerrel történő kaszálás - esetleg sávos, lápréteken kézi kaszálás - képzelhető el, melynek időpontját az itt élő jelölő fajok életmenetéhez, valamint a madárvédelmi Natura 2000-es területtel való érintettség miatt az itt élő és jelölő madárfajok szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani.

A legfajgazdagabb kékperjés lápréteken, mocsárréteken és lápi magaskórósokban a kaszálási módszerek közül a kímélő kézi kaszálást kell előnyben részesíteni. Mivel a jelölő lepkefaj állományai élőhelyei nagyon érzékenyek az élőhelyein zajló kezelésre, a legoptimálisabb a NP igazgatósággal egyeztetett kaszálási terv elkészítése, de ennek hiányában főleg az erdőszéli vérfüves foltokban a vérfű hangyaboglárka védelme érdekében évente évente más területen elhagyva kaszálatlan területeket kell hagyni, ahol a vérfű virágzati fejecskéjében élő lárva túlélhet.

4. Xerofil gyepek

(a) Kezelési egység kódja: KE-15

(b) Kezelési egység meghatározása: fajgazdag félszáraz és száraz gyepek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6240 Szubpannon sztyeppék, 6210 Meszes alapközet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 6520 Hegyi kaszálórétek, 6230 Fajgazdag szarvasgölgyepek

Érintett ÁNÉR élőhelyek: H3a: Köves talajú lejtősztyeppék; H4: Erdősztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok, E1 Franciaperjés rétek, E34: Hegy- és dombvidéki sovány

gyepek és sz r f gyepek

Érintett közösségi jelent ség faj(ok): Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), leánykökörccsin (*Pulsatilla grandis*), eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*), álolaszáska (*Paracaloptenus caloptenoides*), erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*, osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), illatos csengetty virág (*Adenophora liliifolia*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	Kivéve a kaszálást akadályozó mérték vaddisznótúrások elegyengetése. A módszert és az id pontot az igazgatósággal egyeztetni kell. H4 és E1 él helyeken jöhet szóba.
GY12	Gyepszell ztetés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	T z pásztták létesítése nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történ hasznosítás.	
GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórta jelentkez shonos cserjék meg rzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti id szakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepekben az shonos, méretes fák (30 cm törzsátmér felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmér megjelölése nélkül) meg rzése.	

GY32	A m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	
GY35	Legeltetni nem lehet.	H3a és E34-es gyepekre vonatkozóan mindenképpen.
GY73	Kaszálás június 30. után lehetséges.	Illetve, ha nincs a területen más növény vagy állatfaj, melyre időbeli korlátozást kell előírni.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelően, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe véve kaszálási terv készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY95	15-20% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	Jelölési helyek fordulási helyein.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen történő kialakítása.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követően 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), osztrák sárkányfő (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), illatos csengettyűvirág (*Adenophora liliifolia*) élőhelyein a cserjésedést folyamatosan nyomon kell követni és szükség esetén vegetációs időszakon kívül végzett cserjeirtással kell a nyílt gyeperőhelyet fenntartani. Osztrák sárkányfő Tohonyán és Zabonyik-hegyen lévő élőhelyein a taposási és rágási károk elkerülése érdekében a populációkat gallykerítéssel kell körbe venni, illetve a meglévőket fel kell újítani, karbantartani. A feltúrt gyepeket a gépi kaszálást akadályozó vaddisznótúrások elegyengetésével, kímélő módszerekkel pl. hengerezés helyre lehet állítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A sztyepprétek a terület sérülékeny élőhelyei ezért kíméletes gyepterületgazdálkodás, elsősorban kaszálással történő fenntartás javasolható. A kaszálási időpontban történő korlátozásra a jelölő növényfajok virágzásának és termésérlelésének biztosítása érdekében történik. Féliszáraz gyepek és lejtősztyepprétek esetén legeltetés nem javasolt, e területeken a kaszálással történő hasznosítást kell előtérbe helyezni. A gyeperőhelyt évente csak egyszer lehet kaszálni. Kaszálás június 30. után lehetséges, de természeti értékelő fordulása esetén az adott faj/fajok megőrzése érdekében további tér- és időbeli korlátozást is elrendelhet a természetvédelmi

hatóság. Parcellánként 15-20% kaszálatlan területet kell hagyni, amelyet évente más-más helyen kell kialakítani az igazgatósággal egyeztetett módon. Védett területen engedélyköteles tevékenység a kaszálás, de csak Natura 2000 területen csak bejelentési kötelezettség van. Ekkor van mód a közösségi jelentőség, fokozottan védett, vagy védett faj jelenléte miatt a tájékoztatásra, illetve e fajok miatt esetleges korlátozás elrendelésére. Az inváziós fajok irtására a természetes gyepszerkezet, míg a cserjék visszaszorítására az árnyékolás megszüntetése miatt van szükség. A védett cserjefajokat (pl. egyes berkenyék), méretes vadgyümölcsöket, odvas fákat madárvédelmi szempontból is meg kell rizni.

5. Legelk, rontott üde és szárazgyepek, valamint cserjésedett változataik

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-16

(b) **Kezelési egység meghatározása:** ecsetpázsitos és franciaperjés kiszáradó kaszálók és legelk, hegyi rétek

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

Érintett Natura 2000 él helyek: 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), csak a franciaperjésed kiszáradó, rontott típusok

Érintett ÁNÉR él helyek: OB: jellegtelen üde gyepek; OC: jellegtelen száraz és félszáraz gyepek; OF: magaskórós ruderalis gyomnövényzet, P45: Fás legelk, fás kaszálók, legelerdők, gesztenyeligetek, E2: Veres csenkeszes rétek degradált típusai

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*), tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

(d) **Javasolt elírások:**

Kaszálás esetén:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Mindkettő lehetséges, de csak az egyik választható adott évben, túlhasználat elkerülése miatt.

GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező szonós cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	A sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) élőhelyein, valamint a madárvédelmi területtel való átfedés miatt közösségi jelentőségű madárfajok (pl. tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) és karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) fészkelése miatt.
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	Ha nincs a területen olyan növény vagy állatfaj amelyre időbeni korlátozás szükséges.
GY75	Kaszálás augusztus 1. után lehetséges.	Haris revírfoglalás esetén a NPI által kijelölt területen.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelően, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe véve kaszálási terv készítése és egyeztetése a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	A vérfüves területek június 15. előtt, amennyiben van megfelelő mennyiségű fű kaszálhatók, a későbbi időpontban történő kaszálás esetén az elhagyandó

		feltokat a nemzeti park igazgatósággal
GY96	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	Az szi vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY99	A kaszátlan területet évente más helyen történ kialakítása.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fert zött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszási id pont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély él helyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területre l a kaszálást követ 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhet k el.	
Kód	Vadgazdálkodásira vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetet , sózó nem létesíthet .	

Legeltetés esetén:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	T zpászták létesítése nem megengedett.	
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történ hasznosítás.	
GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkez shonos cserjék meg rzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti	

	id szakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	A sárga gyapjasszöv (<i>Eriogaster catax</i>) él helyein valamint a madárvédelmi területtel való átfedés miatt közösségi jelentőségű madárfajok (pl. tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) és karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) fészkelése miatt.
GY40	Legeltetési s r ség 0,2-0,4 állategység/ha.	
GY44	A legeltetési s r ség egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.	
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY62	A gyepen legelésbiztosított terület kialakítása, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.	Az szi vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY67	Legeltethető állatfajta: szarvasmarhafélék	Szarvasmarha
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.	
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.	
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.	
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.	Az szi vérfüves foltokban elhagyott

		területekre is értendő .
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a m ködési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY123	A fás legel fáinak felújítását a megjelen újulat meg rzésével, a vadak és legel állatok elleni megvédésével szükséges biztosítani.	P45 él helyen
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	P45 él helyen lévő id s böhöncös fák meg rzése érdekében.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetet , szózó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Mind kaszálással, mind legeltetéssel hasznosított él helyeken fontos lehet a becserjésedett területek visszanyitása, ugyanakkor cserjeszegélyeket, cserjecsoportokat hagyni szükséges legalább 5%-ban az itt él cserjékhez kötődő jelöl fajok érdekében. Az él helyek legeltetéssel történő hasznosítása esetében, a legel k gyomosodásának és leromlásának megelőzése érdekében szel tisztító kaszálás javasolt. A túllegeltetés elkerülése érdekében évente más más helyen elhagyva a terület egy részét érdemes pihentetni és csak kaszálással hasznosítani, valamint üdebb gyepeken, fajgazdag foltokban, esetleg vérfélfordulási helyein szintén érdemes kaszálatlan, illetve legeléskizárt területeket hagyni. A feltúrt gyepet a gépi kaszálást akadályozó vaddisznótúrások elegyengetésével, kímélő módszerekkel pl. hengerezés helyre lehet állítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Az ebbe a csoportba sorolt gyepes él helyek nagy része 3-as, vagy az alatti TDO-val (természetességi érték) rendelkezik el fordulnak bennük értékes foltok, illetve védett és/vagy közösségi jelentőségű fajok. Ezek meg rzése érdekében került sok a legeltetés és a kaszálás tér és időbeni korlátozására, valamint a legel állomány számának és módszerének meghatározására. A legeltetés módszerét, a legel állomány mennyiségét, az állatok legel területen való tartózkodásának időpontját és intervallumát ezért a nemzeti park igazgatósággal (NPI) egyeztetni kell, hiszen a legelésből az érzékeny vérfüves él helyeket, lápréteket ki kell hagyni. Ezekben a területeken a NP igazgatósággal egyeztetett legelési terv az optimális megoldás. A fás legel k esetében a tájképi értéket is hordozó, idősebb odvas böhönc jellegű fákat meg kell hagyni. A gyepék záródását ugyanakkor meg kell akadályozni, ezért került a javaslatok közé a védett cserjefajok meghagyásával végzett szelektív cserjeirtás., Fontos a biomassza lehordásával járó évenként legalább egyszeri kaszálással történő kezelésük is.

6. Sziklagyeppek

(a) Kezelési egység kódja: KE-17

(b) Kezelési egység meghatározása: sziklagyeppek

Egy egységben kezeljük azokat a gyepes él helyeket, melyek beavatkozás nélkül kell fenntartani.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 6190 Pannon sziklagyeppek (*Stipo-Festucetalia pallentis*), 6240 Szubpannon sztyeprétek, mint felnyíló köves gyeppek

Érintett ÁNÉR él helyek: G2 mészkedvel nyílt sziklagyeppek, H1 Zárt sziklagyeppek, H2 Felnyíló, mészkedvel lejt - és törmelékgyeppek, I3a K falak pionír növényzete

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): Osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), Tornai vért (*Onosma tornensis*)

(d) Javasolt elírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végeztet, a területet kezelés nélkül történ fenntartása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	Mirigyes bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) a tornai vért él helyén.
GY32	A m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követ en a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A tornai vért él helyén az Alsó-hegyen az igazgatóság több éven keresztül végezte mechanikai és vegyszeres módszerrel (pontpermetezés és injektálás) az inváziós mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) visszaszorítását. A faj egyszeri alkalommal történ kezelése nem elegend a visszaszorításhoz ezért a folyamatos kezelés és nyomonkövetés szükséges.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A sziklagyeppek beavatkozás nélkül fenntartandó él helyek. A cserjésedést és az inváziós fajok terjedését kell nyomon követni és szükség esetén mechanikai és/vagy vegyszeres módszerekkel visszaszorítani.

7. Özönnövények állományai

Kötelezően betartandó a 135/2017. (VI.9) Korm. rendelet és a 269/2007 (X.18.) Korm. rendelet.

(a)Kezelési egység kódja: KE-18

(b)Kezelési egység meghatározása: Adventív lágyszárú fajok által dominált foltok (aranyvessz fajok, sokvirágú napraforgó, japánkeser f , selyemkóró)

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett ANÉR él helyek: OD Lágyszárú özönfajok állományai

Érintett közösségi jelent ség faj(ok):-

(d) Javasolt el írások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
GY27	Nem speciális növényvéd szer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fert zött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási id pont után szabad kezdeni.	
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történ kaszálása.	
GY108	Er sen fert zött foltok sokkoló kaszálással történ kezelése évente legalább háromszor.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területr l a kaszálást követ 30 napon belül.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

Az er sen fert zött területeken vegyszeres gyomirtás és/vagy sokkoló kaszálással történ visszaszorítása a terjedés megakadályozására, illetve a fert zött területeken a természetes gyepterkezet visszaállítása.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Az özönnövények állományai természetes él helyek területeit foglalják el, azok kiterjedését sz kitik, természetességüket degradálják.

3.2.1.2.4.Cserjések

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

A gyepterkezetek felhagyása nyomán, spontán szukcesszióval kialakult cserjés él helyek, valamint karsztbokorerd k között fajgazdag és degradált állományok is vannak. Cserjés él helyek esetében legfontosabb feladat shonos cserjékb l és a cserjésekben lév

szubpannon sztyeppék, illetve kaszálók és hegyi rétek mozaikjából álló élőhelyek megőrzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen antropogén hatásra kialakuló területek megőrzése, a megfelelő és kímélő gazdálkodási mód kiválasztása, a jelölő fajok életmenetét, virágzását, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vevő legeltetési és cserjeirtási időpont megválasztása. A cserjésekben lévő nyitott területek megőrzése érdekében végzett cserjeirtások során a védett és ritka cserjefajok (pl. berkenyék, szirti gyöngyvirág, madárbirs fajok) visszahagyandók. Ugyanakkor fontos a cserjésekben fészkelő madárfajok életfeltételeinek is a biztosítása, tekintettel HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi területtel való átfedésre.

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetető) cserjésben történő elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túsása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Gazdálkodáshoz köthető konkrét kezelési elírás-javaslatok:

Kötelezően betartandó elírások:

Mivel a cserjések általában gyepmegtartási ágú területeken alakulnak ki a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, és az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet elírásai kötelező érvényűek. Ezen elírásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítendő Helyes Mez gazdasági és Környezeti Állapot-ellenőrzés fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti elírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknél is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a Helyes Mez gazdasági és Környezeti Állapot-ellenőrzés feltételrendszere.

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapítja, melyeket be kell tartani.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

Gyep-cserje mozaikok

(a) Kezelési egység kódja: KE-19

(b) Kezelési egység meghatározása:

Hazai, főleg töviskés fajokból álló cserjések és alacsony fű, szubmediterrán és kontinentális hatás alatt kialakult gyep mozaikja, illetve ezek degradált típusai, aljnövényzetben száraz, vagy félszáraz gyepekkel, ezek rontott változataival, sztyepprétekkel, sovány- és száraz gyepekkel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 40A0 - Szubkontinentális peripannon cserjések, 6210 - Meszes alapkötet féltérmezűes száraz gyep és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 4030 Európai száraz fenyérek, 5130 Boróka (*Juniperus communis*)-formációk fenyérek vagy mészkedvelő gyepekben

Érintett ÁNÉR él helyek: M1, M7, M8, E5, P2b

Érintett közösségi jelentőségű faj(ok): óbáboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*), sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírési javaslat	Magyarázat
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	Kivéve inváziós fajok speciális esetei.
GY12	Gyepszellőztetés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY15	Tápaszták létesítése nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás.	Ahol az él hely szerkezete ezt megengedi. Legeltetés csak a P2b és E5 él helyeken.
GY24	A gyepök természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhető.	Csarabosnál jöhet szóba.
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	Lágyszárúak is.
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatása esetén az inváziós fás szárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	Lágyszárúakra is vonatkozik.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	
GY32	A m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	
GY44	A legeltetési szerződés egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	P2b, E5 él helyen

GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	P2b, E5 él helyen
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.	P2b, E5 él helyen
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	P2b, E5 él helyen
GY67	Legeltethet állatfaj: szarvasmarhafélék.	szarvasmarha
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	Ha nincs a területen olyan növény vagy állatfaj, melyre id beli korlátozás szükséges.
GY79	Évente az id járási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő , természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vev kaszálási terv készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es f tarló biztosítása.	
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi id pontja: szeptember 1.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhet k el.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY118	Él helyrekonstrukció.	A NPI által meghatározott területeken gyeppe alakítás.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó el írás-javaslatok	
VA01	Szóró, szóó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A mozaikos él hely dinamikáját kell nyomonkövetni és szükség esetén cserjeirtással a mozaikosságot fenntartani. Csarabos él helyeken a már el rehaladott szukcesszionális

állapotú (nyárasodott, nyíresedett) területeken fásításból történő fakitermelés is szóba jöhet a csarabos felnyitása érdekében. Ennek az élőhelynek a fenntartására néhány évvel ezelőtti égetési kísérletek is folytak, melynek eredményei függvényében ez is elképzelhető kezelési módszer. A cserjésedés megakadályozása érdekében szakaszoló legeltetés, illetve magas legalább 10 cm-es tartóval végzett szárazzúzás is alkalmazható.

(f)Kezelési javaslatok indoklása:

A cserjés-gyepes mozaikos élőhelyek a természetben nem zárótársulások, fenntartásukhoz folyamatos kezelés szükséges. Hazai, főleg töviskés fajokból álló cserjések és alacsony fű, szubmediterrán és kontinentális hatás alatt kialakult gyepek mozaikja, illetve ezek degradált típusai, aljnövényzetben száraz, vagy félszáraz gyepekkel, sztyeprétekkel. Teljes záródásuk esetén a védett cserjefajok meghagyásával végzett szelektív cserjeirtással, fakivágásokkal tartandók fenn. Ebbe a kezelési egységbe soroltuk a Kavicsbél csarabos, borókásodó fenntartását is, melyeken a záródás megakadályozása, a nyír és rézgyertyán sarjak, a kutyabenge cserjések folyamatos visszaszorítására van szükség oly módon, hogy az alacsony növekedésű csarab tartósan ne károsodjon, valamint a csarabokban élő hangyapopulációk bolyai is fennmaradjanak. Ennek érdekében kézi cserjeirtás, sávos magas 10cm-es tartóval végzett szárazzúzás (a területet legalább 3 részre osztva, melyet évente más-más helyen zúzva 1-1 területre 3 évente kerül sor), illetve szarvasmarhával történő legeltetés alkalmazható. A lóval való legeltetés a magas tartó és a csarab növekedése miatt, a lovak lábának érzékenységére való tekintettel nem javasolt. Az időbeni korlátozásra a cserjéseket elnyelben részesítő énekesmadarak (töviszűrő gébics, karvalyposzáta) fészkelési időszakra tekintettel van szükség a madárvédelmi területtel való érintettség miatt. Ugyanakkor a sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) és számos rovarfaj a bokros szegélyeket elnyelben részesíti, úgyhogy erdővel érintkező területeken szegélyzónát, bokorcsoportokat is meg kell hagyni.

3.2.1.2.5. Szántóföldi művelés alatt álló élőhelyek

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési területen található kisparcellás szántókon, extenzív szőlőkben és gyümölcsösökben a természetkímélő gazdálkodás elterjedésével segíthet a környezet természetközeli élőhelyek megővése, valamint a közösségi jelentőségű állat- és növényfajok védelme.

Gazdálkodáshoz köthető konkrét kezelési elírások javaslatok:

Kötelezően betartandó elírások:

A természetföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó a természetföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései irányadók.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

1. Szántóföldi művelés alatt álló területek

(a)Kezelési egység kódja: KE-20

(b)Kezelési egység meghatározása:

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok (felszín alatt közvetve érintett)

Érintett ÁNÉR él helyek: T2: ével intenzív szántóföldi kultúrák; T5: Vetett gyepek, spotpályák, T6: Extenzív szántók, T8: Extenzíven művelt szőlők és gyümölcsösök, T10: fiatal parlag és ugar, T11: csemetekertek faiskolák

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*) ó a szántók közötti bokorcsoportokban bokorsávokban, magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*) ó közvetve a bemosódás miatt a barlangokban ó tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), darázsölyv (*Pernis apivorus*) és kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)

(d) Javasolt elírások:

Kód	Agrárterületekre vonatkozó elírási javaslat	Magyarázat
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett.	Fokozottan védett madárfajok fészkelési helyén illetve annak 500 m-es körzetében fészkelési időben.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás és vadriasztó lánc használata.	
SZ06	A kaszátatlan terület legalább 50%-ának tábla belsejében történő biztosítása. A kaszátatlan terület évente más helyen történő kialakítása.	Kaszálásenként változó helyen.
SZ10	Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható.	
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bála (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről történő lehordása 30 napon belül.	
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki.	
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki.	
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvédőszermentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.	
SZ17	Természetközeli állapotú erdőtervi jellel ellátott láperdő és keményfás ligeterdő, illetve vizes élőhely szélétől számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és	

	bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ20	Kártevő elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	
SZ21	Légi kivitelezés növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.	
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfertőtlenítő szerek nem alkalmazhatók.	
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen.	
SZ25	Rovarölő szerek nem alkalmazhatók.	
SZ27	Vegyszeres gyomirtás, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést, nem végezhető.	
SZ33	Talajkímélő gazdálkodás, a talajművelés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.	
SZ34	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.	AKG programban résztvevő területeken. tápanyagutánpótlás során a kijuttatott N hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év értéket.
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.	
SZ43	Fás szárú és lágyszárú energetikai ültetvény nem telepíthető.	
SZ46	Melioráció nem megengedett.	
SZ49	Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető.	víznyel nélkül sem.*
SZ50	Lejtőirányú művelés nem megengedett.	
SZ63	Tájjidegen fűmagkeverékekkel történő vetés nem megengedett.	
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely szonokserjéből vagy fából álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességének biztosítása kizárólag mechanikai eszközökkel.	

*új javaslat	Víznyelk eróziós zónájában semmilyen talajművelés és vegyszeres agrotechnológia, valamint trágya és műtrágya alkalmazása nem lehetséges.	
--------------	--	--

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Értékes közösségi jelentőségű fajoknak is otthont adó, jelölés nélküli helynek számító gyep alakult szántót beszántani nem javasolt, azt célszerű gyepként minősíteni. A beszántás az itt kialakult jelölés nélküli helyeket - sík és dombvidéki kaszálórétek, mocsárrétek és magaskórósok ó megszünteti.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található művelési parcellákban a természetkímélő gazdálkodás és agrotechnológia elterjedésével segíthet a környezet gyepes élőhelyek megővése, valamint a jelölés nélküli állat- és növényfajok védelme. A kemikáliák alkalmazásának korlátozását elsősorban a jelölés nélküli állatfajok és növényfajok, valamint védelme indokolja. Az területen található számos víznyelkre különleges szabályokat kell érvényre juttatni, melyek elengedhetetlenül szükségesek a víznyelkekön keresztül a barlangokba jutó szennyeződések megakadályozásához és így a 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok elnevezésű közösségi jelentőségű élőhelyek megővéséhez.

3.2.1.2.6. Egyéb élőhelyek

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Az egyéb felfedezés által kialakított és használt élőhelyeken a hagyományos tájhasználat fenntartása, a természeti környezet által meghatározott, kiemelkedő természeti értékek természetvédelmi kezelése, az értékek természetes állapotban történő megőrzése a cél. Az épített környezet által befolyásolt, kiemelkedő természeti értékek természetvédelmi kezelése, az értékek jelenlegi állapotban történő megőrzésével, a hagyományokon alapuló fejlesztésével képzelhető el. Ehhez járul hozzá a táj- és kultúrtörténeti értékek rekonstrukciójának kezdeményezése, támogatása, a tájidegen objektumok, tájsebek felszámolása, lehetőség szerinti tájba illesztése, a védett belterületeken a történeti településszerkezetek megőrzése, a hagyományos népi építészet elemeinek megőrzése és alkalmazásának népszerűsítése, támogatása. Külterületeken a természetvédelem, tájvédelem, Natura 2000 kijelölés céljaival, érdekeivel ellentétes területhasználat tilalma.

Gazdálkodáshoz köthető konkrét kezelési javaslatok:

1. Települések

Kötelezően betartandó előírások

Települések településrendezési eszközei (HÉSZ, Településrendezési tervek, Településfejlesztési koncepciók, Települési arculati kézikönyv, Településképi Helyi Rendelet), 1997. évi LXVIII. törvény, 2003. évi XXVI. törvény, 2004. évi CXL. törvény, 2016. évi LXXIV:

törvény, 314/2012 (XI.8) Korm. rendelet, 253/1997. (XII.20) Korm. rendelet, 282/2009 (XII.11) Korm. rendelet, 218/2009. (X.6) Korm. rendelet, 9/2007. (IV.3) ÖTM rendelet. Kihirdetése esetén az Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terve, mint világörökségi kezelési terv.

Önkéntesen vállalható kezelési -javaslatok:

(a)Kezelési egység kódja: KE-21

(b)Kezelési egység meghatározása: épületek, építmények, udvarok és hozzájuk köthet zöldfelületek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett ÁNÉR él helyek:U3: falvak, falu jelleg külvárosok; P6: parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők, az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával U10: tanyák és családi gazdaságok;

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): - kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*)

(d) Javasolt elírások:

Denevér fajok által lakott épületek átalakítása, felújítása és egyéb, az épületen végzett tevékenységet a denevérek kölyöknevelési időszakában (május 1-től augusztus 1-ig) kerülni kell. Ebben az időszakban az épületen belül a denevér szálláshely kivételes esetben, kizárólag természetvédelmi kezelési célból kereshet fel. Denevérfajok által lakott és korábban szálláshelyül használt épületek (különös tekintettel templomtornyokra) teljes lezárását denevérvédelmi szempontból kerülni kell. Denevér fajok által szálláshelyül használt épület díszkivilágítását a szaporodási időszakban (május 1-től szeptember 30-ig) a természetvédelmi hatóság az igazgatóság kezdeményezésére korlátozhatja.

Egyéb tekintetben mivel sem gyepes, sem erdő, sem vizes javaslatcsomagból nem lehet ide sorolható elírásokat tenni, további javaslatokat lásd. a gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok (3.2.1.1. fejezet) fejezet alatt.

2. Roncsterületek, bányák, utak

A területen található földutak és aszfaltozott utak mentén kaszálni lehetséges, az inváziós és gyomfajok visszaszorítása miatt, valamint vegetációs időszakon kívül a cserjeirtás az átjárhatóság és a beláthatóság biztosítása érdekében. A vegyszeres gyomirtás azonban nem támogatható. Telephelyek és bányaudvarok környezetében a hulladékmentesség és az inváziós növényekkel való fertőzöttség megakadályozása a fő szempont. A Natura 2000 területen új bányatelek-fektetés, bányanyitás nem támogatható. Egyes felhagyott bányák speciális élőhelyeknek adnak otthont (sziklagyepes, sziklai cserjések), melyek megővése fontos feladat. Madárvédelmi szempontból pedig a felhagyott bányákban fészkelő madárfajok védelme. Ide soroljuk a bányaváratokat is, mert külön ilyen Natura 2000 kategória nincs itt a denevérvédelmi szempontok betartása irányadó

(a) Kezelési egység kódja: KE-22

(b) Kezelési egység meghatározása: utak, bányák, telephelyek, egyéb roncsterületek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett ÁNÉR él helyek:, U4: telephelyek; U6: Nyitott bányafelületek, U11: út és vasúthálózat

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): - összes jelöl denevérfaj a bányák miatt.

(d) Kezelési javaslatok:

- Külön figyelmet kell fordítani a felhagyott bányászati objektumokban, üregekben megtelepedett denevérfajok zavartalanosságának biztosítására és a lezárások denevérbárát módon történő megvalósítására.

-Az Esztramoson fontos feladat a természetes szukcessziós folyamat figyelemmel kísérése. A bányaudvaron, illetve a hegy lábánál található, felhagyott bányászati épületek és építmények kapcsán meg kell vizsgálni, melyek alkalmasak valamilyen természetvédelmi funkcióra. A nem hasznosítható, illetve a terület megjelenését tekintve zavaró objektumokat fel kell számolni. A régi épületek esetében új funkciót csak a táj- és természetvédelmi szempontoknak maximálisan alávetve lehet keresni.

- A tornanádaskai kőbánya bányaudvarának egyes részein alkalmanként fokozottan védett madárfajok fészkelnek. Fontos feladat ezeknek a fokozottan védett fajoknak a fészkelését minden évben a lehető legkorábban ellenőrizni, szükség esetén a bányászati tevékenységet korlátozni.

Mivel sem gyepes, sem erdő, sem vizes javaslatcsomagból nem lehet ide sorolható elírásokat tenni ezért a javaslatokat lásd. még a gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok (3.2.1.1. fejezet) és fajvédelmi intézkedések (3.2.3. fejezet) fejezetek alatt.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

a) Jelöl fajokra vonatkozó intézkedések:

Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*) él helyén: kizárólag kézi eszközökkel történő él helykezelés végezhető, amelyeken keresztül elzetesen értesíteni kell az igazgatóságot.

Osztrák sárkányfő (*Dracocephalum austriacum*) él helyén: tilos a legeltetés és gondoskodni kell a populáció legelő területből való kikerítéséről. Kizárólag kézi eszközökkel végezhető beavatkozások végezhető, amelyeken keresztül elzetesen értesíteni kell az igazgatóságot.

Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) él helyén: tilos a fakitermelés, faanyagmozgatás és -deponálás, gépjárművel való közlekedés és parkolás. A fakitermelés alól kivételt képez, ha a faj ökológiai igényeit faegyedek záródásukkal veszélyeztetik, ebben az esetben a fák eltávolítása csak az igazgatóság helyszíni felügyelete mellett történhet.

Illatos csengettyvirág (*Adenophora liliifolia*) él helyén: az él hely nyíltságát veszélyeztető cserjéket kézi módszerrel, rendszeresen el kell távolítani.

Lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) él helyein: a nyílt vízfelületet fenn kell tartani, a gyékény és egyéb mocsári növényzet záródását meg kell akadályozni.

Erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*), eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*) él helyein: a nyílt gyepes záródásának megakadályozását szelektív cserjeirtással, valamint a magas fűgyepes részleges (pl. sávos) kaszálásával kell biztosítani.

Álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*) és eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus*

eurasius) él helyein: Az él helyéül szolgáló változatos növényzet, xero-mezofil tisztások fenntartása, a szekunder szukcesszió leginkább kaszálással, cserjeirtással való gátlása kedvez en hat az állományok fennmaradására. Az él helyeket veszélyeztet, azok szerkezetét romboló egyéb hatások (pl. taposás) csökkentése szintén növelheti a lokális állományok túlélési esélyeit.

Az elterjedés térképezése és az ismert állományok monitorozása segítheti a védelmi feladatok tervezését, hatékonyságának növelését. A fennsík kaszálóinak és töbörgyepeinek fenntartó kezelése, nagyban hozzájárul a faj állományainak stabilitásához. A fennsíki gyepek utóbbi évtizedben megfigyelhet szárazodása a faj számára elvileg megfelel körülményeket teremt. Az ezzel kapcsolatos esetleges állomány- és elterjedés- b vülés monitorozása fontos feladat.

Sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*) él helyén biztosítani kell a meglév vegyes korosztályú kökényes, galagonyás, vadkörtés cserjecsoportok vagy cserjesávok fennmaradását és az erd szegélyek fenntartását.

Vérf hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) él helyén: a faj tápnövényeként szolgáló szi vérfüves (*Sanguisorba officinalis*) gyepfoltok 15-30%-át június 15-t l október 1-ig kaszátlanul kell hagyni. Június 15. el tt kizárólag abban az esetben kaszálhatók ezek a területek, ha a kaszálás a faj és tápnövényének életmenetét nem zavarja. A kaszálást annak tervezet megkezdése el tt legalább 5 nappal be kell jelenteni az igazgatóság részére, amely a június 15. utáni kaszálások esetén meghatározza a kaszátlanul hagyandó területrészt.

Díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*) él helyén: a nevel vágásokat (tisztításokat, gyérítéseket) a magas k ris (*Fraxinus excelsior*) egyedek kíméletével kell elvégezni és csak természetes felújítás (felújítívágás, szálalóvágás) tervezhet. A cserjeszintet meg kell rizni. A tisztásokat és erd szegélyeket fenn kell tartani.

Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) él helyén: évente legfeljebb 1 alkalommal lehet kaszálni vagy szárazúzózni a területet a teljes becserjésedés megakadályozása érdekében. A vízellátottságot veszélyeztet tevékenységek végzése tilos.

Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*) él helyén: tilos a szárazúzás. A teljes becserjésedést szelektív cserjeirtással meg kell akadályozni. Él helyei évente legfeljebb 1 alkalommal kaszálhatók, a területen található sásos állományok legalább felét évente más-más helyen kaszátlanul kell hagyni. A vízellátottságot veszélyeztet tevékenységek végzése tilos.

Tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*) él helyéül szolgáló forrásmedencékben és a kifolyás alatti 100 méteres szakaszon nem végezhet mederkotrás. A faj él helyén meg kell akadályozni, hogy földutakról csapadékvíz a forrásokba kerüljön, valamint az egyéb szennyez források bekerülését is. Patakon a gépjárm vekkel való áthajtást meg kell tiltani.

Tiszai ingola és Petényi-márna (*Barbus meridionalis petényi*) él helyéül szolgáló patakszakaszok természetközeli állapotát fenn kell tartani, a patakszakaszok hosszanti átjárhatóságát biztosítani kell. A telepített pisztráng-állományokat vissza kell szorítani. Haltelepítés csak indokolt esetben végezhet, s akkor is csak shonos, a víztérre jellemz halfajok telepíthet k. Javasolt a kotrási és mederrendezési munkálatok felülvizsgálata a vízgazdálkodási tevékenység során, azoknak a vízfolyásoknak az esetében, ahol a lágy üledékhez köt d en a mederben el fordulhatnak az ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*) lárvái (ezek a vízfolyások a jelenleg rendelkezésünkre álló információk alapján els sorban a Jósva és a Ménes-patak), a réti csík (*Misgurnus fossilis*) és a vágócsík (*Cobitis taenia*) egyedei. Biztosítani kell a folyóvíz hosszirányú átjárhatóságát, a szaporodóhelyet keres ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*) állományainak meg rzése érdekében. Biztosítani kell az állandó vízpótlást a területen. Javasoljuk az idegenhonos halfajok közül a szivárványos pisztráng (*Oncorhynchus mykiss*) telepítésének megakadályozását, állományainak gyérítését. Javasolható a Tengersizem-tó szivárványos pisztráng állományának gyérítése.

Denevér fajok által lakott épületek átalakítása, felújítása és egyéb, az épületen végzett

tevékenység a kölyöknevelési id szakban (május 1-t 1 augusztus 1-ig) tilos. Ebben az id szakban az épületen belül a denevér szálláshely kivételes esetben, kizárólag természetvédelmi kezelési célból kereshet fel. Barlangi denevérkolóniák esetében a kölyöknevelési id szakban az érintett barlangszakasz látogatása tilos. Jelent s denevér tevel helyek esetében a tevel hely látogatása október 15-t 1 április 30-ig tilos (kivételt képez a denevérvédelmi-kutatási célból történ látogatás). Denevérfajok által lakott és korábban szálláshelyül használt épületek (különös tekintettel templomtornyokra) teljes lezárása tilos. Denevér fajok által szálláshelyül használt épület díszkivilágítását a szaporodási id szakban (május 1-t 1 szeptember 30-ig) a természetvédelmi hatóság az igazgatóság kezdeményezésére korlátozhatja. Denevérek tevel - és szaporodóhelyül szolgáló lezárt barlangok bejáratainál a denevérek közlekedésére alkalmas nyílásokat kell kialakítani.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák szálláshelyeinek, a Natura 2000 területen található tevel helyeknek, illetve a táplálkozóterületeknek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) a hatékony védelme.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. bányavágatok, barlangok, épületpadlások, esetleg pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák szálláshelyeinek, a Natura 2000 területen található tevel helyeknek, illetve a táplálkozóterületeknek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) a hatékony védelme;
- akciórádiusz és változó él helyi igények meghatározása;
- a faj igényeinek megfelelő szálláshelyek kialakítása.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák szálláshelyeinek, a Natura 2000 területen található tevel helyeknek, illetve a táplálkozóterületeknek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) a hatékony védelme;

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, bányatárók, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) védelme;
- azonnali védelmi beavatkozások a túlmelegedéssel leginkább érintett állományok meg rzése érdekében;
- tevel helyek meghatározása a hatékony meg rzés érdekében.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) védelme;

- akciórádiusz és táplálkozóterületek meghatározása a hatékony védelmi intézkedések érdekében.

Javasolt fajmegrzési intézkedések a közönséges denevér (*Myotis myotis*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése;
- felderített szülő kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, elsősorban keményfás ligeterdek) védelme;
- akciórádiusz és táplálkozóterületek meghatározása a hatékony védelmi intézkedések érdekében.

Javasolt fajmegrzési intézkedések a nagyfülű denevér (*Myotis bechsteinii*) esetében:

- a természetes, vagy természetközeli állapotú (álló és fekvő holtfát megfelelő arányban tartalmazó), faodvakban gazdag, vegyes korösszetételű és az adott élőhelyre jellemző természetes elegyarányú erdek fenntartása, illetve kialakítása.

Javasolt fajmegrzési intézkedések a tavi denevér (*Myotis dasycneme*) esetében:

- potenciális mesterséges eredetű (pl. épületpadlások), illetve természetes szálláshelyek (természetes, vagy természetközeli állapotú, faodvakban gazdag ligeterdek) felmérése és monitorozása;
- felderített szülő kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, elsősorban ligeterdek) védelme.

Javasolt fajmegrzési intézkedések a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) esetében:

- a természetes, vagy természetközeli állapotú (álló és fekvő holtfát megfelelő arányban tartalmazó), faodvakban gazdag, vegyes korösszetételű és az adott élőhelyre jellemző természetes elegyarányú erdek fenntartása, illetve kialakítása.

Javasolt fajmegrzési intézkedések a hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. bányavágatok, barlangok, esetleg pincék) felmérése és monitorozása;
- felderített szülő kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek védelme;
- a faj számára megfelelő védelmi technológia kidolgozása.
- akciórádiusz és táplálkozóterületek meghatározása a hatékony védelmi intézkedések érdekében;
- telelőhelyek meghatározása a hatékony megőrzés érdekében.

Farkas (*Canis lupus*) és hiúz (*Lynx lynx*) élőhelyén a zavartalanság biztosítása. A nagyragadozók fokozott hazai és nemzetközi védettsége miatt kiemelt figyelmet kell fordítani megőrzésére. Sokszor megjelennek a hajtásokban is tehát nagy figyelmet kell fordítani és fokozott ellenőrzést kell biztosítani annak érdekében, hogy kilövésük még véletlenül se történjen meg. Vadászatuk, kilövésük szigorúan tilos! Ennek betartása érdekében élőhelyén az igazgatóság fokozottan ellenőrzi a vadászati tevékenységet.

Magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*) esetében a barlangokhoz hidrológiailag kapcsolódó felszíni területek megfelelő védelme alapvető fontosságú a faj állományának megőrzése érdekében. Ezt a szempontot a területhasználattal (ideértve az erdőszeti tevékenységet is) tervezésekor a jövőben figyelembe kell venni. Az Alsó-hegy zombolyainak eredeti állapotban való megőrzése nem csak a vakfutrinka esetleges ottani elfordulása miatt

elengedhetetlen, hanem azért is, mert néhány ezek közül (pl. Kifli- és Zsomboly) bizonyos gerinctelen fajoknak nemcsak típuslel helye, de egyben egyetlen ismert el fordulási helye is.

Az ismert él helyek esetében vizsgálandó a barlangokba természetes úton jutó szervesanyag utánpótlás mennyisége és annak esetleges mesterséges gátjai. Ahol ez igazolható, mint pl. a Meteor-barlang esetében, ott a növényi törmelék mesterséges pótlására lehet szükség. Ez azonban csak abban az esetben jelent megoldást, ha a bevitt anyag nem tájidegen, a pótlás hosszú távú és rendszeres, mértéke pedig nem emeli meg jelent sen a barlangban természetes helyzetben elérhet tápanyag össz mennyiségét.

b) Nem jelöl közösségi jelent ség fajok:

Úrge (*Spermophilus citellus*) él helyén: kaszálással vagy legeltetéssel a faj számára optimális 10-25 cm vegetáciomagasságot kell kialakítani és fenntartani. Gépjárművel csak az ingatlan-nyilvántartás szerinti utakon szabad közlekedni.

c) Madárvédelmi területtel való érintettség miatt madárfajokra vonatkozó intézkedéseket is megfogalmazzunk:

Haris (*Crex crex*) él helyén fészkelési és fiókanevelési időszakban az igazgatóság által bemért revírek 100 m-es körzetében augusztus 15. előtt tilos bármiféle gyepkezelést folytatni. A tulajdonosnak vagy a vagyongazdálkodóknak minden kaszálást legalább 5 nappal az előzetesen tervezett időpontja előtt be kell jelentenie az igazgatóság részére. A kaszálás bejelentését követően az igazgatóság haladéktalanul tájékoztatja a tulajdonost vagy földhasználót a rendelkezéssel érintett terület elhelyezkedéséről.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkeinek 500 m-es körzetében lévő legalább 20 kV-os villamosenergia szállító vezeték tartóoszlopait le kell szigetelni és szigetelt kiülket kell kialakítani. Gondoskodni kell a villanyoszlopra épült, tartó nélküli gólyafészkek fészektartóra történő áthelyezéséről.

Békászó sas (*Aquila pomarina*) és fekete gólya (*Ciconia nigra*) fészektől számított 100 méter sugarú körön belül fakitermelés nem végezhető. A szaporodási és utódnevelési időszakban a lakott fészektől számított 400 méter sugarú körben kizárólag erdőtüzelvédelmi tevékenység végezhető. Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedéséről rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erdőgazdálkodót.

Kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) és darázsölyv (*Pernis apivorus*) fészektől számított 100 méter sugarú körön belül fakitermelés nem végezhető. A szaporodási és utódnevelési időszakban a lakott fészektől számított 200 méter sugarú körben kizárólag erdőtüzelvédelmi tevékenység végezhető. Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedéséről rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erdőgazdálkodót.

Parlagi sas (*Aquila heliaca*) fészektől számított 100 méter sugarú körben fakitermelés nem végezhető. A szaporodási és utódnevelési időszakban a lakott fészektől számított 300 méter sugarú körben kizárólag erdőtüzelvédelmi tevékenység végezhető. Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedéséről rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erdőgazdálkodót.

Gyöngybagoly (*Tyto alba*) lakott és korábban ismert szállásépületeinek (különös tekintettel templomtornyokra) teljes lezárása tilos. A rendelkezéssel az igazgatóság rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az említett épületek tulajdonosát vagy kezelőjét. Alkalmos épületekben a tulajdonos hozzájárulásával az igazgatóság vagy az igazgatósággal egyetemben a célból

együttműködési megállapodást köt szervezet költ ládák kihelyezésével segíti az állomány megerősödését, fennmaradását.

Uhu (*Bubo bubo*) fészkel helyein az igazgatóság a takaró növényzet rendszeres eltávolításával biztosítja a fészkelésre alkalmas nyílt sziklafalak fenntartását. A potenciális fészkel helyeken szükség esetén mesterségesen fészkel -párkányokat alakít ki az igazgatóság vagy az igazgatósággal e célból együttműködési megállapodást köt szervezet.

Császármadár (*Bonasia bonasia*) él helyein erdő ápolás során erdősen cserjés aljú erdő foltokat kell meghagyni. Az igazgatóság a rendelkezéssel érintett területek elhelyezkedéséről rendszeresen tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erdőgazdálkodót.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Az igazgatóság által koordinált kutatás, monitorozás elsősorban a pályázatokhoz kapcsolódóan, illetve a központi kártalanítási keret által finanszírozott forrásból szerveződik, ezek az alábbiak:

Egyedi tájérték kataszterezése

Exlege védett barlangok felmérése

Védelemre érdemes földtani alapszelvények, valamint ásvány- és smaradvány lelőhelyek felmérése

Exlege védett források felmérése

Emlős fajok felmérése (nagyragadozók, pelefajok)

Kisemléks monitorozás bagolyköpet elemzéssel

Kétéltűek és hüllők felmérése (keresztes vipera)

Közösségi jelentőségű bogárfajok felmérése

Közösségi jelentőségű lepkefajok felmérése

Puhatestűek felmérése

Natura 2000 fenntartási tervek készítése

Szünantrópikus fajok vizsgálata

Ritka és telepesen fészkelő madárfajok felmérése

Gyepterületek szerkezeti változása, a haris védelmének megalapozása

Madárvonulás-kutatás és fészkelő állomány monitorozása

Az NBmR (Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer) keretében (amelyet szintén a központi kártalanítási keret alá tartozik) a következő fajok, élőhelyek kerülnek monitorozásra:

Denevérközösségek felmérése keretében:

Nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*)

Kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*)

Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)

Nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)

Nagyfüldenevér (*Myotis bechsteini*)

Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

Közönséges denevér (*Myotis myotis*)

Hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*)

Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)

Csonkafüldenevér (*Myotis emarginatus*)

Emlős fajok felmérése:

ürge (*Spermophilus citellus*)

Kétéltűek és hüllők felmérése:

Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)

Sárgahasú unka (*Bombina variegata*)

Dunai tarajosg te (*Triturus cristatus*)

Közösségi jelentőség egyenesszárnyúak felmérése:

Erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*)

Eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*)

Védett növényfajok felmérése:

Osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*)

Tornai vért (*Onosma tornensis**)

Piros kígyószisz (*Echium russicum*)

Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)

Illatos csengetty virág (*Adenophora lilifolia*)

Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*)

Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)

Él helytérképezés a következő mintaterületeken:

T5x5 069 Jósvaf

T5x5 055 Aggtelek

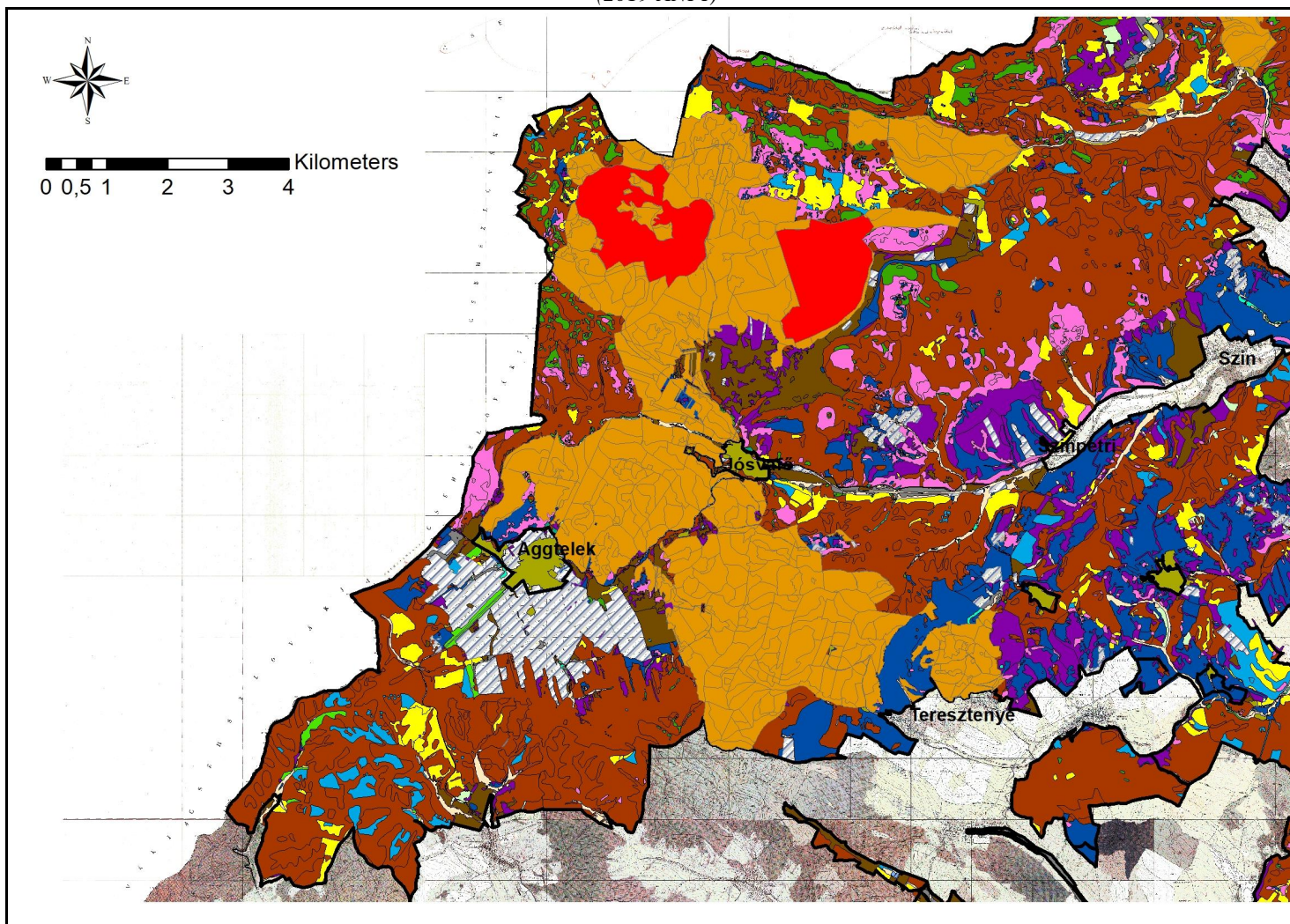
T5x5 094 Tornanádaska

R5x5 100 Rudabánya

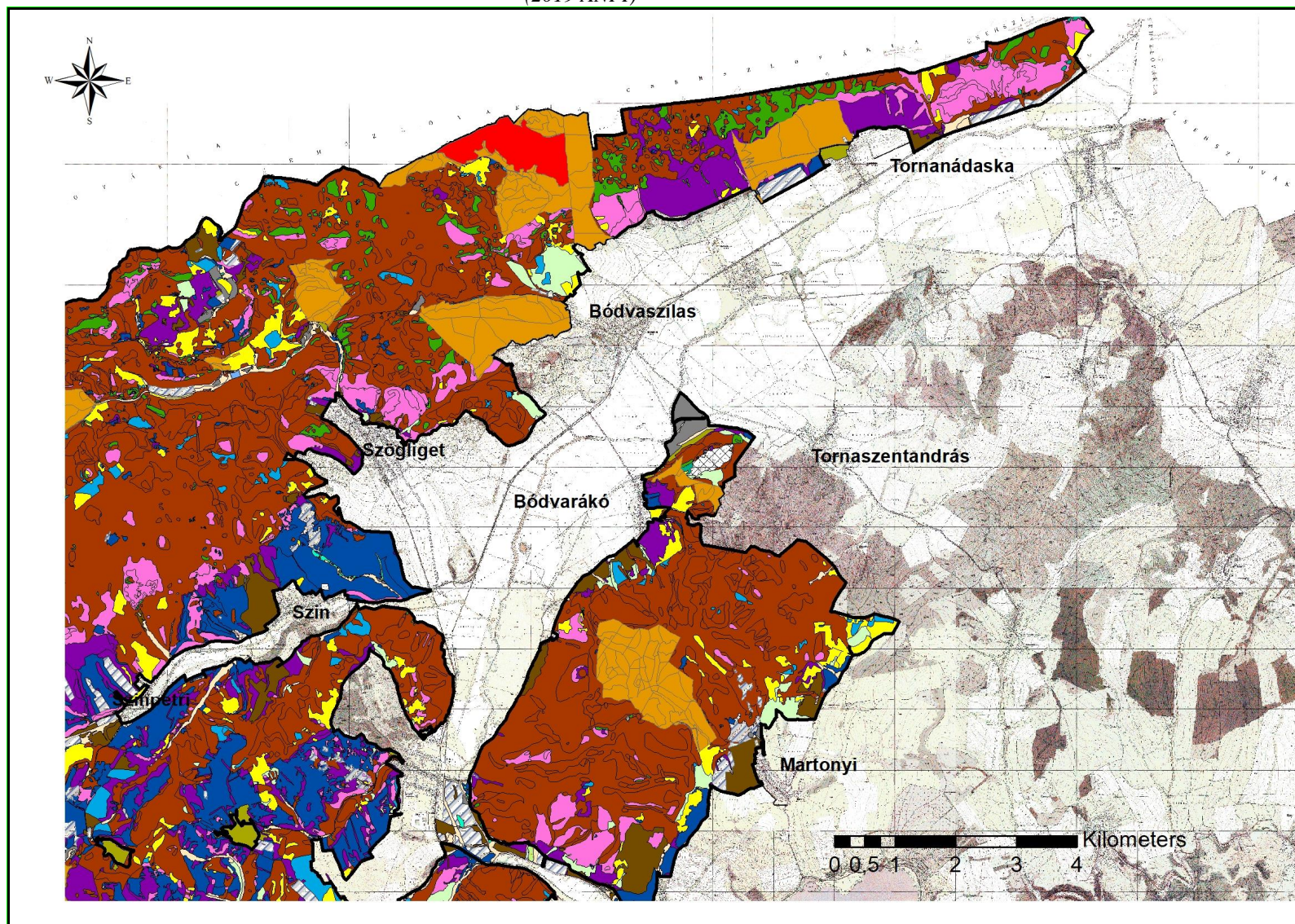
Natura 2000 él helyek felmérése, az összes jelöl él hely esetében, mely részben átfed a növénytársulások felméréseivel.

3.2.5. Mellékletek

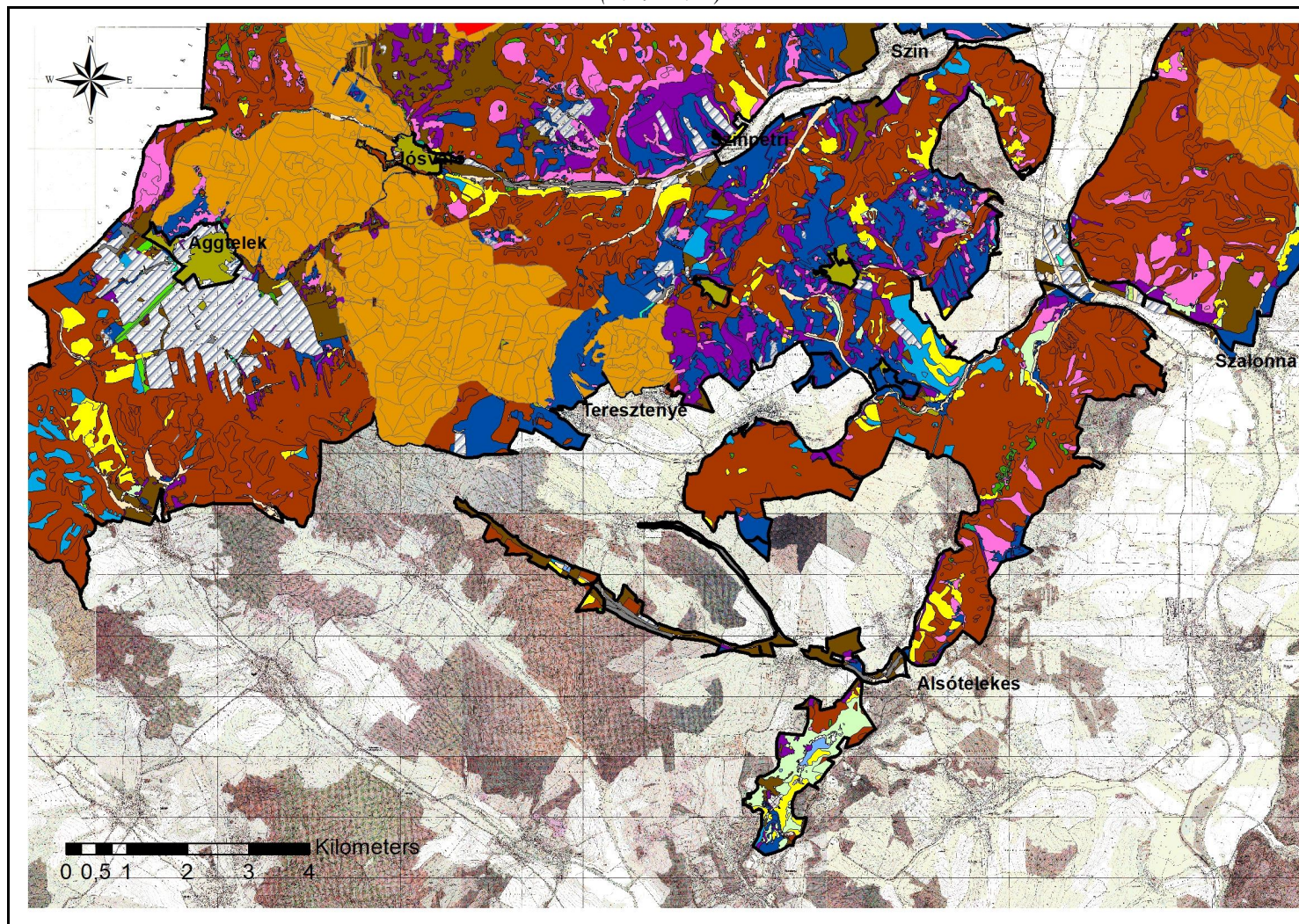
A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kezelési térképe 3/1
(2019 ANPI)

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kezelési térképe 3/2
(2019 ANPI)

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kezelési térképe 3/3
(2019 ANPI)

A HUAN20001 Aggteleki-karszt
és peremterületei kiemelt jelentőségű
természetmegőrzési terület
kezelési egység térképe
(Jelmagyarázat)

	KE1		KE12
	KE2		KE13
	KE3		KE14
	KE4		KE15
	KE5		KE16
	KE6		KE17
	KE7		KE18
	KE8		KE19
	KE9		KE20
	KE10		KE21
	KE11		KE22

Az egyes kezelési egységek leírását lsd. a 3.2. fejezetben.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

- A tervezési terület egésze a HUAN 20001 Aggteleki-karszt és peremterületei elnevezés kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület, illetve átfed a HUAN 10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi területtel, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.
- A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti terület az Aggteleki Nemzeti Park és a Zabanyik-hegy TT, az ex lege védett barlangok, források, víznyelők, földvárak, lápok melyekre elsősorban a természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) vonatkozik.
- Továbbá a terület egyes részei bioszféra rezervátumok, erdő rezervátumok (1/2000. (III.24.) KöM rendelet) és országos ökológiai hálózat részei is egyben. Utóbbi esetben a Tvt. mellett a 2003.évi XXVI. törvény is irányadó.
- A világörökségi terület átfedése miatt a 2011. évi LXXVII. törvényt kell figyelembe venni.
- A nyílt karszt védelme érdekében a 8002/2005 (MK 138) KvVM tájékoztató, míg a barlangok felszíni védő övezete tekintetében a 16/2009. KvVM rendelet a vonatkozó jogszabály.
- Az erdő esetében figyelembe kell venni az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvényt, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM. rendelet
- A terület 82,3 %-a állami tulajdonban van, ebből 28,2% az Aggteleki Nemzeti Park igazgatóság vagyongazdálkodásában. A másik vagyongazdálkodó az Északerdő Zrt. (53,6%). Magántulajdonban csupán a terület 7%-a van, míg önkormányzati tulajdonban 9%. Egyéb tulajdon: 1,7%. A magas állami tulajdoni arány kedvező feltételeket teremt a megőrzésnek.
- A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket együtt és egymással összhangban kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi mezőgazdasági agrártámogatási rendszer

A területet több, mint 250 MePar-blokk érinti. Az összes támogatható terület a teljes terület kb. 61 %-a ebből az erdő 0,6% - a magas állami tulajdon miatt-, egyéb mezőgazdasági terület (gyep, szántó, gyümölcsös stb.) kb. 60,4 %.

A jelenleg elérhető támogatásokat alább foglaljuk össze.

KAP I. pillér

Közvetlen támogatások

1.) Alaptámogatás

A támogatás célja:

A támogatás célja a mezőgazdasági termelők területalapon megvalósuló jövedelemstabilizációja. A támogatás révén a termelési, éghajlati illetve piaci folyamatokból fakadó negatív hatások következtében megjelenő jövedelemcsökkenés hatásának mérséklésére nyílik mód.

A támogatás igénybevételének feltételei:

Az igénybevétel feltételeit az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott egységes területalapú támogatás, valamint az ahhoz kapcsolódó átmeneti nemzeti támogatás igénybevételével kapcsolatos egyes kérdésekről szóló 5/2015. (II. 19.) FM rendelet tartalmazza.

A közvetlen kifizetéseket minimum korlátja:

legalább 1 hektár SAPS jogosult terület megléte,
vagy ha a támogatást kérelmező állatokra vonatkozó termeléshez kötött támogatásban részesül, de nincs 1 ha SAPS jogosult területe, akkor 100 EUR támogatás a minimumküszöb.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem keretében van lehetőség elektronikus úton, melyek elérhetők a MÁK (Magyar Államkincstár) elektronikus felületén.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően. Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegeltetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

2.) Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás (zöldítés)

A támogatás célja:

Az éghajlat és környezet szempontjából előnyös gyakorlatok kötelező előírásának célja, hogy a mezőgazdasági tevékenységet végzők nagyobb mértékben járuljanak hozzá a környezeti és természeti erőforrások megőrzéséhez.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit az éghajlat és környezet szempontjából előnyös mezőgazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Mentességi feltételek:

A zöldítési gyakorlatok betartása alól általános mentességet élveznek az ökológiai gazdálkodást folytató mezőgazdasági termelők és a mezőgazdasági kistermelői támogatásban részesülő gazdálkodók. Továbbá bizonyos feltételek teljesülése esetén az egyes előírások betartása alól is mentesülhet az érintett gazdálkodó, melyre vonatkozóan a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg szabályokat.

Teljesítendő elírások:

Az elírások három gyakorlatot fednek le:

- É állandó gyepterületek fenntartása,
- É növénytermesztés diverzifikálása
- É ökológiai jelentőség terület (EFA) kijelölése a mezőgazdasági területeken.

Állandó gyepterületek fenntartása:

Állandó gyepek az a terület minősül, ahol a gyeget vagy egyéb takarmánynövényt vetés nélkül vagy vetéssel termesztik és a mezőgazdasági üzem vetésforgójában legalább öt évig nem szerepel. Az állandó gyepek minősített területek fedvényként lehatárolásra kerülnek a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszerben (MePAR), mely fedvény évenként felülvizsgálatra kerül.

Az állandó gyepterületek részét képezi a környezetileg érzékeny állandó gyepek csoportja, melybe jelenleg Magyarországon a Natura 2000 védetség alatt álló gyepek tartoznak. A környezeti szempontból érzékeny gyepterületek feltörésére kizárólag az illetékes nemzeti park igazgatóságok írásos hozzájárulásával van lehetőség.

Az állandó gyepek összterületét tagállami szinten kell biztosítani. Amennyiben az állandó gyepterületek aránya a 2015. évben megállapított referencia arányhoz (12,57 %) képest 5%-nál nagyobb mértékben csökken, visszaállítást kell elrendelni. A visszaállítási kötelezettséget a jogszabályban foglalt eljárás alapján a Magyar Államkincstár állapítja meg. Natura 2000 gyepek engedély nélküli feltörése esetén a referencia aránytól függetlenül visszaállítási kötelezettséget határoz meg a területileg illetékes kormányhivatal.

Terménydiverzifikáció:

Azok a gazdálkodók, akik

É 10 és 30 hektár közötti szántóterülettel rendelkeznek legalább két különböző növénykultúrát kötelesek termesztetni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át;

É 30 hektárt meghaladó nagyságú szántóterülettel rendelkeznek legalább három különböző növénykultúrát kötelesek termesztetni. A termesztett növénykultúrák közül a legnagyobb területet elfoglaló kultúra részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 75%-át, a két legnagyobb területet elfoglaló növénykultúra együttes részaránya nem haladhatja meg a teljes szántóterület 95%-át.

Terménydiverzifikáció szempontjából az adott táblán az a növény vehet figyelembe, amelyik május 1-től szeptember 30-ig terjedő időszakban a leghosszabb ideig van a területen. A növénykultúrák különbözőségét a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet határozza meg.

Ökológiai jelentőségű területek kijelölése:

A 15 hektár fölötti szántóterületen gazdálkodók kötelesek szántóterületük legalább 5 %-ának megfelelő kiterjedésű ökológiai jelentőségű területet kijelölni.

Ökológiai jelentőségű területnek (EFA) a következők tekinthetők:

É parlagon hagyott terület (amennyiben a pihentetési időszak legalább 2017. január 1. napjától augusztus 31. napjáig tart);

É terasz;

É tájelen (fás sáv, magányosan álló fa, fa- és bokorcsoport, táblaszegély, kis kiterjedésű tó, kunhalom, gémeskút);

É vízvédelmi sáv (folyóvíz és állóvíz melletti) és táblaszegély;

É erdőszélek mentén fekvő támogatható sáv (termeléssel vagy termelés nélkül);

- É rövid vágásfordulójú fás szárú energetikai ültetvény;
- É az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a mezőgazdasági területek erdősítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 88/2007. (VIII. 17.) FVM rendelet és az 1305/2013/EU rendelet és a Erdősítés támogatása című VP5-8.1.1.-16 kódszámú felhívás alapján erdősített terület (a továbbiakban: erdősített terület), mely 2008. évben még támogatható területnek minősült az egységes területalapú támogatás tekintetében;;
- É ökológiai jelentőségű másodvetés;
- É nitrogénmegkötő növényekkel bevetett terület.

A célterületként elszámolható területnek nem kell feltétlenül támogatható területnek lennie. Lehetőség van továbbá a szomszédos, nem saját kezelésben lévő EFA területek elszámolására is, amennyiben annak vagyonekezelése nem jelzi, hogy nem járul hozzá az adott terület EFA-ként való elszámolásához.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegettetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

3.) Területalapú termeléshez kötött támogatások

A támogatás célja:

A termeléshez kötött támogatások célja az egyes érzékeny ágazatok célzott támogatása. Ezen ágazatok esetében a piaci helyzet vagy a termelési sajátosságok alapján válik szükségessé külön források biztosítása. E jogcímek keretében azonban termelők juthatnak az alaptámogatáson és a zöldítési támogatáson felül - többlettámogatáshoz, akik a tárgyévben érdemi és ténylegesen megvalósuló termelést végeznek.

A támogatás igénybevételének feltételei:

A támogatás igénybevételének részletes feltételeit a termeléshez kötött közvetlen támogatások igénybevételének szabályairól szóló 9/2015. (III. 13.) FM rendelet tartalmazza.

Feltétel szerint az egyes jogcímek esetében a támogatható terület nagyságának legalább egy hektárnak kell lennie. Kivéve a zöldség-növénytermesztés támogatását valamint az extenzív és az intenzív gyümölcs-termesztés támogatását, ahol a támogatható terület nagysága 0,3 hektár, de az egységes területalapú támogatási kérelem alapján jóváhagyott területnek legalább egy hektárnak kell lennie.

Támogatásra jogosult az egységes területalapú támogatást igénylő, a tárgyévben egységes kérelmet benyújtó mezőgazdasági termelő.

Kérelem benyújtása:

A támogatási kérelmek benyújtására évente az egységes kérelem (22/2016. (IV. 5.) keretében van lehetőség elektronikus úton.

A támogatás összege:

A támogatás összege évenként kerül meghatározásra a beérkezett kérelmek arányának megfelelően.

Minimumkövetelmények:

Minden gazdálkodónak, aki mezőgazdasági területtel rendelkezik, be kell tartania bizonyos környezetvédelmi előírásokat a talaj kedvező állapotának megőrzése érdekében. A mezőgazdasági tevékenységet végző gazdálkodóknak a kölcsönös megfeleltetés követelményrendszerét (HMKÁ és JFGK előírások) kell figyelembe vennie, míg a mezőgazdasági tevékenységet átmenetileg nem folytató gazdálkodókra az ún. minimumkövetelmények vonatkoznak a növénytermesztésre vagy legeltetésre alkalmas állapot megőrzése érdekében. Ez utóbbi, az elgyomosodás és a túllegettetés elkerülésére vonatkozó előírásokat szintén a 10/2015. (III. 13.) FM rendelet állapítja meg.

Piacszervezés (Piaci Támogatások)

Piaci Támogatások tekintetében a Natura 2000 területek állapotának megőrzéséhez és/vagy javításához kapcsolódóan a zöldség-gyümölcs termelési szervezetekről szóló 50/2017. (X. 10.) FM rendelet 4. mellékletében megfogalmazott, a zöldség-gyümölcs termelési szervezetek operatív programjába beépíthető környezetvédelmi tevékenységek lehetnek relevánsak. A területen nem jellemző.

KAP II. pillér

A Vidékfejlesztési Program 2014-2020-ból elérhető támogatások

A tematikus előírascsoportokról a falugazdászoktól, a NAK honlapjáról és Széchenyi 2020 Program honlapjáról lehet.

Jelenleg kiírt futó pályázatok

A *-gal jelölteknek a terv elfogadásakor, 2019-re lejárt a benyújtási határideje.

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés*
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés*
- 3) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történő áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása*
- 4) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mezőgazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 5) VP4-4.4.1-16 Élőhelyfejlesztési célú nem termelői beruházások*
- 6) VP4-4.4.2.2-16 Vízvédelmi célú nem termelői beruházások: vízvédelmi és vizes élőhely létrehozása, fejlesztése*
- 7) VP4-13.2.1.-16 Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken
- 8) VP4-10.2.1.1.-15 A védett szonoris és veszélyeztetett mezőgazdasági állatfajták genetikai állományának in situ megőrzése*

Erdők tekintetében:

A kötelezően betartandó erdőgazdálkodási, illetve erdőkezelési irányelvek jogszabályi támogatottság alapján való érvényesítésére elvileg négy lehetséges út nyílik:

- Gazdálkodási/kezelési irányelvek érvényesítése egyedi erdőészeti hatósági ügyek során.
- Gazdálkodási/kezelési irányelvek érvényesítése az éves erdőgazdálkodási tevékenység (érvényes erdőterv alapján való) bejelentéséhez fűzött kiegészítések útján.
- Gazdálkodási/kezelési irányelvek érvényesítése erdőterv-módosítás kezdeményezése útján (csak azonnali intézkedést igényel, kiemelt Natura 2000 feladatok esetén).
- Gazdálkodási/kezelési irányelvek érvényesítése a soron következő körzeti erdőtervezések során (az irányelvek beépítése az erdőterv-rendelet szövegébe).

Az erdőszél helyekkel kapcsolatban javasolt (önkéntesen vállalható) kezelési-fenntartási és fejlesztési feladatok megvalósítása a mindenkori pályázati lehetőségek, illetve az erdőgazdálkodók ambíciói és vállalásai függvényében lehetséges. A vállalások egy része nem igényel külön erdőészeti hatósági eljárást (pl. kíméletes közelítés megvalósítása), más részük (pl. száraló erdőgazdálkodáshoz kapcsolódó üzemmód-váltás) viszont engedélyköteles. Az erdőészeti ágazaton belül igénybe vehető kezelési-fenntartási és fejlesztési jellegű támogatások erdőszektorfüggékek: a nem állami szféra (magánerdőgazdálkodók, önkormányzatok) több támogatási lehetőséghoz jut, míg állami szereplők és erdőgazdálkodók (az 50 %-nál nagyobb hányadban állami tulajdonban levő erdőgazdálkodók) esetében az elérhető támogatási jogcímek és források erdőszektorra korlátozottak.

A jelenlegi európai uniós költségvetési ciklusban (2014-2020) a különböző támogatások felhasználásának rendjét általánosságban a 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet rögzíti. Az agrárgazdaság terén tervezett támogatási jogcímeket és azok igénybevételének részletesebb szabályozását a Széchenyi 2020 fejlesztési program keretében kidolgozott, és az Európai Bizottság által jóváhagyott Vidékfejlesztési Program (VP) határozza meg. A Vidékfejlesztési Program 5. Beruházások és 6. Környezetgazdálkodás bontásban összesen 12 olyan támogatási jogcímet (ism. veletető) körvonalaz, amely az új erdőgazdálkodással, illetve az erdőszektorban folytatott fenntartható erdőgazdálkodással kapcsolatos:

A*-gal jelölteknek a tervezet elfogadásakor 2019-re lejárt a határideje.

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erdőterületeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdőészeti rendszerek létrehozása*
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erdőújítás támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erdőújítás-környezetvédelmi kifizetések*
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdőészeti genetikai erdőforrások megőrzése*
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdőészeti genetikai erdőforrások fejlesztése*
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok megelőzése*
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erdőgazdálkodási potenciálban okozott erdőkárok helyreállítása*
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek*
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése*
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdőészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások *

1

Az egyes támogatási címeknél az igénybe vétel részletes feltételeit (a korábbi uniós ciklusban alkalmazott miniszteri rendeletek helyett) pályázati felhívások rögzítik. A támogatási kérelem összeállításához szükséges összes feltételt az Általános útmutató a

felhívásokhoz (ÁÚF), az Általános szerződési feltételek (ÁSZF), a különböző szakmai mellékletek/segédletek és a támogató okirat (TO) minták tartalmazzák. A pályázatok elektronikus úton, ügyfélkapun keresztül nyújthatók be, a megítélt támogatásokról támogató okirat kibocsátásával születik döntés

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A felsoroltakhoz képest új támogatási jogcímre (részletes elvizsgálatok híján) nem tudunk javaslatot tenni, a vizsgálati terület erdein belül mutatkozó magas állami tulajdoni hányad miatt azonban valamilyen módon szükségesnek tartanánk a fenti szempontok/jogcímek állami szektorra való kiterjesztését is. Mivel az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) közvetlenül nem támogathatók az állami tulajdonú területek, itt szóba jöhetnek esetleg az állami erdőgazdálkodás rendszerén belül elkészítendő belső szabályozások és utasítások (hozzájuk rendelt belső pénzeszköz-elkülönítések), illetve a plusz források bevonását jelentő, az ismertetett (vagy azokhoz hasonló) jogcímek szerinti, természetvédelmi célokat is szolgáló tevékenységek megvalósítását segítő pályázatok. A nem állami tulajdonú területek esetében elemzésnek szükséges továbbá alávetni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét, hogy a mezőgazdasági támogatási programok hatékonyságáról reális helyzetképet kapjunk.

Gyepterületek esetében a gyepgazdálkodás előhelyfejlesztési elírásokkal és a természetvédelmi gyeptelepítés célprogramba javasoljuk az inváziós növényirtást és a cserjésedés visszaszorítását is beépíteni.

Javasoljuk az osztatlan közös tulajdonú földek megosztásának rendezését, mivel a földhasználóként való bejelentkezés önmint támogatások igénylésének alapja önmint adminisztratíván nehezített amióta az összes tulajdonos hozzájárulása szükséges, így sok terület kezeletlenül marad.

Javasoljuk orvosolni a Natura 2000 támogatások helyrajzi számhoz és nem MEPAR-blokkhoz való kötését. Jelenleg a MEPAR-blokk egy hrsz-nél nagyobb mesterségesen megállapított egység, melyen belül, ha egy vagy néhány hrsz Natura 2000 területen fekszik, akkor az egész blokkra felvehető a Natura 2000 támogatás (akkor is, ha nem minden hrsz kihirdetett Natura 2000 terület.). A jogszabályok előírásai viszont csak a Natura 2000 területekre érvényesek, így az ellenőrzés is csak arra terjedhet ki.

Javasoljuk a Natura 2000 jogszabályokban a gyep fogalmának konkretizálását és következetes alkalmazását. A kijelölés szempontjai csak úgy érvényesíthetők maradéktalanul, ha természetben gyep területeket nem szántanak be engedély nélkül és az át nem minősített szántó mezővelési ágú, de természetben gyep területek beszántását Natura 2000 területen a földhivatal (természetvédelmileg indokolt esetben) nem szankcionálja. Ezen probléma jogszabályi rendezése mindenképp megoldásra vár.

3.3.2. Pályázatok

Az igazgatóság jelenleg megnyert és futó pályázatait, melyek az tervezési területet is magukban foglalják:

KEHOP-4.1.0-15-2016-00049 Őz Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság mezőgazdasági területén található védett gyepterületek legeltetéssel történő természetvédelmi kezeléséhez szükséges állattartási infrastruktúra fejlesztése

Összhangban a hazai természetvédelem stratégiai célkitűzéseivel, jelen pályázati program fontos célkitűzéseként tartja számon a természetvédelmi kezelést igénylő Natura 2000 és

védett természeti területek ökológiai potenciáljának megőrzése ó ezt a célt támogatja az infrastrukturális fejlesztés megvalósítása, melynek középpontjában a tradicionális hucul lófajta áll. A projekt által érintett területen kizárólag a hagyományos, extenzív mezőgazdasági művelés módszereinek alkalmazása jelenti az élőhely fennmaradásához szükséges hatékony természetvédelmi beavatkozást. A hucul lovak állattartásához elengedhetetlenül szükséges feltételrendszer stabilizálása és/vagy kialakítására irányuló tervezett pályázati programunk.

KEHOP-4.1.0-15-2016-00051* *šA természetvédelmi erdőkezelést és a becserjéssel veszélyeztetett védett gyep rehabilitációját elősegítő infrastruktúra fejlesztése az ANPI területén

A projekt komplex célkitűzése az országos jelentőségű védett terület, mint értékes élőhely megőrzése, fenntartása ó ezzel összefüggésben az őshonos, védett növény és állatfajok védelme.

KEHOP-4.1.0-15-2016-00061* *šKipusztulással veszélyeztetett Natura 2000 jelölte denevérfajok in-situ megőrzését szolgáló gyakorlati védelmi beavatkozások az ANPI m ködési területén

A projekt céljai olyan kiemelkedő jelentőségű denevérszállások fenntartása és fejlesztése, melyek beavatkozás nélkül rövid időn belül megszűnnének. Ezek a denevérszállások jelenleg is kiemelkedő értékű denevérrkolóniáknak adnak otthont, azonban jelenlegi állapotuk alapján fennmaradásuk bizonytalan, illetve már most veszélyesek a denevérek és az emberek számára. Könnyen előfordulhat, hogy egy adott szálláshelyek megszűnése azonnal jelentős denevérállomány pusztulását eredményezi.

KEHOP-4.2.0-15-2016-00010* *šA területi jelenlét és a természetvédelmi rész hatékonyságának javítása az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi rszolgalatának komplex fejlesztésével

Jelen, megvalósításra tervezett projekt célja a területi jelenlét és a természetvédelmi rész hatékonyságának javítása az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi rszolgalatának komplex fejlesztésével.

Szlovák-Magyar határon átnyúló Interreg pályázatok keretében a következő projekteket futtatja az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság:

SKHU/1601/1.1/065 "Csodálatos madárvilág határok nélkül/Birds without Borders" - SKHU/1601/1.1/035 "Gyógyturisztikai fejlesztések az Aggteleki- és Szlovák-karszt világörökség barlangjaiban/Medical/wellness tourism development in the world heritage caves of the Aggtelek and Slovak Karst"

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

Alkalmazott kommunikációs eszköz	Szám	Időpont
Honlapon történő megjelenés	3	2017. február, május
Nyomtatott leporelló	1	2017. május
Falu- és gazdafórum	1	2017. június 13.
Önkormányzati közzététel	27	2017. május-június

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A NATURA 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongekezelői.

A NATURA 2000 területen illetékességi vagy m ködési területtel rendelkező területi települési önkormányzatok

Aggtelek Község Önkormányzata
Jósvafő Község Önkormányzata
Szin Község Önkormányzata
Szinpetri Község Önkormányzata
Szögliget Község Önkormányzata
Bódvaszilás Község Önkormányzata
Komjáti Község Önkormányzata
Tornanádaska Község Önkormányzata
Tornaszentandrás Község Önkormányzata
Bódvarákó Község Önkormányzata
Perkupa Község Önkormányzata
Szalonna Község Önkormányzata
Égerszög Község Önkormányzata
Teresztenye Község Önkormányzata
Sz 1 sardó Község Önkormányzata
Tornakápolna Község Önkormányzata
Imola Község Önkormányzata
Kánó Község Önkormányzata
Trizs Község Önkormányzata
Alsótelekes Község Önkormányzata
Felsőtelekes Község Önkormányzata
Rudabánya Község Önkormányzati Hivatal
Hidvégaró Község Önkormányzata
Martonyi Község Önkormányzata
Szendrő Város Önkormányzata
Szuhafehérváros Község Önkormányzata
Varbóc Község Önkormányzata

A NATURA 2000 területen illetékességi vagy m ködési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi F osztály Növény- és Talajvédelmi Osztály,
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Agrárügyi F osztály, Erdészeti Osztály, Földmvelésügyi Osztály,
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi F osztály
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Közlekedési és Fogyasztóvédelmi F osztály
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató F osztály
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali F osztály
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Hatósági F osztály Bányászati Osztály
Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság
B-A-Z. Megyei Rend r-f kapitányság
B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatal Népegészségügyi Osztály
Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
B-A-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

Egyéb területhasználók

Északerd Erd gazdasági Zrt.
magán erd gazdálkodók

Perkupati Dózsa Szövetkezet
Hárshegyi Ebt.
Szuhafi Erd m vel Ebt.
Kis Katica Kft.

vadásztársaságok

Várdombi Hubertus Vadásztársaság
Kánói Vadásztársaság
Perkupati Egyetértés Vadásztársaság
Császtai Bors Vezér Vadásztársaság.
Martonyi és Vidéke Vadásztársaság

Falugazdászok

5 falugazdász

Helyi érintettség környezetvédelmi társadalmi szervezetek

Holocén Természetvédelmi Egyesület
Zöld Akció Egyesület
CEEweb Miskolci Fiókiroda
MME Gömör-Tornai Helyi Csoport

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezel szervekkel

Az el zetes kommunikáció folyamán felvettük a kapcsolatot több hatósággal, a fenntartási tervek készítéséhez szükséges adatok megkérése ügyében.

2016 szeptemberében a B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Földm velésügyi Osztályától betekintésre, kikértük a fenntartási tervek készítéséhez szükséges vadászati adatokat.

2016 októberében a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság Nyilvántartási és térképezési Osztályától megvásároltuk a területre vonatkozó összesített erd tervi adatokat.

2017. május-júniusban egyeztettünk az illetékes hatóságokkal, önkormányzatokkal és érintett gazdálkodókkal. 2017. június 13-án egyeztettünk az érintett hatóságokkal és az érintett gazdálkodókkal, lakossági fórum és levélben történt megkeresésben. Megtörténtek az önkormányzati kifüggesztések is. A vélemények azon részeit, melyek összeegyeztethet k voltak a Natura 2000 kijelölés céljaival beépítettük a tervbe.

Észrevételek	Észrevétel	Észrevétel kezelése
B-A-Z Megyei Kormányhivatal Miskolci JH Környezetvédelmi és Természetvédelmi F osztály 3530 Miskolc, Mindszent tér 4.	A f osztály a fenntartási tervben foglaltakkal egyetért.	Nem szükséges beépítés.
B-A-Z Megyei Kormányhivatal Miskolci JH Élelmiszerlánc-biztonsági Növény és Talajvédelmi F osztály 3526 Miskolc Blaskovics út 24.	Talajvédelmi szempontból kifogást nem emelt.	Nem szükséges beépítés.
B-A-Z Megyei Kormányhivatal Miskolci JH Agrárügyi F osztály Erdészeti Osztály 3526 Miskolc Blaskovics út 24.	Zonális erdőkben a vágásos üzemmódba sorolt időszak állományokban csak önkéntes alapon lehetséges az 5-10% facsoport visszahagyás, de az Evt. csak 5% írásban. Kéri kihangsúlyozni, hogy a terv csak iránymutatásokat és javaslatokat tartalmaz, nem elírásokat. Egyéb tekintetben az Evt-vel nem ellentétes.	Az új útmutató szerint átdolgozott terv már egyértelműsíti a javaslatokat.
B-A-Z Megyei Kormányhivatal Edelenyi JH, Népegészségügyi Osztály	A terv megfelel a vízbázisok, ivóvízellátást szolgáló létesítmények védelmével kapcsolatos elírásoknak.	Nem szükséges beépítés.
Nemzeti Média és Hírközlési hatóság 3529 Miskolc Csabai kapu 17.	Mivel a terv nem tartalmaz hírközlési szakági anyagot, kifogást nem emelt.	Nem szükséges beépítés.
B-A-Z Megyei Kormányhivatal Hatósági F osztály Bányászati Osztály 3527 Miskolc, Soltész Nagy Kálmán u. 5.	Kifogást nem emelt, felhívta a figyelmet hogy a bányászati létesítmények vonatkozásában információk vannak a www.mbfh.hu honlapon.	Beépítettük a megalapozó dokumentációba.
B-A-Z Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Számos betartandó jogszabályra hívja fel a figyelmet a vízmunkák, vízi létesítmények kapcsán. Felhívja a figyelmet, hogy a fenntartási tervet meg kell ismertetni a vízfolyások kezeléssel, mert a vízfolyásokat érintő munkák miatt konfliktus lehet a természetgazdálkodási feladatok kapcsán.	A jogszabályok betartása evidencia, nem szükséges a beépítés, bár a tervben felsoroltuk a vonatkozó jogszabályokat, a kezeléssel kapcsolatban lehet segítségük van a terv véleményezésére.
Észak-erdő Gazdasági Zrt.	Véleménye szerint a terv még mindig sok egyértelmű korlátozást tartalmaz, az Evt. és az érvényben lévő erdőtervezési rendeletekkel ellentétben. Kifogásolja a vadgazdálkodási elírás-javaslatokat. Kifogásolja a 3ha-os területi korlátot tarvágáskor. Kéri, hogy a vagyonkezelésében lévő területeken a túrázást, kutatást, rendezvényt vagy a természetvédelemmel kapcsolatos tevékenységekkel kapcsolatban hozzájárulással tegyék. Vágástéri hulladék égetés korlátozásával nem ért egyet és indokolatlannak tartja az 5-20m ² faanyagvisszahagyást.	Mivel a kifogásolt javaslatok, csak önként vállalkozók, nem elírások, azokat a tervben nem változtattuk meg. Természetesen a jogszabályi elírások az elsődlegesen betartandók, ahogy az a tervben hangsúlyozott is (Evt, erdőtervezési rendelet stb.)

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2019. november 27.